

**LA PREMSA DIÀRIA A LES ILLES
BALEARS, EL PAÍS VALENCIÀ I
CATALUNYA (1976-1996)**

Salvador Cardús

Amb la col·laboració de Lluís Tolosa

març de 1998 núm. **4**

Autors: Salvador Cardús
Amb la col·laboració de Lluís Tolosa

Edició: FUS, Grup de Fundacions
Provença 324
08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
E-mail: fbofill@fus.org

INDEX

AGRAÏMENTS	5
PREÀMBUL	7
1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA	9
1.1. Els objectius	9
1.2. Els resultats	11
1.3. Les dificultats	13
1.4. Notes metodològiques	18
2. LA DIFUSIÓ DE PREMSA: EL MARC ESPANYOL	23
2.1. Els canvis a la premsa espanyola	23
2.2. La difusió de premsa a Espanya	30
2.3. La penetració de la premsa central	33
3. LA PREMSA PRÒPIA DELS PAÏSOS CATALANS	39
3.1. Les Illes Balears	39
3.2. El País Valencià	42
3.3. Catalunya	43
4. EVOLUCIÓ DE LA DIFUSIÓ DE PREMSA ALS PAÏSOS CATALANS	47
4.1. Característiques de la difusió de premsa als Països Catalans	47
4.2. La difusió de premsa a les Illes Balears	51
4.3. La difusió de premsa al País Valencià	57
4.4. La difusió de premsa a Catalunya	62
5. PREMSA I INTERDEPENDÈNCIA TERRITORIAL ALS PPCC	69

5.1.	Quina interdependència?	69
5.2.	Les Illes Balears	70
5.3.	El País Valencià	71
5.4.	Catalunya	72
6.	NOTES PER A UNA ANÀLISI QUALITATIVA	75
6.1.	Consideracions generals	75
6.2.	Les temptatives d'una recerca	77
6.3.	Algunes conclusions	78
7.	CONCLUSIONS	83
	ANNEX I. L'ELABORACIÓ DE LA TAULA GENERAL	87
1.	Observacions generals	87
2.	Les difusions dels diaris registrats a la Taula General	89
	ANNEX II. TAULES DE DIFUSIÓ DE PREMSA DELS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)	105
	BIBLIOGRAFIA	113
	NOTES	119

AGRAÏMENTS

A part d'agrair a la **Fundació Jaume Bofill** el seu suport i confiança en la realització del present informe, ens veiem en el deure d'esmentar la llarga llista de col·laboradors sense l'ajuda dels quals no hauria estat possible:

Dolors Altarriba, directora de El 9 Nou del Vallès Occidental

Joan Amer, sociòleg

Carme Anglada, cap de premsa i comunicació de Caixa de Catalunya

Rafa Arnal, de l'editorial Eixam

Jaume Baró, documentalista del Centre d'Investigació de la Comunicació

Jesús Bosch, responsable d'edicions comarcals del diari Levante

Pere Miquel Campos, dels Informatius de Canal 9 Ràdio a València

Antoni Coll, director del Diari de Tarragona

Miquel Company, president de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca

Salvador Enguix, delegat de La Vanguardia a València

Pere Fullana, director del diari Balears

Daniel E. Jones, professor del Departament de Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona

Antonio Laguna, cap del Centre d'Investigacions de Premsa San Pablo de València

Cristina Moga, sociòloga

Joan Nunes i Nacho Ferrero, del Laboratori d'Informació Geogràfica i de Teledetecció de la Universitat Autònoma de Barcelona

Hugh O'Donnell, professor de la Caledonian University de Glasgow

Ramon Poch i Mònica Teva, de l'Oficina de Justificació de la Difusió de Barcelona

Maria Consuelo Reyna, directora de Las Provincias

Xavier Seguí, gerent del diari Menorca

Joan Serra Tur, director del Diario de Ibiza

Sebastià Serra, historiador a la Universitat de les Illes Balears

Francesc Sintès, gerent de Distribuïdora Menorquina

Josep Tudurí, de DIPRENSA de Menorca

I molt especialment a **Susanna Barragán** i **Iolanda Repullo**, sociòlogues, pel seu pacient treball de documentació, i a **Rafael Xambó**, professor de sociologia a la Universitat de València, premiat pel Centre d'Investigació de la Comunicació per la tesi sobre *El sistema comunicatiu valencià*, pel seu excel·lent sentit de la col·laboració professional.

“Si es vol conèixer el poder de la premsa,
no s’ha de parar atenció a allò que diu,
sinó a com se l’escolta”

Alexis de Tocqueville

L’Ancièn Régime et la Révolution (1858)

PREÀMBUL

Els darrers deu anys, als Països Catalans, s’han fet molts estudis sobre premsa: monografies històriques de diaris desapareguts, estudis comparatius, anàlisi de la premsa en català, etc. A Catalunya, noms com els de Jaume Guillaumet o de Josep Gifreu han de ser esmentats forçosament en aquest punt. Però, en bona part, aquest increment de treballs ha tingut a veure amb la política d’edicions del Col·legi de Periodistes de Catalunya i la seva col·lecció Vaixells de Paper, publicada conjuntament amb la Diputació de Barcelona, i amb la feina de recerca del Centre d’Investigació de la Comunicació, que fins fa poc havia dirigit Wifredo Espina, a més de la recerca específicament universitària. Però no només a Catalunya hi ha hagut investigació, sinó que és obligada la referència, si més no, a les XII Jornades d’Estudis Històrics Locals celebrades a Mallorca el 1993 i que, dedicades a l’estudi dels mitjans de comunicació, van posar de manifest una llarga tradició d’anàlisi sobretot històrica, a part d’algunes aproximacions a l’actualitat, a càrrec d’Arnau Company i de Sebastià Serra. Finalment, cal esmentar també el treball que es fa des del País Valencià, més vinculat al món universitari, de la mà d’investigadors com Antoni Laguna, del Centre d’Estudis Universitaris Sant Pau, i d’obres de tant relleu com la recent tesi de Rafael Xambó presentada a la Universitat de València.

El nostre treball, naturalment, és deutor de tota aquesta feina prèvia i el volem posar al servei de tots aquests investigadors i estudiosos, en la confiança que els serà d’utilitat.

1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA

1.1. Els objectius

L'objectiu principal és l'anàlisi de l'evolució en la creació i consolidació dels espais de comunicació de la premsa diària des de 1976 fins a 1996.

El projecte de recerca presentat a la Fundació Jaume Bofill el març de 1997 estableix que l'*objectiu principal* d'aquesta investigació era l'anàlisi de l'evolució en la creació i consolidació dels espais de comunicació que ha anat definint la premsa diària d'abast estatal, nacional, comarcal i local, des de l'inici de la Transició (1976) i fins a l'actualitat (1996). En particular, es proposava l'anàlisi dels fluxos d'interdependència informativa -tant a través de la difusió de la premsa com de l'organització interna de la informació a cada mitjà-, per tal de posar-los en relació amb els processos de vertebració territorial i d'interrelació cultural i política.

La investigació es fonamenta en tres *tesis fonamentals* que es poden resumir en aquests termes:

- a) La relativa actual desaparició formal de les fronteres territorials més visibles entre els estats, especialment en el marc de la Unió Europea, no implica de cap manera que s'esborrin altres límits espacials, ja siguin d'ordre econòmic -estructurats en mercats de consumidors, xarxes de distribució o àrees de desenvolupament econòmic-, d'ordre cultural i simbòlic -on les fronteres tenen el seu origen en la distribució desigual dels coneixements i del gust, en el sentit bordiuà del terme- i, és clar, d'ordre comunicatiu, en el que les audiències constitueixen nous grups que apunten a jerarquies de diferenciació social d'una gran transcendència cultural i política. Tots aquests mecanismes de classificació tenen una capacitat segregadora igual o superior a la de les antigues fronteres territorials, i al costat de l'extraordinària capacitat d'integració social dels endogrups relativament homogenis, a l'exterior, solen crear zones de nova marginació. Aquest també és el cas de les noves autopistes de la comunicació que, a imatge i semblança d'allò que ja havien provocat el ferrocarril o l'autopista, alhora que interrelacionen, també separen, incomuniquen i aïllen, a causa -entre d'altres- de les

En el nostre informe, considerem que els territoris estudiats, els que conformen els Països Catalans, troben en la seva estructura informativa el correlat de la seva vertebració espacial.

dificultats en l'ús de l'idioma que hi és dominant, de la incomprensió dels llenguatges especialitzats, de la complexitat i la inaccessibilitat tecnològica, etc., fins al punt de crear un veritable "quart món" des del punt de vista comunicatiu. En el nostre informe, considerem que els territoris estudiats, els que conformen els Països Catalans, troben en la seva estructura informativa el correlat de la seva vertebració espacial. Queda entès que només n'estudiem un aspecte parcial, la *premsa escrita diària*. Però també és abastament reconegut que des del punt de vista de la dinàmica política, és la que té més rellevància per la seva potència estructuradora del camp de joc polític¹.

- b) En un altre ordre de coses, el procés de Transició a la democràcia a Espanya, i el desenvolupament desigual i irregular dels territoris definits per la nova *Espanya de les Autonomies*, va suposar l'inici d'un procés de modelació de nous equilibris regionals a l'interior del territori estatal. Apareixien noves *comunitats autònomes* sobre territoris que mai havien estat pensats com a unitats polítiques i, per contra, s'accentuava la fragmentació de territoris que havien aspirat, si no a una futura integració total, si més no, a una progressiva vertebració cultural, com és el cas d'allò que totes les forces polítiques democràtiques dels darrers anys del franquisme havien anomenat sense complexos Països Catalans, o també el cas de Navarra en relació al País Basc. En definitiva, aparegueren nous territoris polítics i administratius; d'altres es reestructuraren internament -la comarcalització de Catalunya, la capitalitat del País Basc a Vitoria-Gasteiz, la "balearització" de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, etc.-; es feren perceptibles les dificultats d'organitzar els nous vincles entre centre i perifèries i, finalment, es comprovà la complexitat de vertebrar tot el conjunt per tal d'equilibrar les noves forces centrífugues i centrípetes que estaven en joc.
- c) En tercer lloc, la investigació parteix de la constatació del paper absolutament central dels mitjans de comunicació en tot procés de construcció de la realitat política. L'acció política s'ha convertit en una representació en públic, vehiculada pels mitjans de comunicació, que han

esdevingut els veritables escenaris de la política, així com els directors d'escena i, gairebé, els guionistes i tot. La premsa, en particular, s'ha convertit en l'expressió pública d'uns poders fàctics -que són alhora poders supraeconòmics i suprapolítics- que actua dinamitzant el joc polític, en el qual hi intervé activament amb la publicació de declaracions, entrevistes, sondeigs d'opinió, articles d'anàlisi, descobrint "secrets" o creant zones informatives opaques. En el nostre informe no s'ha pogut entrar a fons en aquesta dimensió, tot i que hi queda apuntada, especialment en l'apartat més qualitatiu de l'anàlisi².

1.2. Els resultats

Presentem un informe sobre l'evolució de la difusió de premsa als Països Catalans des del començament de la transició fins l'any 1996.

En aquestes pàgines presentem un informe sobre l'evolució de la difusió de premsa als Països Catalans durant els vint anys que van des del començament del procés de transició a la democràcia i fins a l'any 1996. L'informe també para una atenció especial -i tan detallada com ha estat possible amb les dades disponibles- tant a la penetració de premsa d'abast estatal establerta a Madrid com de la perifèrica al territori dels Països Catalans, que també hi té una difusió notable. Finalment, l'informe s'interessa per la interdependència a l'interior dels Països Catalans, tant en el sentit d'avaluar la relació entre premsa d'informació general i premsa local i comarcal dins de cada territori, com dels moviments de premsa entre els tres territoris.

L'informe és fonamentalment de tipus quantitatiu, i no es pot pas dir que es proposi uns objectius originals. La bibliografia que estudia la difusió de premsa és extensíssima, i fins i tot la que estudia la dependència amb la de Madrid³. Tanmateix, les dades disponibles fins a avui han estat imprecises i incompletes, i en cap cas s'havia estudiat un període llarg de vint anys ni pel conjunt dels Països Catalans, com es fa aquí. Precisament, la principal dificultat amb què hem hagut d'encarar-nos -després n'explicarem causes i limitacions- ha estat la de poder oferir una taula completa i el més rigorosa possible, que posem al servei dels estudiosos del tema amb l'objectiu de superar definitivament les dades contradictòries que fins avui han

estat circulant. I ho hem fet, precisament, a partir d'un esforç de síntesi i contrastació dels nombrosos treballs existents, però també de la recerca minuciosa de les dades que encara ningú no havia aconseguit aportar, gràcies a una llista innombrable de col·laboradors a qui hem d'agrair la confiança i el temps que ens han dedicat.

S'ha analitzat l'evolució de difusió de premsa en termes absoluts i en xifres relatives.

Una vegada establerta la Taula General, s'ha procedit a analitzar amb detall l'evolució de difusió de premsa, en termes absoluts -*difusió mitjana anual*- i en xifres relatives -*taxes de difusió per 1000 habitants*-, per tal d'avaluar correctament els índex de penetració i interdependència. A més, quan ha semblat necessari, hem calculat els *índexs de creixement*, amb base 100 a l'inici del període, el 1976, i les *difusions relatives*, calculades en percentatges de difusió pel total del mateix any. Lamentablement, no hi ha dades disponibles d'OJD per àmbits comarcals o per ciutats, i només en tenim de provincials. En el cas de les Illes Balears, tampoc no hi ha dades d'OJD per cadascuna de les illes. Tanmateix, les poques dades que s'han obtingut, les farem constar. Una anàlisi territorial detallada seria possible si es tingués accés als estudis de mercat que periòdicament solen fer tots els mitjans de comunicació. Hi ha resistències a proporcionar-los, és clar, perquè venen a ser les guies per a fer front a la competència. Tanmateix, és una àrea d'anàlisi en la que no ens hem proposat d'entrar, perquè no era possible fer-ho dins de les limitacions temporals d'aquest treball.

Existeix un segon volum que és un extens annex, no publicat en aquest informe però disponible en suport informàtic a la seu de la Fundació, on hom podrà trobar un aparell complet de notes per tal de precisar els criteris que s'han emprat en la construcció de la Taula General de difusió de la premsa dels Països Catalans (difusió total per diari). A més de la Taula General, hi ha la Taula de difusió de la premsa de penetració als Països Catalans, per diari i per cada territori, durant el període de vint anys. En tercer lloc, hom trobarà vuit Taules d'Evolució quinquennal de la difusió de premsa als Països Catalans (difusió de premsa territorialitzada) per diaris i territoris, inclòs la difusió de premsa catalana a Madrid, amb dades absolutes i taxes. Després, s'incorporen quatre taules que permeten analitzar els intercanvis de premsa entre territoris, amb xifres

absolutes, taxes, índexs de creixement i difusions relatives. En cinquè lloc, en quinze taules més, es desglossen les dades provincials i s'estableixen comparacions interprovincials. I, finalment, hi ha les seixanta taules completes, diari per diari i any per any, de les difusions totals i territorialitzades, amb les corresponents taxes quinquennals de difusió. Aquest conjunt de gairebé noranta taules, algunes de múltiples, es presenten en un volum a part i són consultables informàticament en diversos fulls de càlcul d'Excel 5.0 de Microsoft. A més, completen el segon volum una sèrie de vint-i-dos mapes que recullen la difusió de premsa a les Comunitats Autònomes i els fluxos d'intercanvi i penetració de premsa.

Per a una anàlisi qualitativa, hem parat atenció a tres qüestions: l'ordenació espacial de la informació política, la representació territorial en els mapes del temps i les seccions d'opinió.

Com es detallarà més endavant, també hem fet una breu aproximació al que podria ser una anàlisi qualitativa del tema. Els resultats són prometedors per a futures investigacions. Concretament, hem parat atenció a tres qüestions: l'ordenació espacial de la informació política, la representació territorial en els mapes del temps i les seccions d'opinió.

En aquest estudi no es tracta la qüestió de l'ús de la llengua catalana a la premsa. Primer, perquè ja ha estat objecte d'altres estudis específics. En segon lloc, perquè amb les dades que es donen, és francament senzill buscar la informació que es necessiti sobre els pocs diaris que es publiquen en català. Però sobretot, perquè els canvis que s'han produït el 1997 obligaran a revisar moltes teories sobre la limitació del mercat de premsa en català fins a l'actualitat, i mostraran -probablement- que la migradesa del paper del català a la premsa des de 1976, amb l'aparició de l'Avui, cal atribuir-la més a la manca d'oferta que de demanda. En qualsevol cas, cal més perspectiva per fer aquesta revisió i, sobretot, que consideri les variables polítiques i les estructures empresarials de la premsa als Països Catalans.

Les dades de difusió són, per als diaris, la seva principal arma de combat.

1.3. Les dificultats

Als estudiosos de la premsa no els sorprendrà -però als profans potser sí- que diguem que les dades de difusió són, per als diaris, la seva principal arma de combat. D'una

El principal client dels mitjans de comunicació són l'agència de publicitat i l'empresa que posa anuncis.

banda, davant la competència dels altres diaris. De l'altra, perquè és allò que permet defensar-se en el mercat publicitari que, com se sap, és la principal font d'ingressos, en proporcions que poden anar del 50 fins al 70 per cent del total. Com també s'ha dit dels altres mitjans de comunicació, el principal client d'aquests mitjans no és necessàriament el lector, l'oient o l'espectador, sinó l'agència de publicitat i l'empresa que posa anuncis. Per tant, el control de la difusió és un treball titànic, a vegades sotmès a tota mena d'estratègies de dissimulació. La manera més habitual d'escapar al control, és clar, és donar-se de baixa de la *Oficina de Justificación de la Difusión*, que és l'empresa que s'ocupa de certificar-les segons criteris acceptats per tots els seus clients, que són els mateixos diaris, d'acord amb els criteris internacionals d'avaluació. Per tant, en moments de dificultat o quan la competència va tan frec a frec que no es vol demostrar la pròpia debilitat, alguns dels diaris abandonen el control, i els estudiosos ens quedem a les fosques. Altres diaris no accepten de ser controlats fins que no estan prou consolidats, d'altres s'esborren en començar una davallada fatal, i encara n'hi ha que no s'han deixat controlar mai.

Per convenció, les dades d'OJD són les de referència a tots els estudis⁴. El sistema de control, que després detallarem, no assegura l'exactitud de la mesura, però en tot cas és la més versemblant. Tanmateix, privadament, hi ha qui afirma que des dels diaris es poden arribar a trucar les xifres amb astúcies diverses i fins i tot algú parla -sense proves, és clar- d'acords de mala fe per simular resultats. Però és que, fins i tot suposant la bona de fe de tothom, la difusió inclou moltes coses de les quals la xifra final només és una mitjana, i que per tant, pot emmascarar trets molt diversos de la premsa controlada. Esmentem les principals limitacions de les dades de difusió:

La difusió no és l'audiència, és a dir, la quantitat de persones que llegeixen el diari.

a) *la difusió no és l'audiència*, és a dir, la quantitat de persones que realment llegeixen el diari, que d'un a altre pot canviar molt: l'Abc a València és llegit per 1,2 persones, mentre que l'Avui supera força els 4 lectors per diari; ara bé, l'*audiència*, que és mesurada trimestralment per l'Encuesta General de Medios (EGM), es fa a partir d'estudis d'opinió, i per tant comptabilitza la lectura *declarada*, que també pot incloure esbiaxaments

importants segons el prestigi de cada diari i, no cal dir-ho, no desvela les maneres diverses de *llegir* un diari;

La difusió total inclou la pagada i la gratuïta.

b) *la difusió total inclou la pagada i la gratuïta*, que en algunes ocasions pot arribar a ser força significativa, de fins d'un 12 per cent del total. A més, els diaris tenen estructures molt diverses pel que fa a subscriptors que, alhora que els donen estabilitat en les vendes, també introdueixen rigideses en el mercat, que queda captiu per aquests compromisos temporals llargs i pels vincles subjectius que creen;

c) lògicament, *cada diari no arriba a un mateix tipus de lector*, sinó que amb una determinada difusió, pel fet d'adreçar-se a un mercat molt específic -elits econòmiques o culturals, per exemple- pot arribar a tenir tant unes quotes de publicitat molt més elevades com una influència política més rellevant que diaris amb una difusió menor. Com que la influència política fa mal de mesurar, posem un exemple del cost de la publicitat: la relació del cost de la publicitat per cada miler de lectors pot anar de les quasi 10.000 pessetes del Cinco Días, un diari de poca difusió però selecta, a les 400 pessetes, en el cas del diari esportiu Marca (Notícies, 153, novembre de 1996, pàg.105);

Els diumenges els suplementes desapareixen les difusions.

d) *les xifres de difusió mitjana d'OJD emmascaren fortes diferències entre dies de la setmana*. I, a més, no tots els diaris tenen la mateixa estructura de difusió setmanal. Particularment, els diumenges -i a vegades, els dissabtes amb suplementes d'oci, i els dilluns amb suplementes esportius-, les difusions es desapareixen. Privadament, es confessa el caràcter deficitari de moltes d'aquestes iniciatives dominicals, però que precisament tenen la funció específica de fer pujar les mitjanes de difusió. En aquest mateix sentit, els diaris de gran difusió poden incorporar estratègies comercials, amb suplementes diaris, amb objectius específics de promoció, però sobretot de competència. Lògicament, saber què se'n fa dels diaris de més que es venen arrossegats per les promocions específiques i els suplementes dominicals, és difícil de dir. A vegades, es diria que deuen anar directament a la paperera. Però sí que hi ha dues bones conclusions a treure'n, i en sentit contrari una de l'altra:

- una, que les difusions dominicals emmascaren la importància de la lectura estricta de premsa, inflant la incidència dels mitjans editorialment més poderosos; però, i dues, que si del que es tracta és de conèixer la influència en la conformació de la identificació política i territorial del ciutadà, no es pot menystenir el valor simbòlic i identificatiu dels suplementos, que són els portadors de l'*star system* cultural del país de referència, fins i tot d'efectes superiors a la de la mateixa informació. Per tant, no és irrellevant saber quin pes tenen les promocions comercials als diaris, que emmascara -per exemple, en comparacions amb altres països- el costum de lectura habitual. El mal és que no sabríem com interpretar-la, la influència. I, en tot cas, caldria considerar que alguns diaris més petits, però més regulars en la difusió setmanal, diàriament no queden tan lluny d'alguns grans diaris, inflats amb l'efecte suplement dominical⁵;
- Alguns diaris petits, no queden lluny d'altres grans diaris, inflats amb l'efecte suplement dominical.**
- Els obsequis inflen les xifres de difusió.**
- e) a més dels dominicals, *les promocions comercials distorsionen enormement l'associació entre difusió de premsa i lectura de premsa*. En alguns casos, l'obsequi de vídeos, CDs i altres objectes, han aconseguit inflar les xifres de difusió per tal de mantenir lideratges ficticis, de condicionar estudis d'audiència que són en procés de recollida de dades, etc.
- f) *la difusió és una xifra absoluta, el valor de la qual només és possible calibrar-lo en termes relatius, segons la població*. Habitualment, per tenir xifres relatives, es calcula la taxa de diaris venuts per cada 1000 habitants, per bé que segons l'estructura demogràfica també la significació pot variar notablement. Per exemple, pot ser determinant la proporció de població menor de vint-i-quatre anys -que no solen comprar diaris-, o la proporció de gent gran, o el pes en determinades edats d'onades immigratòries amb taxes altes d'analfabetisme; i
- És important no confondre difusió mitjana total amb la territorialitzada.**
- g) és molt important no confondre les dades de *difusió mitjana total* de cada diari, es vengui on es vengui, amb la *difusió mitjana total territorialitzada*, és a dir, en relació a un territori de referència determinat. La nostra Taula General és de dades de difusió total no territorialitzades (DT); en canvi, l'anàlisi de difusió *als* diversos territoris

dels Països Catalans, són fets amb dades territorialitzades (DTT).

És un error pensar que els esbiaixaments ideològics es manifesten especialment en la informació política.

Els estereotips nacionals són molt més clars a la informació esportiva.

L'informe també conté un apartat d'anàlisi de tipus qualitatiu, el qual només queda apuntat, a l'espera de futurs desenvolupaments que requeririen més temps, recursos i persones. Un dels problemes principals de l'anàlisi de premsa és l'enorme gruix de documentació a estudiar: com s'ha d'encarar l'anàlisi d'aproximadament -en el nostre cas- els 250.000 exemplars diferents de diari que conformen el nostre objecte d'estudi? Certament, hi ha maneres de fer-ho amb un cert rigor, però aquesta encara no passa de ser una dificultat merament tècnica. El principal problema és que es tracta d'investigar manifestacions relativament opaques de determinats factors estructurals, i no pas només d'intencions voluntaristes d'influència ideològica i política. Però, aquest tipus de fenòmens no es mostren directament, sinó a través, precisament, d'estratègies d'ocultació molt complexes. Un perill és el de ser massa superficial i de sobreinterpretar les intencions de cada mitjà. També és un error pensar que els esbiaixaments ideològics es manifesten especialment en la informació política. Com han mostrat amb precisió Blain, Boyle i O'Donnell⁶, per posar un exemple, els estereotips nacionals són molt més clars a la informació esportiva, menys controlada, que no pas les pàgines de política per la pressió d'haver de ser una informació *políticament correcta*. Però és, sobretot, la complexitat de les regles de joc que cal tenir en compte i el seu caràcter canviant allò que ho fa tot més difícil, com pot ser el voler descobrir quins criteris han determinat l'aparició o no d'uns o altres articulistes en un diari: des de les vinculacions personals fins als compromisos amb agències que proporcionen articles a la premsa provincial i local, qualsevol simplificació pot ser fatal.

Tampoc no és fàcil analitzar un fenomen com el de la premsa sense sucumbir als tòpics habituals que ja proporcionen explicacions d'avançada acceptades de manera general. Per exemple, el supòsit que una societat més democràtica llegiria més diaris, cosa que ja es va demostrar falsa a Espanya pel període que estudiem. O, al contrari, el supòsit que si no es llegeixen més diaris és a causa d'una saturació d'informació política, que alguns autors com Luís Fernando Ramos⁷ han discutit en observar

La informació política tendeix a subratllar les opinions per damunt dels fets i a assenyalar la conflictivitat com a principal criteri de selecció de la informació política.

que les recessions i els creixements en la difusió afecten exactament igual a la premsa *seriosa* com a la premsa esportiva. També crea confusió la qualificació de la premsa com a *quart poder*⁸, que l'assimila erròniament als altres tres poders en què es fonamenta l'estat de dret. I és que una cosa és que la premsa sigui un instrument imprescindible per a la democràcia, i fins i tot que defensi els valors democràtics, i una altra cosa és que el fonament del seu poder ho sigui, de democràtic -que no ho és-, o que pel fet de defensar valors democràtics, els seus estils informatius aprofundeixin una cultura democràtica, cosa que no és tan clara, sobretot quan s'observa com s'elabora la informació política que tendeix a subratllar les opinions per damunt dels fets i a assenyalar la conflictivitat com a principal criteri de selecció de la informació política⁹. Però aquestes són qüestions que van molt més enllà del que es proposa aquest informe.

1.4. Notes metodològiques

En un informe d'aquest tipus cal prendre moltes decisions que és bo d'indicar perquè són criteris que condicionen el resultat obtinguts. Aquestes són les més rellevants i de caràcter general:

a) Sobre el període 1976-1996

L'elecció del període 1976-1996 no ha estat una simple arbitrarietat, sinó que correspon a l'inici de la transició a la democràcia i arriba fins a l'any anterior a canvis que seran decisius pel que fa a la premsa a Catalunya, des de les edicions catalanes de El Segre i El Periódico, fins a la possible compra de l'Avui per part de La Vanguardia, com s'apunta en el moment de redactar aquest treball. El final del període estudiat, des del punt de vista de la seva significació política, també podia haver-se acabat el 1992, que és el darrer d'un llarg període d'estabilitat. Però en arribar al 1996, les anàlisis poden incorporar les tensions produïdes pels canvis d'escenari polític, que torna a quedar definit i estabilitzat el 1995, amb la celebració de totes les convocatòries electorals possibles, generals, autonòmiques i municipals. Com es recordarà, el 1993, el PSOE perdrà la majoria absoluta que mantenia des de 1982, i el 1995, el govern. També és CiU qui perd la majoria absoluta al

Parlament de Catalunya el 1995. Per la seva banda, al País Valencià, el PSV-PSOE també perd el govern el 1995 i a les Illes Balears el PP dóna senyals seriosos de descomposició.

En el terreny de la premsa, que havia estat molt convulsionat fins als primers anys vuitanta, a partir de 1992, especialment a Madrid, torna a moure's amb l'ascens de El Mundo, que havent començat el 1990 amb 100.000 exemplars, el 1995 supera els 300.000. I a Catalunya, es perd la capçalera degana de la premsa europea, el Diari de Barcelona, i es viu l'aventura de El Observador. En coherència amb les tesis de partida que aquí se sustenten, les convulsions polítiques són paral·leles a les convulsions mediàtiques, i sense establir relacions de causa-efecte, és públic i conegut que no es poden deslligar unes de les altres.

Més en particular, la periodització quinquennal per a l'estudi de l'evolució de les difusions, assenyala també punts interessants des de la dinàmica política: 1976, l'inici de la transició; 1981, el darrer any de la transició, amb l'arribada el 1982 del PSOE al govern d'Espanya; 1986, l'entrada formal a Europa i el clímax de l'hegemonia socialista; 1991, l'any anterior a les celebracions del 1992 -Jocs Olímpics de Barcelona, Expo de Sevilla i capitalitat cultural europea de Madrid- i el darrer d'estabilitat política, i el 1996, el primer dels nous equilibris, després de l'arribada al govern espanyol i al valencià del PP, amb els pactes amb CiU.

b) Sobre les taxonomies

La nomenclatura que s'utilitza en l'informe està determinada per algunes preses de partit analítiques prèvies, però que podrien llegir-se amb connotacions polítiques. La més notòria és la de fer referència al conjunt dels Països Catalans, realitat política formalment inexistent¹⁰. Tanmateix, tot i que des d'un punt de vista periodístic, els Països Catalans, explícitament, tampoc *no existeixen* a excepció feta de la revista El Temps, en canvi hi són implícits a diversos nivells: negativament, per la progressiva desaparició com a categoria d'ordenació de la realitat política a l'Avui o per la històrica negació que sistemàticament en fa Las Provincias, fins al punt de ser, possiblement, el diari que, ni que sigui com a amenaça, els té més al cap¹¹. Però també, en positiu, existeixen

No pretendrem que els Països Catalans siguin una categoria explicativa principal de res, però si que ens permetrà establir comparacions entre els tres territoris.

determinades *sensibilitats* informatives -a l'Avui o a El Punt-, i són presents, inintencionadament, en determinades polítiques de distribució -l'edició de Catalunya que de El País es distribueix a les Illes Balears-. No pretendrem, doncs, que els Països Catalans siguin una categoria explicativa principal de res, però si que ens permetrà establir comparacions entre els tres territoris i, si de cas, mostrar la pràcticament inexistent interdependència informativa.

Una altra decisió que pot crear malentesos és la de considerar la premsa amb seu a Madrid com a premsa de *penetració*, concepte que podria entendre's amb connotacions polítiques pejoratives, a més de les pròpiament analítiques. Però és que l'estudi es proposa analitzar el grau d'autosuficiència informativa de les capçaleres de cada territori estudiat i, en aquest sentit, la premsa central d'abast estatal esdevé, objectivament, de *penetració*, tal com és sostingut no només en el nostre estudi, sinó en investigacions fetes des de Madrid i que analitzen el mateix fenomen. Luís Fernando Ramos, a "La difusión de la prensa diaria en España. El liderazgo de Madrid" (1989), no té inconvenient a fer servir aquesta denominació, d'altra banda, tan pròpia dels estudis de mercat. I també Fundesco, en els seus informes anuals, parla de premsa central i de premsa de penetració, sense intencionalitats ideològiques. En aquest cas, d'altra banda, no podíem fer servir el qualificatiu de *nacional* per referir-nos a la premsa de penetració, aquesta vegada sí que en contradicció, potser no amb la *realitat*, sinó amb la sensibilitat política dels autors.

Alguns autors, per exemple, han optat per considerar que amb l'edició a Barcelona de El País, des de 1981, aquest diari ja se'l podia comptabilitzar com a premsa catalana. Nosaltres hem optat per la decisió contrària, no pas per discutir cap legitimitat, sinó perquè, precisament, allò que volíem establir és fins a quin punt els diaris que tenen el seu centre de decisió a Madrid, han estat capaços de definir estratègies de penetració amb èxit. El 1996, a més, tota la premsa de Madrid ja es distribueix sota una mateixa capçalera però amb edicions específiques a Catalunya i el País Valencià: això fa que s'hagi de considerar l'Abc, El Mundo o El País com a premsa catalana o valenciana? En

Parlarem de premsa central, premsa regional, premsa local-comarcal i premsa de frontera.

tot cas, l'ús dels termes *de penetració*, o *premsa catalana*, cal llegir-los sense cap voluntat d'atribució de certificats identitaris. Al capdavall, des d'una determinada perspectiva política, el difícil seria poder qualificar algunes capçaleres barcelonines de veritable "premsa nacional catalana", a la vista dels seus interessos i adscripció política... En definitiva, parlarem de *premsa central d'abast estatal*, que en algunes ocasions denominarem, simplement, com a premsa central, o estatal, entesos com a sinònims. La premsa dels Països Catalans, per la seva banda, serà diferenciada entre la *premsa regional*, si integra la totalitat d'algun dels territoris (en sentit estricte, només ho són els tres diaris de Barcelona i la premsa esportiva barcelonina), i la *premsa local-comarcal* per la resta de casos. També parlarem de *premsa de frontera*, de fet de penetració, que no és d'abast estatal, sinó de tipus regional o local però que *entra* al territori per raons de proximitat. Són casos com ara el Heraldo de Aragón o La Verdad de Múrcia.

c) Sobre la construcció de les dades

Tractar amb dades quantitatives sol produir un efecte d'objectivitat superior al que s'aconsegueix quan es tracta amb material qualitatiu. Però aquest efecte no sempre és prou justificat. En el nostre cas, volem advertir del perill de la seducció de la xifra, que simula una exactitud que no té. Abans ja hem mostrat la complexitat de la construcció d'una categoria aparentment descriptiva com la de *difusió*, que no deixa de ser un artifici útil, però resultat d'un complex procés d'abstracció. Pierre Bourdieu ja adverteix severament del perill que representa prendre les *dades* com si fossin el *concret*, oblidant el seu caràcter construït¹². Pel que fa a les nostres taules, en cap cas s'ha d'oblidar que tractem amb xifres aproximades, que ens permeten una anàlisi prou precisa d'allò que volem saber, sense haver de patir per una exactitud desproporcionada en relació a l'objecte que estudiem. Aquí, la voluntat de rigor ha estat màxima i hem buscat tota l'exactitud possible, a vegades més enllà del que potser hauria estat raonable. Però ens enganyaríem a nosaltres mateixos si, a causa de les dificultats que ha tingut el seguir una pràctica rigorosa, ara ens la volguéssim *cobrar* atribuïnt a les dades obtingudes un valor superior al que realment tenen.

La bibliografia final només inclou estudis consultats per aquest estudi.

d) Sobre la bibliografia

Les referències bibliogràfiques més generals i teòriques, hem decidit posar-les en nota a peu de pàgina. La bibliografia final, doncs, només fa referència als estudis aplicats sobre premsa que han estat consultats per a la realització d'aquest estudi.

e) Sobre les taules i els gràfics

Per facilitar la lectura de l'informe, per una banda, i el treball dels investigadors de l'altra, hem optat per presentar en volums separats l'informe de síntesi i el conjunt de més de 100 taules i gràfics. A més, a l'informe s'hi han afegit algunes taules complementàries, o se n'han repetit algunes de centrals, a part d'afegir-hi gràfics que tenen sentit en el marc de les explicacions que s'hi fan. La numeració del volum de taules i gràfics és independent de la de les taules i gràfics de l'informe.

2. LA DIFUSIÓ DE PREMSA: EL MARC ESPANYOL

La premsa a Espanya, de 1976 ençà, ha viscut un procés traumàtic en el marc d'una extraordinària estabilitat en unes baixíssimes xifres de difusió.

2.1. Els canvis a la premsa espanyola

La premsa a Espanya, de 1976 ençà, ha viscut un traumàtic procés de renovació de capçaleres, de transformació empresarial, de revolució tecnològica i, no cal dir-ho, de cultura periodística. Però, paradoxalment, tot això ha passat en el marc d'una extraordinària estabilitat en la difusió. Per ser més exactes, d'estabilitat en unes baixíssimes xifres de difusió, que només des de 1992 han començat a superar els mínims atribuïts als països desenvolupats.

Taula 2.1. Taxes de difusió de premsa als països desenvolupats

	1975	1980	1985	1990	1995
Estats Units	281	270	260	245	218
Japó	545	576	565	587	576
Bèlgica	239	232	220	301	316
Dinamarca	341	366	363	352	308
França	201	192	193	208	234
Alemanya	472	375	391	304	313
Grècia	102	120	122	122	153
Irlanda	216	229	193	169	154
Itàlia	116	101	97	105	100
Holanda	-	326	310	301	329
Noruega	414	463	510	610	596
Portugal	65	49	42	45	41
Espanya	98	93	80	88	102
Suècia	539	528	526	526	460
Gran Bretanya	431	417	397	388	344

Font: Statistical Yearbook, UNESCO, dels anys 1986 a 1997

Diaris d'informació general anteriors a 1975, només queden La Vanguardia i l'Abc.

Per tal de fer-se càrrec de la magnitud de la renovació de les capçaleres, només cal constatar que pel que fa als diaris d'informació general anteriors a 1975, a Barcelona només queda La Vanguardia i a Madrid, l'Abc. I la relativa continuïtat en les capçaleres de premsa provincial i local, en la major part de casos, sol emmascarar el pas de l'herència de la premsa del règim franquista -l'anomenada premsa del Movimiento i, durant la transició, Medios de Comunicación del Estado- a mans privades, en la major part de casos des

Als Països Catalans, entre 1976 i 1996, desapareixen trenta diaris.

del 1984. La resta, són noves empreses, i sobretot, destaquen un nombre espectacular d'aventures periodístiques poc serioses, de curta durada i efectes més devastadors que no podria semblar sobre el mercat i sobre els professionals que hi quedaven atrapats. Només als Països Catalans, entre 1976 i 1996, podem comptabilitzar la desaparició de trenta diaris, entre els d'abans de 1975 que pleguen i els que, creats en aquest període, no arriben a 1996.

Uns pocs grans grups dominen diverses capçaleres.

En segon lloc, tot i que l'anàlisi del procés de transformació empresarial, no serà objecte del nostre treball, cal dir que no som només davant d'un fet que era de preveure, el de l'aparició de noves editores de diaris, sinó que parlem d'un procés complex de concentració empresarial, amb uns pocs grans grups que dominen diverses capçaleres, alguns dels quals amb vocació multimèdia. I això és extraordinàriament rellevant pel tema que ens ocupa, perquè sovint les implantacions territorials que es volen estudiar en aquest informe no s'expliquen pas pel fet que determinats diaris defensin una ideologia política concreta, sinó precisament pel tipus de connexió empresarial de la qual depenen. En posarem tres exemples:

- a) Actualment, el Periódico de Catalunya és, de fet, la nau insígnia del grup Zeta, des de la qual es construeix una xarxa de premsa regional d'àmbit estatal. Els articles d'opinió, els informes d'investigació periodística i fins i tot els editorials escrits des de Barcelona, no només *poden* ser publicats per la resta de diaris, sinó que es considera que és *bo* que sigui així i, en bona part, s'escriuen i es seleccionen amb aquesta perspectiva, perquè l'intercanvi reforça el projecte empresarial. Així doncs, l'estructura d'empresa pressionarà la cultura periodística del grup, implícitament, cap a una vertebració territorial global d'àmbit estatal, sense ni tan sols haver-se de plantejar la qüestió en termes explícitament polítics, ni que les conseqüències ho siguin.
- b) En segon lloc, vegem el cas del diari Balears, en català des del mes de maig de 1996. En principi, semblava que podria ser un diari no estrictament mallorquí -el nom hi ajudava-, i que potser contribuiria a començar a vertebrar territorialment i política les Illes Balears, cosa

en la que fins ara han fracassat tots els altres intents de penetració de diaris mallorquins a Menorca i Eivissa, promoguts a base de corresponsalies, redaccions i edicions locals. Però tot i les intencions inicials, que es traduïen en pàgines d'informació local de totes les illes, la mateixa estructura empresarial ha acabat condicionant les estratègies d'implantació: a Menorca, en la data de redacció d'aquest informe, el Balears busca la col·laboració amb el diari Menorca, mentre a Eivissa, com que el diari és d'un grup competidor a Mallorca, la col·laboració és inimaginable. És a dir, les estratègies d'implantació territorial al conjunt de les illes no seran comunes, més enllà de les bones voluntats dels periodistes que dirigeixen el diari.

- c) Entre les dificultats per a convertir un diari com Levante, de València, en diari regional, cal observar el fet que Informació d'Alacant és del mateix grup editorial, cosa que ja fa impensable que un i altre puguin competir en el mateix territori, i per tant, impossibilita fins i tot la possibilitat d'edicions comarcals cap al sud.

La renovació tecnològica ha permès que els diaris s'imprimeixin simultàniament en diversos punts i amb variacions informatives locals.

En tercer lloc, i en relació a la renovació tecnològica, a part de les implicacions que això té en les formes de treball i en la disminució de les plantilles de treballadors, els canvis han permès que els diaris s'imprimeixin simultàniament en diversos punts i amb la introducció de variacions informatives locals. L'èxit de les edicions de El País a Catalunya o el País Valencià, fan que un diari d'abast nacional-espanyol pugui arribar a ser un diari influent en la política local. I no només això, sinó que pel que fa al País Valencià, mancat d'una premsa regional de forta implantació a les tres províncies, El País - Comunidad de Valencia s'ha convertit en l'únic instrument de vertebració d'abast *autonòmic*¹³. I si això és d'aquesta manera en la premsa d'informació general, també ho és en la comarcal on, per posar un parell de casos, El Punt de Girona pot tenir diverses edicions comarcals perfectament diferenciades i El 9 Nou pot fer la seva edició pel Vallès Occidental modificant cada dia diverses pàgines, amb l'objectiu d'identificar millor, des del punt de vista local, el producte que distribueix a Sabadell i el que va a Terrassa.

Finalment, la cultura periodística d'aquests anys també ha

L'accés a la professió per la via universitària i no per l'aprenentatge de l'ofici apunta a regles de joc periodístiques novíssimes.

soferts transformacions no menys grans que les anteriors. El món del periodisme català a la fi del franquisme no té res a veure amb l'actual, com posa de manifest Huertas Claveria en el seu llibre *Cada taula un Vietnam* (1997). Així, a part dels canvis ideològics que ha produït la normalitat democràtica, s'hauria d'esmentar el rejuveniment -i sovint la precarització- de les plantilles que ha arribat fins als mateixos directors dels diaris (entre els diaris d'informació general el 1991 a Barcelona, quatre de sis directors tenien al voltant de només quaranta anys); l'accés a la professió per la via universitària i no per l'aprenentatge de l'ofici a la mateixa redacció o, per exemple, la interrelació amb altres mitjans, ràdio i televisió¹⁴ -per assenyalar fets ben diversos-, apunten a regles de joc periodístiques novíssimes, l'evolució de les quals encara té aspectes imprevisibles.

El procés de democratització no va ser estimulants per la premsa, en contra de tota previsió.

Però, com dèiem, el més curiós de tot plegat és que tot això s'hagi produït enmig d'una atonia extraordinària en la difusió, amb només un cert moviment significatiu en els darrers cinc anys, però que podria haver-se tornat a estancar¹⁵. La primera sorpresa ja va ser la de la davallada els mateixos anys de la transició. El procés de democratització de la societat espanyola no va ser estimulants per la premsa, en contra de tota previsió. I tot i la recuperació relativament ràpida en els mercats més petits i estables, en els mercats políticament i econòmicament determinants, la situació de reculada va ser llarga. A Catalunya, fins el 1989 no es tornen a assolir les xifres de difusió de 1976. A Espanya, en el seu conjunt, és el 1981 que les xifres de difusió es recuperen -a Catalunya, no és fins al 1991-, però llavors queden estancades fins a finals de la dècada dels anys vuitanta. Aquest estancament de la difusió pel conjunt de la premsa espanyola, per contrast, encara farà més significativa, com veurem més endavant, una de les dades més interessants que posa al descobert el nostre informe: l'increment de la penetració de premsa central als Països Catalans, que en aquests vint anys, en termes absoluts, es multiplica per tres. Sigui com sigui, el cert és que l'increment dels darrers anys ha fet que des de 1988 a 1996, a Espanya es vinguin cada dia un milió més de diaris (vegeu a la Taula 2.2. els índexs de creixement en relació a 1976).

Taula 2.2. Evolució de la difusió de la premsa espanyola i dels PPCC

	ESPANYA		PPCC		BALEARS		P. VALENCIÀ		CATALUNYA	
1976	2896368	100	920896	100	58213	100	112410	100	656122	100
1977	2690436	93	877037	95	55627	96	107649	96	623836	95
1978	2596304	90	830256	90	56791	98	107424	96	565458	86
1979	2761687	95	872952	95	61388	105	109444	97	604731	92
1980	2844523	98	931894	101	65206	112	119058	106	631427	96
1981	2996003	103	913500	99	66937	115	115056	102	604455	92
1982	2991948	103	924150	100	74168	127	117791	105	589275	90
1983	2977756	103	943756	102	78682	135	116938	104	586122	89
1984	3061751	106	951875	103	76907	132	128055	114	574132	88
1985	3086080	107	962519	105	78981	136	127413	113	580685	89
1986	3000058	104	922225	100	80053	138	125867	112	540989	82
1987	3046400	105	954578	104	80736	139	125753	112	567507	86
1988	3162780	109	988677	107	83938	144	132609	118	587632	90
1989	3330258	115	1050806	114	89185	153	145220	129	616790	94
1990	3645807	126	1104583	120	84054	144	152907	136	640449	98
1991	3805759	131	1131239	123	85519	147	150347	134	658912	100
1992	3895076	135	1171529	127	81906	141	151924	135	678727	103
1993	4030321	139	1196449	130	82662	142	168842	150	685633	104
1994	4174952	144	1227468	133	81346	140	178176	159	689682	105
1995	4236749	146	1293979	141	82144	141	178489	159	721359	110
1996	4180000	144	1287261	140	83113	143	180829	161	721782	110

Difusió total en milers d'exemplars, no territorialitzada (DT), i índexs de creixement 1976=100
 Font: Per a la difusió total d'Espanya hem hagut de recórrer a dues sèries diferents. Pel període 1987-1996, utilitzem la de l'informe de Fundesco *Comunicación Social 1996*, que considera les dades d'OJD, més una estimació pels diaris no controlats. Pel període 1976-1988, hem fet una estimació a partir dels índexs de creixement calculats per Ramos (1989). Les dades dels PPCC, són les d'elaboració pròpia.

2.2. La difusió de premsa a Espanya

Tal com s'ha assenyalat, a Espanya no hi ha un increment de vendes de premsa fins a finals de la dècada dels vuitanta. Es convenient, però, apuntar en quina direcció s'ha produït aquest creixement, després de tants anys d'estancament.

Taula 2.3. Evolució de la difusió per tipus de premsa a Espanya (1987-1995)

Premsa	1987	%	1995	%	Creixement
Central	832	27.3	1131	26.7	36
Regional i local	1811	59.4	2264	53.4	25
Esportiva	381	12.5	772	18.2	103
Econòmica	23	0.8	70	1.7	204
Total	3046	100	4237	100	39

En milers d'exemplars. El creixement, en percentatge sobre 1987.

Font: Fundesco *Comunicación Social 1996* i fonts pròpies. La premsa central inclou l'Abc, El País, El Mundo (el 1995) -inclosa l'edició balears de El Día del Mundo-, Ya i Diario 16. La premsa esportiva inclou tant la central com la de Barcelona.

El creixement entre 1987 i 1995 és de gairebé el 40 per cent, en proporcions diverses, segons el tipus de premsa.

El creixement pel període 1987-1995, que és el que correspon al de màxima expansió, és de gairebé el 40 per cent, però distribuït en proporcions diverses, segons el tipus de premsa. El creixement proporcionalment més gran és el de la premsa econòmica, però a causa de les petites xifres que representa en el context general, la seva significació és petita. En canvi, cal assenyalar la importància del creixement de la premsa esportiva, que es duplica a causa de l'espectacular ascensió del diari Marca -passa dels 92.041 exemplars de 1976 als 122.139 de 1987 i als 495.915 de 1996-, i l'increment superior de la premsa central en relació a la regional i local, especialment marcada per l'entrada al mercat de El Mundo el 1990, que superarà els 300.000 exemplars el 1995. En termes relatius, la premsa esportiva passa d'ocupar un 12,5 per cent del mercat al 18,2, mentre la premsa central pràcticament es manté, i la regional i local perd sis punts, en baixar del 59,4 al 53,4 per cent.

Pel que fa a la concentració de la difusió en poques capçaleres a Espanya¹⁶, pel 1995, els set primers diaris representaven més de meitat de la difusió controlada per OJD, un 51,5 per cent, i la resta se la disputaven els altres

80 diaris. Entre aquest primers set diaris, n'hi havia dos de catalans, El Periódico i La Vanguardia, i un de basc, El Correo Español. Però els quatre primers, són tots de Madrid, encapçalats per l'esportiu Marca i seguits per El País, Abc i El Mundo. Tots quatre diaris, els únics que es poden considerar realment de *penetració* en aquests moments, representen ells sols gairebé el 40 per cent de la difusió de premsa diària a l'Estat.

Les taxes de lectura de premsa a Espanya són de 100 exemplars per cada 1000 habitants.

Ara bé, les xifres de difusió cal ponderar-les en relació a la població. Així, si contemplem les taxes de lectura de premsa, Espanya no s'acaba d'allunyar del que ja fa anys la UNESCO va considerar com un llindar mínim per a països desenvolupats: els 100 exemplars per cada 1000 habitants, lleugerament superats a partir de 1992.

Taula 2.4. Evolució de la difusió per Comunitats Autònomes (1975-1995)

CCAA	DIFUSIÓ 1975	DIFUSIÓ 1989	DIFUSIÓ 1995	TAXA DIFUSIÓ 1989	TAXA DIFUSIÓ 1995
Navarra	45900	75063	101048	146	195
País Basc	266100	319769	378712	150	180
Balears	60900	117028	119070	172	168
Cantàbria	36800	70748	83739	135	159
Madrid	938900	570104	690106	119	140
Astúries	88400	106711	144179	96	132
Catalunya	548800	659187	790780	110	131
La Rioja	9000	25735	175166	99	121
Canàries	85600	131116	31968	89	117
Aragó	83700	94366	126789	80	107
Galícia	184100	216181	283256	76	104
País Valencià	111800	256005	357090	69	93
Castella i Lleó	104400	174537	235443	68	93
Múrcia	49000	55434	74221	55	71
Andalusia	221000	349924	477567	52	69
Extremadura	25200	43050	65630	40	62
Castella-La Manxa	11900	65300	89630	39	54
Espanya	2871800	3330258	4236749	87	109

Font: Per l'any 1975, es tracta d'un càlcul estimat de Daniel E. Jones (1993), i per tant, no estrictament comparable amb les altres dues sèries -per això no en comptem les taxes-, però de caràcter indicatiu. Pels anys 1989 i 1995, són estimacions de Fundesco *Comunicación Social* 1996.

El marc periodístic espanyol és

La distribució territorial de la difusió i les taxes de lectura corresponents, per Comunitats Autònomes, mostra ben a les clares unes diferències espectaculars, cosa que indica l'extrema heterogeneïtat del mercat periodístic espanyol,

d'una extrema heterogenètat.

difficil de ser analitzat com un tot. És cert que en els darrers anys algunes de les taxes que més han crescut són les de comunitats amb xifres de difusió molt baixes, com Extremadura o Castella-La Manxa (en el període 1989-1995, amb increments del 56 i el 39 per cent). Però les diferències es mantenen, a causa de creixements importants, també, entre les més ben situades, com a Navarra i el País Basc. Així, el 1995, Navarra ja duplica la mitjana espanyola, mentre Castella-La Manxa es queda exactament a la meitat.

Taula 2.5. Audiència de premsa, ràdio i TV per Comunitats Autònomes (febrer-març 1996)

CCAA	AUDIÈNCIA PREMSA	AUDIÈNCIA RADIO	AUDIÈNCIA TV
Andalusia	29.4	55.1	93.9
Aragó	38.5	67.4	91.3
Astúries	50.1	67.1	94.3
Balears	48.9	50.5	91.3
Canàries	39.9	59.9	91.1
Cantàbria	48.9	66.5	93.1
Castella i Lleó	38.3	59.9	91.3
Castella-La Manxa	22.3	41.8	95.7
Catalunya	42.1	61.9	93.4
País Valencià	35.9	56.6	91.7
Extremadura	32.6	50.5	94.1
Galícia	41.3	53.4	90.4
Madrid	37.3	59.6	90.2
Múrcia	22.6	54.7	94.9
Navarra	63.9	67.1	91.0
País Basc	58.9	63.5	89.1
La Rioja	53.0	68.2	97.1
Espanya	38.3	58.1	92.2

Font: Estudio General de Medios, primera onada de 1996 (febrer i març).

En el mercat de la premsa hi pesen des dels condicionaments econòmics fins a la tradició cultural.

Es demostra, doncs, que en el desenvolupament del mercat de la premsa, més que no pas la pertinença a un mateix marc estatal, hi pesen des de condicionaments econòmics, factors d'estructura urbana i de procés de modernització a variables com el desenvolupament demogràfic i l'educatiu, i sobretot de tradició cultural. I el cas és que no sempre pesen en una mateixa direcció: per exemple, tal com han assenyalat alguns autors nord-americans, la disseminació de la població en zones residencials, per bé que està relacionada a la millora del benestar econòmic, en canvi, pot

tenir efectes negatius en la difusió de premsa. Sigui com sigui, el cert és que la difusió de premsa es manifesta com un termòmetre de mesura eficaç de l'accentuada diversitat de la societat espanyola, cosa que, en canvi, no fa la televisió, les audiències de la qual pràcticament s'igualen a tot el territori.

2.3. La penetració de la premsa central

Els índex de penetració de la premsa estatal no són gens homogenis.

D'una manera particular, a nosaltres ens interessarà observar els índexs de penetració de la premsa central als Països Catalans al llarg dels vint anys estudiats. Però, a partir de les escasses dades disponibles pel total de l'Estat, ara prendrem en consideració la penetració de la premsa central a les diferents Comunitats Autònomes i la seva posició en relació al mercat de premsa regional. Aquests índexs de penetració no són gens homogenis ni dibuixen uns espais polítics massa coherents, ja que estan en funció de la potència d'uns mitjans rivals que no sempre són pròpiament *autonòmics* -avui dia, una realitat encara força postissa en moltes regions espanyoles, si més no des del punt de vista periodístic-, sinó que sovint són d'àmbit provincial o local, i de qualitat molt diversa en funció del grup empresarial al qual pertanyen.

Taula 2.6. Premsa regional a la Unió Europea

	DIFUSIÓ TOTAL	DIFUSIÓ REGIONAL	PERCENTATGE
França	8796	6397	73
Alemanya	20598	14741	72
Bèlgica	1753	1059	60
Holanda	4635	2591	56
Espanya	3128	1452	46
Dinamarca	1844	855	46
Itàlia	6295	2735	43
Regne Unit	22394	7418	33
Portugal	500	120	18
Grècia	1260	227	18
Luxemburg	128	-	0
Irlanda	829	-	0
Comunitat Europea	72160	37595	52

Difusió en milers d'exemplars. Lamentablement, les dades es van publicar sense indicar l'any de referència, que podria ser el 1990 o 1991.

Font: L'Echo de la Presse, maig de 1992. Reproduït a Notícies, núm. 54, 22/28 juny de 1992.

D'altra banda, la dicotomia entre premsa d'abast estatal i premsa regional, es planteja també a tot Europa, amb una gran diversitat de models. Així, mentre a Itàlia no hi ha pràcticament cap diari estatal -a excepció de La Repubblica- i en general hi ha capçaleres associades a les grans ciutats, a França la premsa regional ha adquirit unes proporcions extraordinàries, de fins a més del 70 per cent de la difusió total, mentre que al Regne Unit hi predomina la de caràcter general -a excepció de l'illa informativa que constitueix Escòcia- i de l'existència d'una premsa local extremadament vinculada a la informació d'àmbit ciutadà.

La premsa esportiva no es pot desestimar com a instrument de penetració.

Lamentablement, no disposem de xifres que ens permetin analitzar l'evolució de la difusió de premsa central per totes les Comunitats Autònomes en els vint anys que estudiem pels Països Catalans. Els informes de Fundesco ens hi aproximen pel període 1991-1995 (vegeu Taula 2.6.), però només per la premsa central d'informació general. Tanmateix, sabem que la premsa esportiva s'ha convertit, encara més, en un nexa vertebrador de la diversitat territorial estatal de veritable eficàcia simbòlica, i que per tant, no es pot desestimar com a instrument de penetració, i la seva importància serà analitzada amb les dades de 1996. Cal observar, però, que en l'estudi del marc espanyol general es presenten ambigüitats analítiques pràcticament insalvables si no es precisa el punt d'observació particular. Per exemple, el fet que dels quatre diaris esportius de difusió a tot l'estat dos ho siguin de Barcelona, fa que mentre a Catalunya, o fins i tot als Països Catalans, aquests dos els podem excloure dels diaris de penetració, en canvi, a Andalusia, l'Sport i El Mundo Deportivo ho són tant com el Marca o l'As. Com que la perspectiva de l'observació és feta des del marc català, i el que ens interessa comparar és el pes de la premsa central arreu d'Espanya, a part del fet que la penetració de premsa esportiva catalana a la resta de Comunitats Autònomes és mínima, en l'anàlisi comparativa per a 1996 distingirem entre el pes de la premsa central, precisant-ne el tipus, i tota la resta. En les taules i mapes per CCAA que ara presentem, doncs, ens limitem a mostrar la importància dels diaris centrals, és a dir, amb seu central a Madrid, ja siguin d'informació general, esportius o econòmics, i per tant, la penetració ho és, només, de premsa central.

Taula 2.7. Evolució de la penetració de premsa central d'informació general a les CCAA (1991-1995)

CCAA	DIFUSIÓ TOTAL 1991	DIFUSIÓ TOTAL 1995	PREMSA CENTRAL 1991	PREMSA CENTRAL 1995	ÍNDEX DE PENETRACIÓ 1991	ÍNDEX DE PENETRACIÓ 1995
Andalusia	411390	477567	166156	166095	40.4	34.8
Aragó	111492	126789	23951	20236	21.5	16.0
Astúries	134873	144179	18708	17810	13.9	12.4
Balears	120419	119070	24748	25525	20.6	21.4
Canàries	151150	175166	13439	15490	8.9	8.8
Cantàbria	72500	83739	11187	11252	15.4	13.4
Castella i Lleó	201354	235443	65825	77176	32.7	32.8
Castella-La Manxa	75538	89630	34404	39965	45.5	44.6
Catalunya	726773	790780	81305	93311	11.2	11.8
País Valencià	303239	357090	70402	74555	23.2	20.9
Extremadura	56801	65630	13644	14506	24.0	22.1
Galícia	257876	283256	36019	34836	14.0	12.3
La Rioja	28607	31968	5406	7005	18.9	21.9
Madrid	636233	690106	448634	469311	70.5	68.0
Múrcia	64825	74221	16144	15079	24.9	20.3
Navarra	82602	101048	7087	7606	8.6	7.5
País Basc	370099	378712	33973	41641	9.2	11.0
Espanya	3805759	4236749	1071032	1131349	28.1	26.7

L'índex de penetració s'ha mesurat en exemplars de premsa central d'informació general per cada 100 diaris de difusió total a cada Comunitat Autònoma.

Font: Fundesco, *Comunicació Social 1993/Tendencias*, *Comunicación Social 1996/Tendencias* i elaboració pròpia.

Luís Fernando Ramos considera que els avenços tecnològics afavoreixen la premsa central en detriment dels diaris més petits.

A Espanya, la premsa central d'abast estatal d'informació general ocupava, el 1995, el 26,7 per cent del mercat espanyol. En el treball de Luís Fernando Ramos (1989), mostrava el creixement significatiu que la premsa d'informació general de Madrid prenia sobre el mercat total espanyol. Segons les seves dades, s'havia passat del 17,5 per cent l'any 1976, al 23,5 per cent l'any 1984. L'increment, tanmateix, es produïa gràcies al fenomen de El País, que en el mateix període passava a ocupar del 6,3 al 12,0 per cent del total del mercat. L'autor observava una major implantació de premsa central a les regions amb taxes de difusió menors. D'altra banda, considerava que els avenços tecnològics afavorien la premsa central -amb l'aparició de centres d'impressió descentralitzada i la possibilitat de contractació de publicitat local-, i que en canvi el futur es presentava difícil pels diaris més petits.

Tanmateix, després d'un període de creixement de la

premsa central d'informació general que, el 1991, ja arribava al 28,1 per cent del mercat, els darrers anys ha patit un lleuger descens. Potser és excessivament exagerada l'afirmació de l'òrgan de comunicació de la Federació d'Associacions de Premsa Espanyoles (FAPE), quan el número de juliol de 1997 titulava: "La prensa de Madrid pierde influencia en los mercados regionales", a la vista de les xifres negatives de 1996, en que aquesta disminuïa en gairebé 100.000 exemplars diaris de difusió estatal, sobretot a causa dels retrocesos notables de El Mundo i l'Abc, i només frenat pel creixement de 20.000 exemplars de Marca. Però, en tot cas, sí que queda assenyalat el final d'un procés que havia acompanyat un increment sostingut de la premsa de Madrid, dibuixat principalment per El Mundo i Marca, i que va tenir la seva màxima expressió el 1995, amb 1.767.809 exemplars de difusió diària. Aquest any, el 1995, a la desaparició de Diario 16 el 1994, s'hi afegia el Ya, i El Mundo perdia gairebé 50.000 lectors.

En una taula actualitzada que hem elaborat amb xifres proporcionades per Notícies del novembre de 1997, no només comptem la premsa central d'informació general, sinó que hi afegim tota la premsa central de penetració, inclosa l'esportiva i l'econòmica¹⁷. Les xifres mostren els graus de dependència per cada Comunitat Autònoma, que van -exclosa Madrid per raons òbvies- del 54,5 per cent d'Andalusia o el 89,9 per cent de Castella-La Manxa, fins al 13,6 per cent de Navarra. Es interessant observar la situació dels Països Catalans, en el context general: el País Valencià ratllaria el 40 per cent de premsa central, les Illes Balears el 33,5 per cent i Catalunya el 17,5, xifres que després estudiarem en detall.

Les dades de difusió de la premsa de Madrid baixarien si hi descomptéssim el pes dels dominicals.

Cal afegir, però, que les dades de difusió d'aquesta premsa de Madrid quedarien molt moderades si a la mitjana de difusió hi descomptéssim el pes dels dominicals, que en alguns casos fan doblar la difusió del cap de setmana, fenomen especialment significatiu en la premsa d'abast estatal, com ja s'ha indicat abans. A més a la baixa taxa de difusió de diaris, cal afegir-hi uns nivells de fidelitat de compra diària escassos. Així, pel conjunt de la premsa espanyola, només un 25 per cent de lectors llegeix més de la meitat dels exemplars del diari que compra, fidelitat que

puja en el cas de la premsa esportiva fins al 31 per cent en el cas de Marca.

Taula 2.8. Penetració de premsa central a les CCAA (1996)

	TOTAL CCAA	P INF GRAL	P INF ESP	P INF ECO	TOTAL CENTRAL	% P TOTAL	% P GRAL	% P ESP	% P ECO	% PRÒPIA
Andalusia	427188	136259	92048	4568	232875	54,5	31,9	21,5	1,1	45,5
Aragó	119547	16650	15359	1847	33856	28,3	13,9	12,8	1,5	71,7
Astúries	135633	15118	17518	1444	34080	25,1	11,1	12,9	1,1	74,9
Balears	109881	24938	11157	702	36797	33,5	22,7	10,2	0,6	66,5
Canàries	161353	15977	23715	1241	40933	25,4	9,9	14,7	0,8	74,6
Cantàbria	64885	9933	10004	762	20699	31,9	15,3	15,4	1,2	68,1
Castella i Lleó	212249	59228	36843	2964	99035	46,7	27,9	17,4	1,4	53,3
Castella-La Manxa	69705	34599	27002	1084	62685	89,9	49,6	38,7	1,6	10,1
Catalunya	770707	83558	41341	10182	135081	17,5	10,8	5,4	1,3	82,5
País Valencià	340587	64881	65352	5426	135659	39,8	19,0	19,2	1,6	60,2
Extremadura	61011	12177	12345	463	24985	41,0	20,0	20,2	0,8	59,0
Galícia	263603	28415	37059	2248	67722	25,7	10,8	14,1	0,9	74,3
La Rioja	30547	4852	4531	444	9827	32,2	15,9	14,8	1,5	67,8
Madrid	609170	412150	150375	31896	594421	97,6	67,7	24,7	5,2	2,4
Múrcia	69449	11340	13943	802	26085	37,6	16,3	20,1	1,2	62,4
Navarra	84057	6080	4723	634	11437	13,6	7,2	5,6	0,8	86,4
País Basc	344062	34533	30594	4513	69640	20,2	10,0	8,9	1,3	79,8
Total	3873634	970688	593909	71220	1635817	42,2	25,0	15,3	1,8	57,8

Font: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per Notícias, núm. 165 (novembre de 1997). No es comptabilitzen ni la difusió a l'estranger ni les puntes de difusió que OJD no precisa on van dirigides ("Otras provincias"). A la premsa central d'informació general a les Balears hi ha comptabilitzat El Día del Mundo. Les dades dels Països Catalans no es corresponen exactament a les nostres a causa de la font, que en aquest cas és, exclusivament, OJD i l'elaboració de Notícias. L'Índex de penetració mesura, en percentatges, el pes de la premsa central dels diversos tipus a la CC. AA.

3. LA PREMSA PRÒPIA DELS PAÏSOS CATALANS

Els Països Catalans no existeixen pel que fa a la premsa.

Si una cosa és clara en l'anàlisi de les dades que hem obtingut, és que els Països Catalans *tampoc* no existeixen pel que fa a la premsa. És a dir, que es tracta de mercats completament autònoms, amb lògiques diferents, amb evolucions distintes, i amb molt poca interconnexió. Per tant, abans de fer qualsevol anàlisi comparatiu, cal que estudiem cadascun dels territoris per separat¹⁸.

3.1. Les Illes Balears

Cada illa, periòdicament parlant, és autònoma en relació a les altres.

Pel que fa a les Illes Balears, es poden destacar dues característiques principals. D'una banda, que som davant d'un mercat molt estable durant els vint anys estudiats pel que fa a les capçaleres i que només s'han produït alguns canvis significatius en les difusions totals i entre la jerarquia d'importància entre diaris. De l'altra, cal dir que cada illa, periòdicament parlant, és autònoma en relació a les altres, i que disposa de la seva pròpia premsa i no la comparteix. Els diaris que hem considerat són el Balears, des de 1996 en llengua catalana i de capçalera Balears, el Diario de Ibiza, Diario de Mallorca, El Día del Mundo de Balears -que és l'edició balear de El Mundo-, Prensa de Ibiza -només entre 1989 i 1993-, el Menorca i Última Hora. No s'han tingut en compte el Diari de Manacor i Comarca, per la seva curta existència, i La Voz de Baleares, que va sortir el juny de 1996 i de vida, de moment, incerta (vegeu tots els detalls sobre aquests diaris a l'Annex).

Ni els diaris mallorquins ni els de Menorca o Eivissa no entren a les altres illes.

Lamentablement, no hi ha dades disponibles que diferenciïn les difusions per illes. Però el que sí que és clar, segons totes les fonts consultades, és que els diaris mallorquins no entren, de manera significativa, a les altres illes, així com tampoc no surten del seu territori els diaris de Menorca o Eivissa. Tal com sosté Arnau Company¹⁹ (1993, pàg. 230), l'expansió regional dels diaris de Mallorca amb edicions locals per a Menorca i Eivissa, com és el cas de Última Hora, Diario de Mallorca i El Día, no s'han consolidat.

Hi ha una total absència d'informació menorquina o eivissenca en els diaris mallorquins i viceversa.

Indirectament, el fet del fracàs es pot constatar en la pràcticament total absència d'informació menorquina o eivissenca en els diaris mallorquins, i respectivament, amb l'absència general d'informació mallorquina als diaris de Menorca i Eivissa.

La taxa de lectura a les Illes Balears és molt alta en relació als altres dos territoris catalans.

En canvi, la taxa de lectura a les Illes Balears és molt alta en relació als altres dos territoris catalans, fins al punt que el 1996 ha arribat pràcticament als 150 diaris per cada mil habitants, dels quals, si comptem El Día del Mundo com a propi, 107,7 són balears (86,5 si l'excloem).

En el nostre estudi no prenem en consideració el diari publicat en anglès de difusió controlada per l'OJD que s'edita a Mallorca, destinat a la població estrangera resident a l'illa, perquè distorsionaria l'anàlisi d'allò que ens interessa saber i, més enllà de la curiositat, tampoc no representa una xifra especialment important en el conjunt. El Majorca Daily Bulletin, del grup Serra, i del que en tenim dades de difusió des de 1978, ha passat dels 4.004 exemplars diaris d'aquell any, a un punt màxim de difusió el 1989, amb 5.373 exemplars, i a una posterior davallada, fins als 3.171 de 1996.

Un problema que ens ha complicat molt l'anàlisi de la premsa a les Illes Balears, és el cas de *El Día*. De fet, es tracta de l'única capçalera viva de les tres creades en el període estudiat: de les altres, el Diari de Manacor i Comarca, va durar d'octubre de 1990 a juny de 1991, amb característiques més aviat de setmanari (Arnau Company, 1993, pàg. 226), i La Prensa de Ibiza, tot i els bons resultats, només va existir de 1988 a 1993. Per la seva banda, El Día, fundat el 1981 per sectors empresarials amb compromisos polítics conservadors a les Balears, des de 1988 s'associà empresarialment al *Grupo 16* i posteriorment, el 1993, al grup *El Mundo*. Formalment, és una capçalera mallorquina, però a la pràctica, el diari és mixt, amb una informació repartida, aproximadament, al cinquanta per cent entre temes locals i pàgines de l'edició espanyola, però amb predomini de l'edició espanyola en la publicitat, els serveis i l'opinió. Per acabar-ho de complicar, la notable difusió de El Día del Mundo de Baleares el 1996 arriba a representar pràcticament el 20 per cent del total entre els diaris propis de les Illes, i per tant, si el

consideràvem premsa de penetració, com és de fet, totes les proporcions canviaven radicalment. També en relació a la premsa central difosa a les Illes representa una xifra molt gran: el total de la difusió de diaris de Madrid el 1996 és de 20.681, als quals si s'hi afegissin els 16.119 de El Día del Mundo de Balears, la proporció de premsa central passaria de ser del 18,2 per cent al 32,4 per cent. D'altra banda, és curiós que l'aparició de El Día suposés un increment de 10.000 diaris des de l'inici, sense que cap altra capçalera, ni mallorquina ni espanyola, se'n veiés massa afectada, si no és la pèrdua de 1.300 exemplars el Balears i d'una xifra semblant l'Última Hora. La decisió final, de mantenir Día del Mundo de Balears com a capçalera mallorquina, s'ha pres en funció de dos criteris: mantenir la continuïtat de la localització inicial de la sèrie de El Día, sobretot perquè les fusions posteriors no havien representat cap canvi significatiu en la difusió, i respectar el criteri formal de ser una capçalera que la mateixa OJD no suma a l'edició de El Mundo. En canvi, s'ha de dir que això no ens permet mantenir la coherència comparativa amb estudis com els de Fundesco, que el situen entre la premsa central. Per superar el dilema, en la nostra anàlisi, tindrem present l'especificitat del cas fent les observacions pertinents que calguin.

La difusió de premsa pròpia de les Illes Balears, sigui on sigui que es difongui, ha crescut.

En particular, l'evolució de la difusió de premsa pròpia de les Illes Balears²⁰, sigui on sigui que es difongui (dades DT), ha crescut dels 58.213 exemplars diaris de 1976, als 83.113 de 1996, és a dir, un augment important d'un 43 per cent. Aquests diaris són venuts entre un 97 i un 99 per cent a les mateixes Illes. D'altra banda, només hi ha premsa d'informació general -encara que l'àmbit de difusió és insular i no pròpiament regional-, i no n'existeix d'esportiva pròpia, encara que la primera hi dedica extensos suplementos.

L'observació atenta de les difusions (dades DT) presenta alguns canvis en les importàncies relatives de les capçaleres, de manera que el Balears, que era la segona el 1976, molt a prop de la primera, Diario de Mallorca, se situa en el darrer lloc el 1995, fins que és convertida en la primera i única capçalera en català de les Illes. En canvi, Última Hora, creix molt fins a 1989, i torna a recular però mantenint-se, actualment, com a diari més venut.

3.2. El País Valencià

Al País Valencià, la premsa pròpia és fonamentalment provincial.

En relació al País Valencià, la premsa pròpia és fonamentalment provincial, de manera que tampoc cap diari del país no té una posició hegemònica a tot el territori. Com a espai comunicatiu integrat i autònom, en premsa, el País Valencià no existeix.

En vint anys, les capçaleres han estat molt estables. Els dos diaris més venuts, Las Provincias i Levante concentren més del 90 per cent de les seves vendes a la província de València. Però les altres capçaleres pròpies, Mediterráneo i Castellón Diario -aquest darrer, fins a la seva recent desaparició- a la província de Castelló hi difonen entre el 93 i el 94 per cent, i Información a Alacant el 99 per cent. A aquesta fragmentació, cal afegir-hi el fet de les baixes taxes de difusió, que tot i haver-se pràcticament duplicat en aquests darrers vint anys, el 1996 no arribava a un total de 85 exemplars per cada 1000 habitants, dels quals només 45 eren de premsa valenciana.

Per províncies, però, s'observa com la manca del paper de capitalitat que podria exercir València, comporta un element diferenciador molt significatiu: a Castelló i Alacant, amb unes taxes de difusió pràcticament idèntiques a les del País Valencià en conjunt, de al voltant dels 85 exemplars per 1000 habitants²¹, el pes de la premsa pròpia és molt diferent: mentre a València, Levante i Las Provincias ocupen el 48 per cent del total de la difusió, a Castelló i Alacant, la premsa pròpia ocupava, el 1996, només el 33 i el 34 per cent respectivament d'una difusió provincial semblant, mentre la resta era premsa central i, només en una petita proporció de poc més -d'un 13 per cent a Castelló i un 5 per cent a Alacant-, premsa catalana, fonamentalment l'Sport²².

Aquesta manca de vertebració és encara més accentuada quan, per exemple, se sap que Las Provincias tampoc no arriba a integrar tota la província, ja que concentra la difusió en la ciutat de València i la seva àrea metropolitana²³. En canvi, Levante té una difusió més uniforme arreu de la província (un 52 per cent de difusió fora de València ciutat, segons el seu responsable d'edicions comarcals, Jesús Bosch), amb una meritòria estratègia d'edicions comarcals.

Levante també té edicions per Castelló des de 1991, La Marina Alta des de 1992, però sense resultats massa significatius, de moment. D'altra banda, el fet que el mateix grup empresarial, Prensa Ibérica, a Alacant hi tingui el diari Información, barra el pas a Levante per a expandir-se cap al sud²⁴.

La política d'edicions comarcals fa els diaris més locals i aïllen les diverses comarques.

En cert sentit, segons observa Rafel Xambó²⁵, la política d'edicions comarcals, per bé que han tingut bons resultats empresarials, des del punt de vista de la vertebració territorial, hi van a la contra, ja que fan els diaris encara més locals i aïllen informativament les diverses comarques. Alhora, les edicions comarcals de Levante i Las Provincias, observa Xambó, impedeixen l'aparició de veritable premsa comarcal, com la que s'ha desenvolupat a Catalunya. En el mateix sentit, Rafael Xambó escriu: "segons fonts de l'empresa editora [del Levante, Prensa Ibérica], l'auge que ha pres entre els lectors la demanda d'informació local i la diferenciació de públics que ha generat l'herència de 150 anys de divisió provincial, serien els principals obstacles que desaconsellen un projecte d'integració regional".

L'única premsa que vertebrava territorialment la regió és la de Madrid.

Paradoxalment, mentre sembla molt llunyana la possibilitat de disposar de premsa d'àmbit autonòmic feta des del País Valencià, resulta que l'única premsa que, en cert sentit, vertebrava territorialment la regió, és la que procedeix de Madrid, i especialment les pàgines específiques de l'edició valenciana de El País, apareguda el 1980. Es pot afirmar, doncs, que el País Valencià, en tot cas, només és una realitat territorial quan és vista des de Madrid. Per a ser precisos, la realitat que és reconeguda per El País és la de la *Comunidad Autónoma*. Abc i El Mundo -aquest darrer de fa poc- al País Valencià hi fan edicions provincials²⁶.

3.3. Catalunya

Catalunya ha passat per canvis molt significatius de capçaleres.

Catalunya, com ja s'ha comentat, ha passat per canvis molt significatius de capçaleres. L'únic diari regional d'informació general anterior a 1976, és La Vanguardia, d'entre els vuit que hi havia en aquella data. D'altra banda, la continuïtat en aquests vint anys estudiats, l'hi afegeixen l'Avui i El Periódico, nascuts dins el període, i amb La Vanguardia, els únics supervivents. Però no es poden oblidar els altres

Tretze diaris van néixer i morir en el període, i van desaparèixer les dotze capçaleres anteriors a 1976.

tretze diaris nascuts i morts en el període, i la desaparició de les dotze capçaleres anteriors a 1976. El detall d'aquestes capçaleres és a l'Annex, però es poden recordar els noms de Catalunya Express, Diari de Barcelona, El Correo Catalán, El Noticiero Universal, El Observador, La Prensa, Mundo Diario, Solidaridad Nacional i Tele/Expres, entre els d'àmbit regional. De locals-comarcals, cal esmentar Catalunya Sud, Diari de Lleida, Gazeta de Manresa i Nou Diari. Encara caldria afegir, entre els diaris desapareguts, els esportius Dicen i 4-2-4. A més, no s'han considerat per la seva brevetat, Mar Diari, El Día de Catalunya, La Veu de la Ciutat, ABB, El Maresme, Récord, Las Noticias, Claro, Grama i Eco. Potser és aquesta inestabilitat la que explica que les difusions s'hagin mantingut irregulars i sense cap creixement. El 1996, encara es venen menys diaris regionals d'informació general a Catalunya que el 1976, i els creixements totals de difusió es deuen a la premsa regional esportiva, a la comarcal i a la estatal d'informació general, esportiva i econòmica de penetració. La gran novetat del període, doncs, és que si el 1976, Catalunya era autosuficient en el 95 per cent de la premsa que consumia, el 1996 ho és en el 82 per cent. I la taxa de lectura ha passat, en vint anys, dels 116 als 127, encara que la premsa pròpia hagi baixat dels 110 als 104 diaris per cada mil habitants.

Catalunya és l'únic territori que té una oferta informativa significativa de caràcter regional.

Pel que fa a la integració territorial comunicativa, de fet és l'únic territori que té una oferta informativa significativa de caràcter regional. Això, tanmateix, no ens permet parlar, amb propietat, de *premsa nacional*. En sentit estricte, només l'Avui és concebut com a diari *nacional*, i amb totes les deficiències que es vulgui, derivades de la seva posició de feblesa en el mercat, manté una coherència d'objectius informatius en aquest sentit. La Vanguardia i El Periódico, en canvi, són pròpiament diaris regionals, no només en el sentit tècnic que emprem en l'estudi, sinó també en el sentit polític: accepten el model autonòmic com a esquema d'autolocalització, ja sigui per voluntat política explícita com La Vanguardia, ja sigui potser més per raons empresarials com El Periódico²⁷. No cal dir que, en el cas de l'Avui, l'ús del català, és definitiu -però no l'únic factor- en la seva autodefinició.

Des del punt de vista de la seva distribució territorial, el fet

que Barcelona capital no tingui una oferta específica de premsa comarcal, però també a la inversa, el fet que algunes comarques en tinguin, fa que la premsa regional d'informació general es distribueixi tant quantitativament com també en termes relatius, més a la província de Barcelona que a la resta: el 1996, com es veurà més endavant, la premsa regional d'informació general, a Barcelona, té una taxa de lectura d'aproximadament 78 exemplars de 129 en total, mentre a Lleida, per exemple, és d'aproximadament 33 exemplars de 112²⁸.

Els diaris comarcals no són d'informació general i solen ser per al lector complementaris a un de regional o estatal.

Però també la situació de Catalunya és diferent dels altres casos pel que fa a l'existència de diaris estrictament locals i, encara més, per la premsa comarcal. Una premsa, aquesta darrera, per a la qual el qualificatiu de comarcal no fa prou justícia, en la mesura que a hores d'ara ja és pròpiament *intercomarcal*. El Punt té edicions a totes les comarques de l'àrea d'influència gironina, però també a comarques frontereres, com la Garrotxa, i edicions pròpies al Maresme, el Barcelonès Nord, i a Valls i comarques tarragonines. El cas de El 9 Nou, bisetmanal a l'Osona -el centre empresarial- i el Vallès Oriental, només es diari al Vallès Occidental i, per tant, és l'única edició tinguda en compte, encara que no es pot perdre de vista la seva estructura intercomarcal. I també aquest és el cas de Regió 7, amb forta implantació a la conca del Llobregat, el Solsonès i darrerament, també a l'Anoia. Ara bé, en cap cas no són diaris d'informació general, en sentit estricte, i en alguns casos solen ser, per al lector, diaris complementaris a un de regional o estatal.

4. L'EVOLUCIÓ DE LA DIFUSIÓ DE PREMSA ALS PAÏSOS CATALANS

4.1. Característiques de la difusió de premsa als Països Catalans

La tònica general de la difusió de premsa als Països Catalans ha estat la mateixa del conjunt de l'Estat: l'expansió, especialment al darrer quinquenni, després d'uns primers anys de retrocés i després d'estancament. Ara bé, els moviments generals són la suma de processos molt diversos i fins i tot contradictoris, especialment quan, com en aquest capítol, analitzarem l'evolució de la difusió territorialitzada, és a dir, la premsa que es ven a cada territori, distingint la premsa pròpia de la de penetració o d'intercanvi. I, tal com hem dit, cada territori dels Països Catalans ha tingut les seves pròpies dinàmiques autònomes les unes de les altres.

La difusió de premsa als Països Catalans creix a cada territori excepte a Catalunya.

Començarem, però, per assenyalar els grans moviments generals, i després distingirem entre la premsa pròpia i la central, de penetració, particularitzant l'anàlisi per cada territori.

a) La difusió de premsa als Països Catalans creix de manera sostinguda i significativa a cada territori, excepte a Catalunya, on el creixement és molt més moderat i tardà.

Taula 4.1. Creixement de la difusió de premsa als Països Catalans

	I Balears	Índex	P València	Índex	Catalunya	Índex	PP.CC.	Índex
1976	69864	100	171515	100	656756	100	898135	100
1981	79357	113.6	192783	112.4	619638	94.3	891778	99.3
1986	96809	138.6	213763	124.6	594304	89.7	904876	100.7
1991	107505	153.9	279107	162.7	710531	108.1	1097143	122.1
1996	113662	162.7	340611	198.6	771221	117.4	1225494	136.4

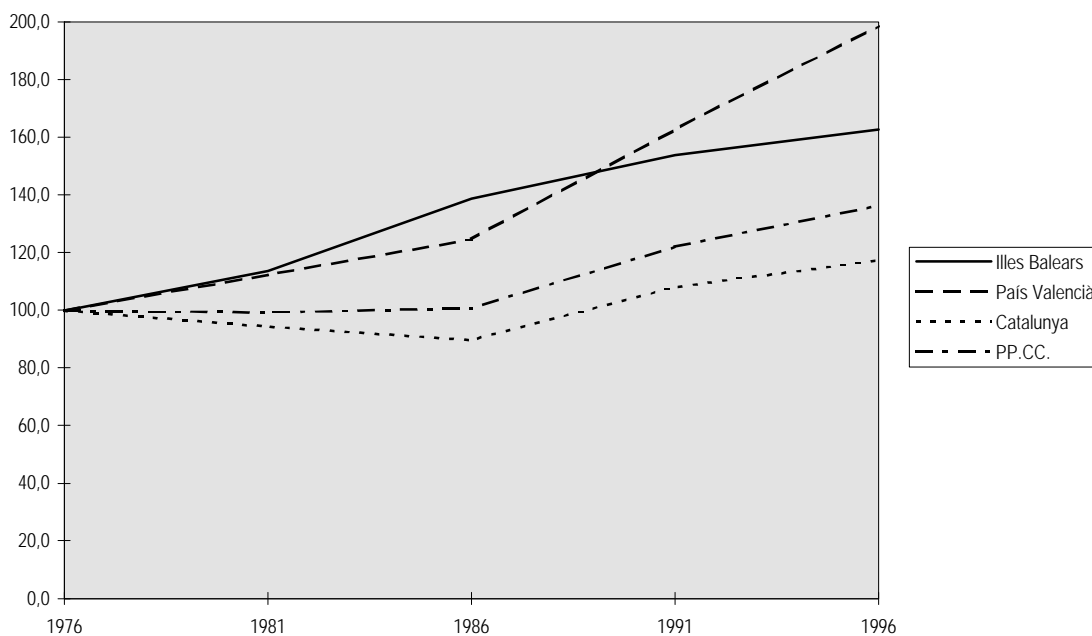
Font: Elaboració pròpia a partir de les taules de difusió territorialitzada (DTT)

Gràfic 4.1 Creixement de la difusió de premsa als Països Catalans (1976-1996)

Font: Elaboració pròpia a partir de la Taula 4.1. Total de la premsa difosa.

Gràfic 4.2 Índex de creixement de la difusió de premsa als Països Catalans

Font: Elaboració pròpia a partir de la Taula 4.1. Total de la premsa difosa.

- b) Pel conjunt, la premsa pròpia ha crescut, en termes absoluts, d'un 13 per cent. Però aquesta xifra emmascara un molt bon creixement al País Valencià, del 62 per cent, un 43 per cent de les Illes Balears i un escàs 1,6 per cent a Catalunya. En termes comparats, el País Valencià guanya pes en el conjunt amb un 5,6 per cent més del mercat de premsa, mentre Catalunya perd 7,4 punts en el conjunt dels Països Catalans.

Taula 4.2. Difusió de premsa pròpia a cada territori

	1976	%	1996	%	Creixement
Illes Balears	57125	7.2	81894	9.1	43.4
País Valencià	110832	14.0	179116	20.0	61.6
Catalunya	623726	78.8	633937	70.8	1.6
Total	791683	100	894947	100	13.0

Font: Elaboració pròpia a partir de les taules pròpies de difusió territorialitzada (DTT). El creixement és en percentatge sobre 1976

- c) Concretament, si a Catalunya l'increment de la difusió de premsa pròpia no és més petit, és gràcies a dos factors diferencials de la resta dels Països Catalans: un, l'aparició i desenvolupament de la premsa comarcal a partir dels anys 80 (el Punt Diari apareix el 1979), que incrementa el total de premsa local i comarcal en un 64 per cent (de 44.739 exemplars diaris el 1976, a 78.761 exemplars el 1996); i dos, el creixement de la premsa esportiva pròpia, molt més moderat en termes relatius i absoluts: de 120.027 exemplars difosos el 1976 s'ha passat als 127.117 de 1996, que representa un increment del 6 per cent²⁹.

Bona part del creixement de la difusió de premsa a cada territori es deu al creixement de la premsa esportiva.

- d) Per explicar una bona part del creixement de la difusió de premsa a cada territori, convé assenyalar un fenomen general als Països Catalans -després en detallarem cada cas-, i que és el creixement de la premsa esportiva en general i, en particular, de la de penetració, especialment del diari Marca. A les Illes Balears, el creixement de la difusió de premsa esportiva ha estat del 144 per cent del creixement total de difusió de premsa. Al País Valencià, ha representat fins al 445 per cent, i a Catalunya de només un 17 per cent de l'increment de la difusió. Això significa que el creixement total de la difusió

de premsa es deu a l'esportiva en un 26 per cent a les Illes Balears, un 44 per cent al País Valencià i un 22 per cent a Catalunya -un 34 per cent pel conjunt dels Països Catalans.

Taula 4.3. Creixement de la premsa esportiva sobre el total de difusió

		1976	%	1996	%	Creixement	Creixement Esportiva /Total
Illes Balears	P Esportiva	7864	11.3	19200	16.9	144	26
	Total difusió	69864	100	113662	100	63	-
País Valencià	P Esportiva	16835	9.8	91737	26.9	445	44
	Total difusió	171515	100	340611	100	99	-
Catalunya	P Esportiva	143462	21.8	168462	21.8	17	22
	Total difusió	656756	100	771221	100	17	-
Països Catalans	P Esportiva	168161	18.7	279398	22.8	66	34
	Total difusió	898135	100	1225494	100	36	-

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades pròpies de difusió territorialitzada (DTT). Els percentatges indiquen el total de premsa esportiva del total de difusió en el propi territori. El creixement es mesura en percentatge sobre el de 1976.

En aquest període apareix la premsa diària econòmica especialitzada.

e) També és propi d'aquest període l'aparició de la premsa diària econòmica especialitzada, que té, en tots els casos, la seu a Madrid. Quantitativament no és massa significativa, i encara a Catalunya, cal comptar que diaris com La Vanguardia cobreixen, en part, aquesta demanda. Els 703 exemplars a les Illes Balears, els 5431 al País Valencià i els 10187 a Catalunya, situen la premsa econòmica en el 1,3 per cent de la difusió total i en 1,5 exemplars per cada 1000 habitants pel conjunt dels Països Catalans.

La premsa de penetració té un creixement extraordinari.

f) Pel que fa a la premsa de penetració, la línia general ha estat la d'un creixement extraordinari en tots els territoris. Com veurem més endavant, a les Illes Balears la premsa central de penetració s'ha multiplicat per tres, al País Valencià per 2,5 i a Catalunya, s'ha multiplicat per quatre, amb la particularitat del pes menor de la premsa esportiva en el total d'aquest creixement.

Als Països Catalans el creixement no és homogeni.

g) En relació a les taxes de lectura als Països Catalans, aquestes han crescut dels 90,9 lectors de 1976 als 113,2 lectors de 1996, per cada mil habitants. El creixement, però, no és homogeni en cada territori: a les Illes Balears, sempre amb les xifres més altes, s'ha passat de

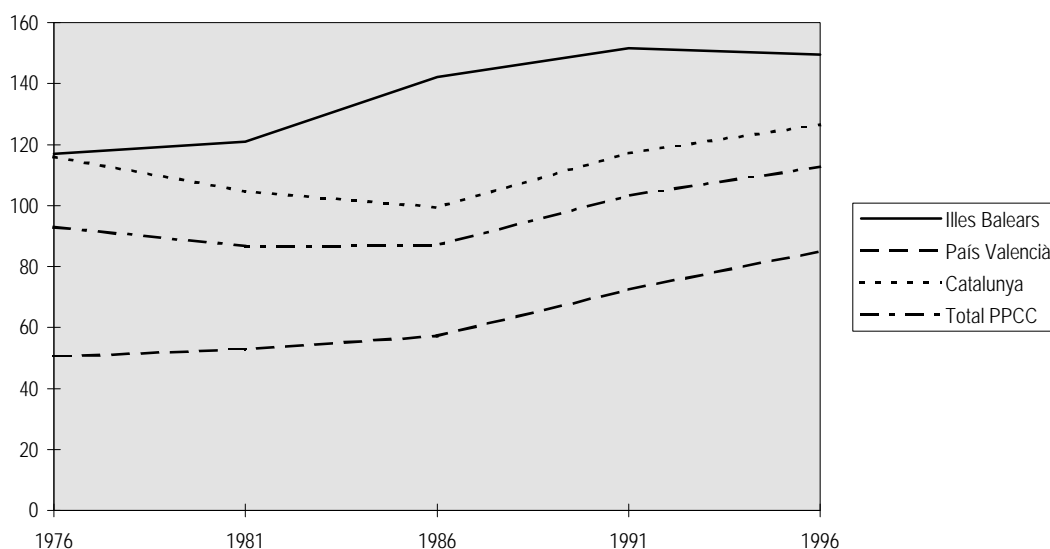
116,9 a 149,5; al País Valencià, d'un baixíssim 50,5 a un 85,0 que, en termes relatius, però, és el creixement més alt de tots; i a Catalunya, del 116,0 a 126,6, que és el creixement relatiu més petit.

Taula 4.4 Evolució de les taxes de difusió de premsa als PPCC

	1976	1981	1986	1991	1996	% creixement 1996/1976
Illes Balears	116.9	121.0	142.2	151.6	149.5	27.9
País Valencià	50.5	52.9	57.3	72.4	85.0	68.3
Catalunya	116.0	104.7	99.4	117.2	126.6	9.1
Total PPCC	93.0	86.9	87.0	103.3	112.8	21.3

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de difusió territorialitzada

Gràfic 4.3 Evolució de les taxes de difusió de premsa als Països Catalans

4.2 La difusió de premsa a les Illes Balears

Presentem les taules de síntesi de la difusió de premsa a les Illes Balears, i a continuació es comentaran els trets més significatius de la premsa pròpia i de la central de penetració.

Taula 4.5 Evolució de la difusió absoluta de premsa a les Illes Balears

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	57.125	65898	79.019	84.600	81.894
Regional inf. general					
Regional esportiva	-	-	-	-	-
Total Pròpia	57.125	65898	79.019	84.600	81.894
Central d'inf. general	2.598	3.993	7.379	8.828	8.820
Estatat fronterera	-	-	-	-	-
Total Estatal General	2.598	3.993	7.379	8.828	8.820
Central esportiva	4.306	4.134	3.193	3.665	11.158
Central econòmica	7	105	137	402	703
Total Central	6.911	8.232	10.709	12.895	20.681
Intercanvi d'Inf. general	2.270	2.356	2.933	3.388	3.045
Intercanvi esportiva	3.558	2.871	4.147	6.622	8.041
Total Intercanvi	5.829	5.227	7.080	10.010	11.087
Total Premsa	69.864	79.357	96.809	107.505	113.662

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.6.. Evolució dels índexs de creixement de premsa a les Illes Balears (1976=100)

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	100	115	138	148	143
Regional inf. general	-	-	-	-	-
Regional esportiva	-	-	-	-	-
Total Pròpia	100	115	138	148	143
Central d'inf. general	100	154	284	340	340
Estatat fronterera	-	-	-	-	-
Total Estatal General	100	154	284	340	340
Central esportiva	100	96	74	85	259
Central econòmica	100	1.471	1.931	5.655	9.877
Total Central	100	119	155	187	299
Intercanvi d'Inf. general	100	104	129	149	134
Intercanvi esportiva	100	81	117	186	226
Total Intercanvi	100	90	121	172	190
Total Premsa	100	114	139	154	163

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.7. Evolució de les taxes de difusió de premsa a les Illes Balears

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	95,57	100,46	116,05	119,30	107,70
Regional inf. general	-	-	-	-	-
Regional esportiva	-	-	-	-	-
Total Pròpia	95,57	100,46	116,05	119,30	107,70
Central d'inf. general	4,35	6,09	10,84	12,45	11,60
Estatat fronterera	-	-	-	-	-
Total Estatal General	4,35	6,09	10,84	12,45	11,60
Central esportiva	7,20	6,30	4,69	5,17	14,67
Central econòmica	0,01	0,16	0,20	0,57	0,92
Total Central	11,56	12,55	15,73	18,18	27,20
Intercanvi d'Inf. general	3,80	3,59	4,31	4,78	4,01
Intercanvi esportiva	5,95	4,38	6,09	9,34	10,58
Total Intercanvi	9,75	7,97	10,40	14,12	14,58
Total Premsa	116,89	120,98	142,17	151,60	149,48

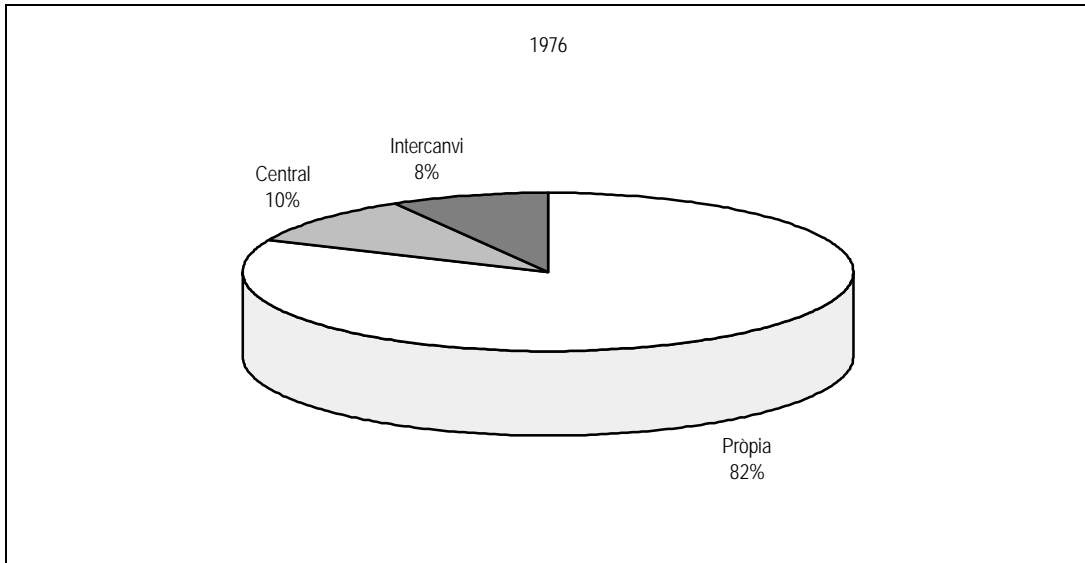
Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.8. Evolució de les difusió relativa de premsa a les Illes Balears

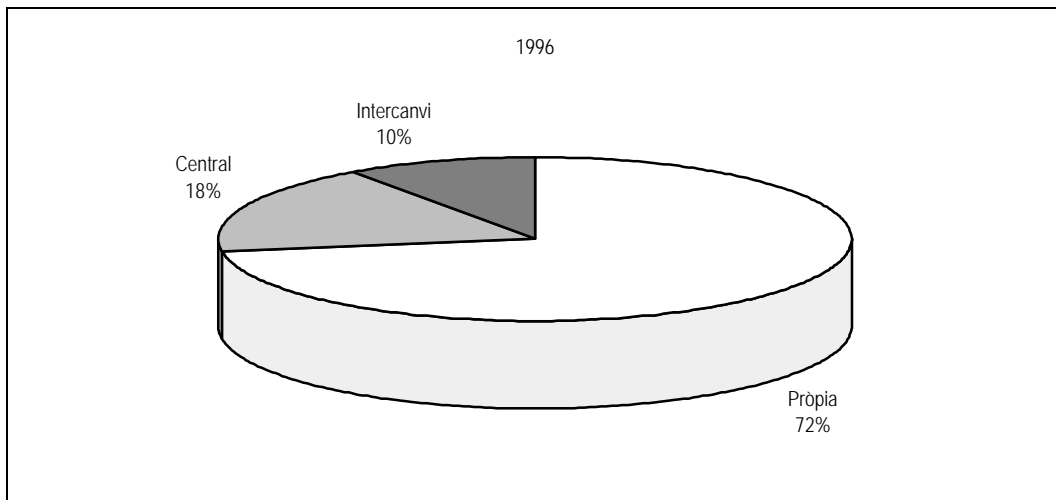
	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	81,8	83,0	81,6	78,7	72,1
Regional inf. general	-	-	-	-	-
Regional esportiva	-	-	-	-	-
Total Pròpia	81,8	83,0	81,6	78,7	72,1
Central d'inf. general	3,7	5,0	7,6	8,2	7,8
Estatat fronterera	-	-	-	-	-
Total Estatal General	3,7	5,0	7,6	8,2	7,8
Central esportiva	6,2	5,2	3,3	3,4	9,8
Central econòmica	0,0	0,1	0,1	0,4	0,6
Total Central	9,9	10,4	11,1	12,0	18,2
Intercanvi d'Inf. general	3,2	3,0	3,0	3,2	2,7
Intercanvi esportiva	5,1	3,6	4,3	6,2	7,1
Total Intercanvi	8,3	6,6	7,3	9,3	9,8
Total Premsa	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT

Gràfic 4.4 Premsa pròpia, central i d'intercanvi a les Illes Balears (1976)

Gràfic 4.5 Premsa pròpia, central i d'intercanvi a les Illes Balears (1996)

Nota: Recordi's que si comptem El Día del Mundo de Baleares com a premsa central, enlloc del 18 per cent, el percentatge seria del 32 per cent.

**La difusió de
premsa pròpia a
les Illes Balears
es caracteritza
pel seu
creixement.**

La premsa pròpia a les Illes Balears

- a) Sobre la difusió de premsa pròpia a les Illes Balears, el seu creixement en vint anys es concentra en la duplicació de la difusió -uns 12.500 exemplars més- de Última Hora (per bé que, en certa manera, compensa el retrocés de Balears en quasi la mateixa xifra, i del mateix grup empresarial), en els creixements sostinguts dels diaris de Menorca i Diario de Ibiza, però sobretot per l'aparició de El Día de Balears, que després es converteix en edició mallorquina de Diario 16 i, finalment, de El Mundo, i que aporta, el 1996, més de 16.000 exemplars d'un creixement, pel període, de poc menys de 25.000 exemplars³⁰. Com ja s'ha dit, si comptabilitzéssim aquest diari com a diari de penetració, totes les xifres canvien radicalment.
- b) Pel que fa a les taxes de difusió, la premsa pròpia de les Illes Balears creix formalment dels 95,6 exemplars als 107,7. Però, una vegada més, cal observar que, si comptabilitzem El Día del Mundo de Balears com a premsa de penetració -com de fet és-, la taxa de difusió de premsa pròpia disminuiria en 21,2 exemplars per cada mil habitants, i en el conjunt, indicaria que la premsa pròpia, en vint anys, ha perdut pes relatiu, en baixar dels 95,6 exemplars als 86,5.
- c) Ja hem dit que la premsa balear és, de fet, premsa local-comarcal, o si es vol, illenca, en el sentit que hi ha molt poc intercanvi. Tot i la inexistència de dades d'OJD, l'amable atenció dels responsables del diari Menorca, ens permetien saber que, amb dades de 1995, de 2.127 exemplars venuts a quiosc -per tant, subscripcions a part-, només 34 exemplars es venien fora de l'illa. És cert que la venda per subscripció és superior a la de quiosc, i que cal suposar que entre els subscriptors hi ha menorquins que resideixen fora de l'illa, però llavors ja no es tracta tant d'una difusió genèrica fora de l'illa, com d'una difusió entre menorquins residents fora. Així, si bé pot ser que algun diari mallorquí arribi a Menorca, ben pocs Menorca o Diario de Ibiza deuen arribar a Mallorca. Si, fent un artifici, calculéssim la taxa de lectura de premsa per illa, a Menorca i a Eivissa i Formentera, com

si tots els respectius diaris es quedessin allà on són editats, tindríem taxes de lectura, per 1996, d'un 80 exemplars de premsa pròpia per cada mil habitants a cada illa, tant a Menorca com a Eivissa i Formentera. És a dir, taxes molt semblants a la mallorquina (exclosa l'edició de El Día).

La premsa central a les Illes Balears

La premsa central d'informació general, premsa de penetració i la d'esports ha crescut de manera extraordinària.

- a) La premsa central d'informació general, premsa de penetració, ha crescut de manera extraordinària: de 2598 exemplars diaris a 8820. Però, una vegada més, caldria dir que, a banda les raons formals, a la pràctica El Día del Mundo és tant de penetració com El País o Abc. I llavors, l'increment ja no seria de 3,4 vegades, sinó de 9,6 en vint anys.
- b) Pel que fa als esports, s'ha passat de 4.306 a 11.158 exemplars, especialment provocat per la irrupció de Marca en l'últim quinquenni, que passa de 1282 exemplars el 1991 a 9026 el 1996.
- c) En conjunt, si l'increment de premsa central indiqués, com sostenim, augments de la dependència informativa i, en definitiva, de la política, s'hauria de dir que, en passar de 6911 diaris a 36800 de difusió diària (s'hi inclou El Día del Mundo) -és a dir, amb un creixement del 433 per cent-, el pes de la premsa central ha passat del 9,9 per cent al 32,4 per cent (18,2 per cent sense El Día del Mundo).
- d) Pel que fa a les taxes de difusió, la premsa central passa de 11,6 exemplars per mil habitants, d'un total de 116,9, a una taxa de 27,2 (48,4 exemplars si comptem El Día del Mundo com a premsa central), d'un total de 149,5 exemplars per cada mil habitants.

4.3. La difusió de premsa al País Valencià

Taula 4.9. Evolució de la difusió absoluta de premsa al País Valencià

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	110.832	113.429	124.420	148.549	166.984
Regional inf. general	-	-	-	-	-
Regional esportiva	-	-	-	-	12.132
Total Pròpia	110.832	113.429	124.420	148.549	179.116
Central d'inf. general	24.060	37.598	51.776	64.630	64.886
Estatat fronterera	16.276	15.433	10.754	10.668	8.142
Total Estatal General	40.336	53.031	62.530	75.298	73.028
Central esportiva	13.767	22.177	21.356	39.394	65.355
Central econòmica	107	600	1.003	5.652	5.431
Total Central	54.210	75.807	84.889	120.345	143.814
Intercanvi d'Inf. general	3.404	1.765	1.790	2.645	3.431
Intercanvi esportiva	3.068	1.782	2.664	7.568	14.250
Total Intercanvi	6.472	3.547	4.454	10.213	17.681
Total Premsa	171515	192783	213763	279107	340611

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT

Taula 4.10. Evolució dels índexs de creixement de premsa al País Valencià (1976=100)

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	100	102	112	134	151
Regional inf. general	-	-	-	-	-
Regional esportiva	-	-	-	-	100
Total Pròpia	100	102	112	134	162
Central d'inf. general	100	156	215	269	270
Estatat fronterera	100	95	66	66	50
Total Estatal General	100	131	155	187	181
Central esportiva	100	161	155	286	475
Central econòmica	100	562	940	5.296	5.088
Total Central	100	140	157	222	265
Intercanvi d'Inf. general	100	52	53	78	101
Intercanvi esportiva	100	58	87	247	464
Total Intercanvi	100	55	69	158	273
Total Premsa	100	112	125	163	199

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.11. Evolució de les taxes de difusió de premsa al País Valencià

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	40.62	39.50	37.19	43.84	48.31
Regional inf. general					5.25
Regional esportiva					
Total Pròpia	40.62	39.50	37.19	43.84	53.55
Central d'inf. general	5.91	8.98	12.07	14.98	13.62
Estatl fronterera				0.06	0.07
Total Estatal General	5.91	8.98	12.07	15.04	13.69
Central esportiva	2.76	4.59	4.15	9.47	14.03
Central econòmica	0.04	0.18	0.31	1.71	1.54
Total Central	8.71	13.75	16.53	26.22	29.27
Intercanvi d'Inf. general	0.91	0.33	0.25	1.25	0.71
Intercanvi esportiva	0.78	0.25	0.35	0.99	2.07
Total Intercanvi	1.69	0.58	0.60	2.24	2.78
Total Premsa	51.02	53.83	54.32	72.30	85.60

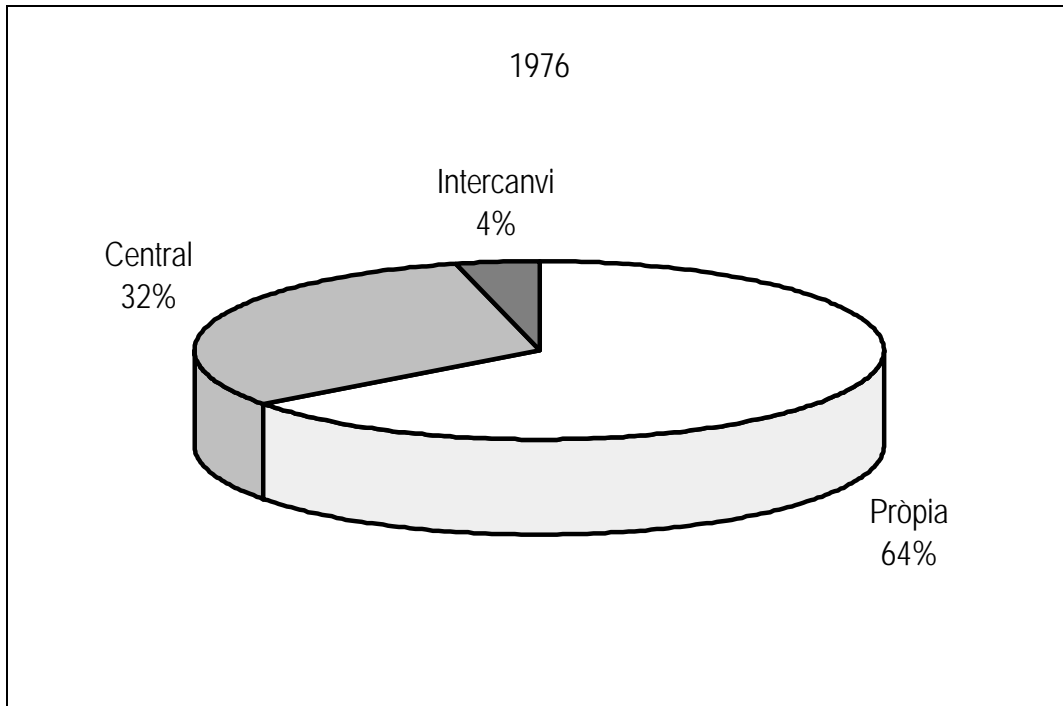
Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.12. Evolució de la difusió relativa de premsa al País Valencià

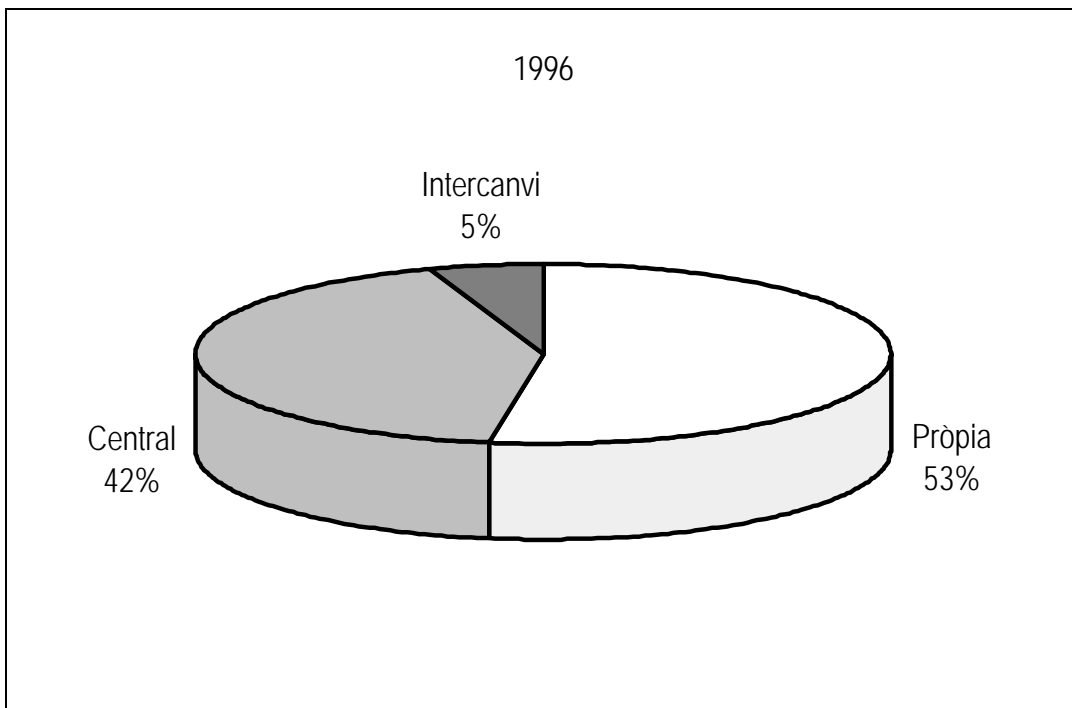
	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	64,6	58,8	58,2	53,2	49,0
Regional inf. general	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Regional esportiva	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6
Total Pròpia	64,6	58,8	5,8	53,2	52,6
Central d'inf. general	14,0	19,5	2,4	23,2	19,0
Estatl fronterera	9,5	8,0	0,5	3,8	2,4
Total Estatal General	23,5	27,5	2,9	27,0	21,4
Central esportiva	8,0	11,5	1,0	14,1	19,2
Central econòmica	0,1	0,3	0,0	2,0	1,6
Total Central	31,6	39,3	4,0	43,1	42,2
Intercanvi d'Inf. general	2,0	0,9	0,1	0,9	1,0
Intercanvi esportiva	1,8	0,9	0,1	2,7	4,2
Total Intercanvi	3,8	1,8	0,2	3,7	5,2
Total Premsa	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Gràfic 4.6 *Premsa pròpia, de penetració i d'intercanvi al País Valencià (1976)*

Gràfic 4.7 *Premsa pròpia, de penetració i d'intercanvi al País Valencià (1996)*

La premsa pròpia al País Valencià

- a) Al País Valencià destaquen els increments generals a totes les capçaleres pròpies, d'entre les quals destaca Informació, d'Alacant, que duplica la difusió, i Levante i Las Províncias que incrementen en un 50 per cent les seves difusions. En el cas valencià, també ja s'ha indicat que som davant un cas de premsa provincial, amb una certa especialització comarcal, especialment el cas de Levante.
- b) Hi ha indicis que el panorama informatiu valencià no està pas estabilitzat: el 1996 apareix un diari esportiu, amb una no menyspreable xifra de 12.000 exemplars diaris, i el 1997, fora del període d'estudi, ha desaparegut Castellón Diario i, paral·lelament, hi ha edicions provincials -sempre les províncies- de El Mundo, l'èxit de les quals és encara desconegut.

Les taxes generals de lectura han augmentat per la premsa pròpia, i les xifres varien notablement a cada província.

- c) Pel que fa a les taxes generals de lectura, aquestes han augmentat també per la premsa pròpia, que han passat del 32,6 als 44,7 exemplars per 1000 habitants i any. Ara bé, la fragmentació de l'espai, fa ben poc significatives unes xifres que varien notablement a cada província. En el capítol següent hi aprofundirem, però ja podem avançar que a la província de València -el 1996-, entre Levante i Las Províncias, la difusió de premsa pròpia podia arribar a 58 exemplars per 1000 habitants, mentre que a Castelló només era de 28 i a Alacant, de 29.

La premsa central al País Valencià

- a) Si la difusió total de premsa al País Valencià, en vint anys, s'ha doblat, la premsa central ho ha fet 2,6 vegades i la pròpia s'ha multiplicat per 1,6.

La premsa esportiva central ha tingut un paper determinant en el creixement de la penetració de la premsa.

- b) També en aquest cas, la premsa esportiva central ha tingut un paper determinant en el creixement de la penetració de premsa: en passar de 13767 a 65355 exemplars diaris, l'increment és de 4,8 vegades. L'As ha doblat la difusió, però Marca, amb gairebé multiplicat per sis la difusió, ha aconseguit ser el segon diari amb difusió del País Valencià, després de Las Províncias

(57725 i 59400 exemplars respectivament).

- c) No és ara quan estudiem la interrelació entre els Països Catalans, però en el cas del País Valencià cal esmentar també l'increment de difusió de Sport, de 6.472 a 17.681 exemplars diaris, mentre que la d'informació general es manté absolutament estable, en 3.400 exemplars.

El diari central que més ha crescut és El País.

- d) És interessant observar que el diari central que més ha crescut és El País. Si el 1976 estava gairebé igualat amb Abc, una mica per sobre els 5.000 exemplars diaris cadascun, el 1996 El País assolía els 33.828 exemplars, mentre Abc es quedava a 14.848, encara que també havia aparegut es escena El Mundo, amb 16.210 exemplars.

El 1976 la premsa central representava un 32 per cent de tota la premsa difosa al territori. El 1996 ja havia arribat al 42 per cent.

- e) Pel que fa a les taxes de difusió, la premsa central ha passat de 16 a 36 exemplars per cada mil habitants, cosa que significa que de l'increment total de 35 diaris més per cada mil habitants, 20 se'ls ha emportat la premsa central o de penetració .
- f) En la línia de mesurar la importància de la dependència informativa, el 1976 la premsa central representava un elevat 32 per cent de tota la premsa difosa al territori. El 1996, ja havia arribat al 42 per cent de tota la premsa difosa al País Valencià.

4.4. La difusió de premsa a Catalunya

Taula 4.13. Evolució de la difusió absoluta de premsa a Catalunya

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	44.739	44.712	53.393	78.809	78.761
Regional inf. general	458.961	412.357	372.628	426.531	428.059
Regional esportiva	120.027	119.847	88.565	101.854	127.117
Total Pròpia	623.726	576.915	514.586	607.193	633.937
Central d'inf. general	8.203	21.938	65.247	73.494	83.562
Estatat fronterera	970	1.577	830	1.538	2.056
Total Estatal General	9.173	23.515	66.077	75.032	85.618
Central esportiva	23.435	17.673	11.054	19.030	41.345
Central econòmica	422	1.824	2.587	9.174	10.187
Total Central	33.030	43.013	79.718	103.236	137.150
Intercanvi d'Inf. general	-	-	-	-	-
Intercanvi esportiva	-	-	-	-	-
Total Intercanvi	-	-	-	-	-
Total Premsa	656756	619928	594304	710430	771087

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT

Taula 4.14. Evolució dels índexs de creixement de premsa a Catalunya (1976=100)

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	100	100	119	176	176
Regional inf. general	100	90	81	93	93
Regional esportiva	100	100	74	85	106
Total Pròpia	100	92	83	97	102
Central d'inf. general	100	267	795	896	1019
Estatat fronterera	100	163	86	159	212
Total Estatal General	100	256	720	818	933
Central esportiva	100	75	47	81	176
Central econòmica	100	432	613	2173	2413
Total Central	100	130	241	313	415
Intercanvi d'Inf. general	-	-	-	-	-
Intercanvi esportiva	-	-	-	-	-
Total Intercanvi	-	-	-	-	-
Total Premsa	100	94	90	108	117

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.15. Evolució de les taxes de difusió de premsa a Catalunya

	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	7,90	7,51	8,93	13,01	12,93
Regional inf. general	81,09	69,23	62,33	70,39	70,29
Regional esportiva	21,21	20,12	14,81	16,81	20,87
Total Pròpia	110,19	96,85	86,07	100,21	104,09
Central d'inf. general	1,45	3,68	10,91	12,13	13,72
Estatat fronterera	0,17	0,26	0,14	0,25	0,34
Total Estatal General	1,62	3,95	11,05	12,38	14,06
Central esportiva	4,14	2,97	1,85	3,14	6,79
Central econòmica	0,07	0,31	0,43	1,51	1,67
Total Central	5,84	7,22	13,33	17,04	22,52
Intercanvi d'Inf. general	-	-	-	-	-
Intercanvi esportiva	-	-	-	-	-
Total Intercanvi	-	-	-	-	-
Total Premsa	116,03	104,7	99,4	117,24	126,61

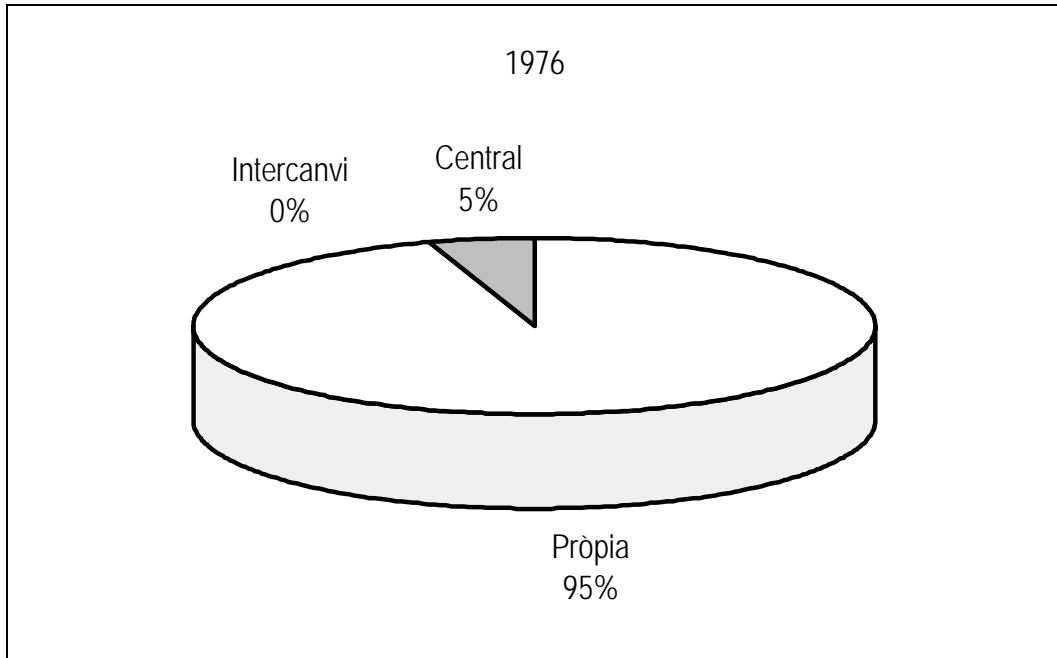
Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Taula 4.16. Evolució de la difusió relativa de premsa a Catalunya

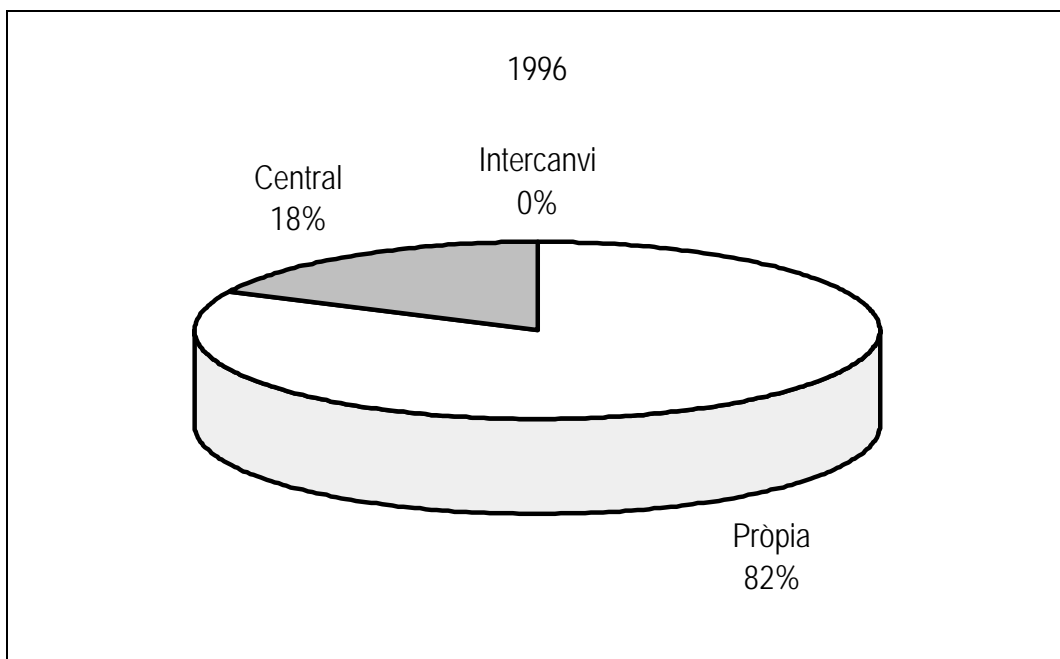
	1976	1981	1986	1991	1996
Comarcal i local	6,8	7,2	9,0	11,1	10,2
Regional inf. general	69,9	66,5	62,7	60,0	55,5
Regional esportiva	18,3	19,3	14,9	14,3	16,5
Total Pròpia	95,0	93,1	86,6	85,5	82,2
Central d'inf. general	1,2	3,5	11,0	10,3	10,8
Estatat fronterera	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3
Total Estatal General	1,4	3,8	11,1	10,6	11,1
Central esportiva	3,6	2,9	1,9	2,7	5,4
Central econòmica	0,1	0,3	0,4	1,3	1,3
Total Central	5,0	6,9	13,4	14,5	17,8
Intercanvi d'Inf. general	-	-	-	-	-
Intercanvi esportiva	-	-	-	-	-
Total Intercanvi	-	-	-	-	-
Total Premsa	100	100	100	100	100

Font: Elaboració pròpia. Dades DTT.

Gràfic 4.8. Premsa pròpia, de penetració i d'intercanvi a Catalunya (1976)

Gràfic 4.9. Premsa pròpia, de penetració i d'intercanvi a Catalunya (1996)

La premsa pròpia a Catalunya

A Catalunya la premsa pròpia d'informació general, en vint anys, encara no ha superat la difusió de 1976.

a) A Catalunya, el més destacat, és que la premsa pròpia d'informació general, en vint anys, encara no ha superat la difusió de 1976. La Vanguardia, per una banda, ha perdut pràcticament un 5 per cent de difusió a Catalunya. L'Avui, ha mantingut un itinerari irregular, corresponent a la inestabilitat del seu mateix projecte editorial i periodístic: des d'una immediata gran disminució de les vendes aconseguides els primers mesos d'existència, finalment s'ha mantingut oscil·lant entre els 36 i els 38 mil exemplars, excepte per 1995, que va superar els 40 mil exemplars de difusió a Catalunya. L'únic diari que ha tingut un procés clarament ascendent, ha estat El Periódico que, aparegut el 1978, amb poc menys de 60.000 exemplars, el 1981 ja superava els 100.000 i el 1995, 200.000. Però, tot plegat, no ha anat més enllà d'anar sumant les desaparicions d'altres diaris, sense arribar, com s'ha dit, als 459.000 exemplars de 1976.

Els únics factors de creixement han sigut la premsa comarcal i la barcelonista.

b) Els únics factors de creixement han sigut la premsa comarcal, que és una novetat del període -i encara cal dir que només hem pogut comptabilitzar, per coherència metodològica, els de caràcter diari-, i el creixement de la premsa esportiva, amb l'aparició de Sport, obertament barcelonista. La premsa local s'ha mantingut estable durant vint anys -Diari de Terrassa, Diari de Sabadell, Diari de Girona, o La Mañana-, i només han crescut el Segre i Diari de Tarragona. El cas, però, és que parlem de xifres discretes. La premsa comarcal, tot i l'interès per la seva aposta de normalitat lingüística, no arriba als 30.000 exemplars diaris, que junt amb la premsa local, representen un increment en la participació del total de difusió pròpia, d'un 7,2 per cent a un 12,4, i en la difusió total del 6,8 al 10,2 per cent.

c) Les taxes de difusió també han augmentat discretament pel que fa a la premsa local-comarcal (de 8 a 13 exemplars per 1000 habitants) i s'han estabilitzat en l'esportiva (es manté en els 21 exemplars), però no la d'informació general (que baixa de 81 a 70 exemplars per 1000 habitants). I la disminució de la taxa en premsa

d'informació general, ha arrossegat la xifra total de la taxa de difusió de premsa pròpia, de 110 a 104 exemplars.

La premsa central a Catalunya

A Catalunya l'increment de premsa central ha estat molt significatiu, i encara més si es té en compte el context de retrocés de la difusió de la premsa pròpia d'informació general.

- a) Tal com es deia en les consideracions generals, a Catalunya l'increment de premsa central ha estat molt significatiu, i encara més si es té en compte el context de retrocés de la difusió de premsa pròpia d'informació general. Passar de 9.173 exemplars diaris el 1976 a 85.618 el 1996 és multiplicar per més de 9 la difusió. Però, en termes relatius sobre la difusió de premsa general a Catalunya, el pes de la premsa central ha passat de 2 al 17 per cent.
- b) Els diaris que expliquen aquest creixement de premsa central a Catalunya són l'Abc, El País i El Mundo. Naturalment, el seu creixement a Catalunya, i a la resta dels Països Catalans, segueix el seu creixement general a l'Estat. Però és interessant observar-ne les particularitats.

En primer lloc, es pot observar als fulls individuals per cada capçalera que l'únic diari la difusió del qual s'acosta a la proporció de població de la regió on s'implanta, és El País, amb des de 1984 s'ha mantingut al voltant del 14 per cent a Catalunya (16 per cent de la població), entre el 7 i el 8 per cent al País Valencià (10 per cent de la població) i en l'1,5 per cent a les Illes Balears (2 per cent de la població). En canvi, l'Abc, a Catalunya només va superar el 3 per cent a partir de finals del 80 i va aconseguir el seu màxim, difondre un 4 per cent de la seva edició a Catalunya, el 1991 i 1992, ja que després ha tornat al 3,5. A València, la seva plaça més favorable als Països Catalans, l'Abc va ratllar el 6 per cent el 1991, però els darrers anys ha baixat al 5 per cent. I a les Illes Balears, més oscil·lant, els darrers anys s'ha situat des d'un màxim del 0,8 per cent el 1991, al 0,6 el 1994 o el 0,7 el 1996. Finalment, El Mundo, aparegut el 1990, a Catalunya no va començar a implantar-se amb una certa força fins el 1994 -amb un 4,6 per cent-, aconseguint actualment situar-hi el 6 per cent de la seva edició. En canvi, a València, des del

principi, El Mundo va situar entre el 6 i el 7 per cent de l'edició. A les Balears, el cas no és comparable, a causa de la fusió amb El Día.

Pel que fa a l'As i Marca, la quota de penetració no és que hagi canviat molt, sinó que els creixements i descensos en la difusió total del diari han repercutit en la seva difusió als Països Catalans. Així, tot i les irregularitats, As distribuïa el 1996 un percentatge una mica superior de la seva edició a Catalunya, però en venia força menys en nombres absoluts, mentre Marca havia disminuït la proporció de la seva difusió a Catalunya, del 7,3 al 5,8 per cent, però en venia quatre vegades més en números absoluts.

Resulta interessant, també, l'anàlisi de les taxes de difusió per mil habitants, perquè ens permet establir comparacions entre territoris. El País, per exemple, actualment ven a Catalunya 9,2 diaris per cada 1000 habitants, 8,4 al País Valencià i 7,2 a les Illes Balears, en unes proporcions similars, la importància relativa de les quals varia a causa de les diverses taxes totals. Abc, en canvi, té un pes diferent a cada territori: mentre a Catalunya venia, el 1996, 1,7 diaris per cada mil habitants, en col·locava 3,7 al País Valencià i 2,8 a les Illes Balears. El Mundo, en venia, el 1992, 2,9 a Catalunya i 4 al País Valencià.

Pel que fa a la premsa esportiva, el fet de tenir una oferta pròpia, ha estat una mena de mur de contenció per al creixement de la premsa central esportiva, per bé que gairebé s'ha duplicat.

- c) Pel que fa a la premsa esportiva, el fet de tenir una oferta pròpia, ha estat una mena de mur de contenció per al creixement de la premsa central esportiva, per bé que n'hi ha hagut, i gairebé s'ha duplicat. En aquest cas, és l'As que ha perdut pes relatiu i l'ha guanyat Marca, amb 28.763 exemplars diaris el 1996, de manera que queda com el sisè diari de més difusió a Catalunya.
- d) Com que les taxes de difusió de premsa pròpia no han augmentat, tot el creixement se l'emporta la premsa central. La d'informació general passa de 1,6 a 14,1 diaris per cada mil habitants, l'esportiva de 4,1 a 6,8, i el conjunt de la premsa central, de 5,8 a 22,5 diaris de difusió per cada mil habitants.
- e) En relació a la difusió relativa -el percentatge de diaris

sobre el total de la difusió-, la premsa central o de penetració a Catalunya ha passat d'ocupar el 5 al 17,8 per cent del mercat, i en particular, la d'informació general, del 1,2 al 10,8 per cent.

5. PREMSA I INTERDEPENDÈNCIA TERRITORIAL

5.1. Quina interdependència?

Aquesta és, sobretot, la crònica d'una veritable *independència* informativa -si se'ns permet la ironia- entre els tres territoris dels Països Catalans que són objecte d'aquest estudi. A la manca de mitjans amb vocació -i sobretot, amb una pràctica- plenament balears o valencians, s'hi afegeix la gairebé nul·la relació informativa entre territoris, amb la petita excepció de difusió de premsa esportiva del Principat, vinculada molt estretament a l'extensió del fenomen blau-grana a les Balears i al País Valencià.

Ja sigui per no entrar en competició amb diaris del propi grup, ja sigui per un esbiaixament polític i ideològic que contribueix a fer menys significativa la relació dels Països Catalans del que realment és, el fet és que els continguts informatius que es poden llegir sobre els territoris germans, més enllà de les catàstrofes i els crims, són francament misèrrims.

En bona part, l'existència de sòlides corresponsalies dels diaris regionals a cadascun dels territoris, hauria pogut contribuir a mantenir un intercanvi informatiu que no passés necessàriament per l'existència de mitjans amb difusió a la totalitat dels Països Catalans. Però tampoc no és el cas, i ja sigui per la feblesa del mercat -una excusa que sol demostrar-se poc sòlida-, ja sigui per interessos empresarials de no entrar en competició amb diaris del propi grup, ja sigui -com creiem que és- per un esbiaixament polític i ideològic que contribueix, mediàticament parlant, a fer menys significativa la relació entre Països Catalans del que realment és, el fet és que els continguts informatius que es poden llegir sobre els territoris *germans*, més enllà de les catàstrofes i els crims, són francament misèrrims.

Tanmateix, una vegada constatat l'aïllament interterritorial, serà qüestió de precisar-lo i, pel cas de Catalunya, d'observar les especificitats *provincials* d'aquesta interterritorialitat. Sobre aquesta segona qüestió, però, volem fer dues observacions: primera, que si els Països Catalans pràcticament no existeixen estadísticament, les províncies, en aquest terreny, mantenen tot el seu vigor classificatori. Per tant, aquí, la construcció de les dades, la mesura dels fets, fabrica, fatalment, realitat analítica, encara que estiguem parlant de realitats com la premsa *comarcal* que *pensen* el territori amb unes altres categories

organitzatives que no són pas les provincials. Com se sap, ni Regió 7, ni El Punt ni El 9 Nou no tenen polítiques provincials d'expansió, i per conèixer el seu creixement, necessitaríem dades comarcals, ara com ara inexistents. Però, i en segon lloc, el cert és que la capitalitat provincial no és, a hores d'ara, una simple quimera, sinó que des del punt de vista de la premsa, es tradueix en la possibilitat d'exercir un lideratge prou efectiu, a vegades amb un també molt efectiu suport de les institucions que tenen aquest marc de referència. L'anàlisi provincial possible, doncs, té moltes limitacions, però tampoc no podem dir que sigui del tot arbitrari.

5.2. Les Illes Balears

La manca de dades per cadascuna de les Illes Balears, ens impedeix fer cap consideració més de les ja tingudes en compte fins ara en relació a l'absència de premsa pròpiament balear. Tanmateix, ara és el moment, també, d'observar la pobresa de relació entre regions catalanes³¹.

Diàriament, arriben a la província de Barcelona, un centenar d'exemplars del Menorca i una trentena d'exemplars del Diario de Ibiza.

En el cas de l'arribada de premsa balear a Catalunya, les xifres de que disposem són tan petites que aviat són explicades: diàriament, arriben a la província de Barcelona, segons dades de l'OJD, un centenar d'exemplars del Menorca i una trentena d'exemplars del Diario de Ibiza. Sorprenentment, no consta, per insignificant, la xifra de difusió de cap diari mallorquí, cosa que es podria interpretar, d'una manera una mica simple però plausible, en termes de la més constant i sòlida identitat illenca de menorquins i eivissencs residents a Barcelona, que no pas la dels mallorquins.

En sentit invers arriben a les Balears 3.000 exemplars diaris de premsa d'informació general editada a Barcelona.

En sentit invers, les xifres són igualment mínimes: en l'actualitat, arriben a les Balears 3.000 exemplars diaris de premsa d'informació general editada a Barcelona: en números rodons, 300 Avui, 1800 La Vanguardia i 900 El Periódico, aproximadament. L'únic petit increment, en vint anys, és atribuïble als exemplars de El Periódico. L'evolució dels darrers cinc anys, però, assenyala una certa disminució molt significativa tant a El Periódico com de La Vanguardia, que en el primer cas és de més d'un 15 per cent, i en el segon de més d'un 25 per cent. De l'Avui, tot i que no hi ha

xifres exactes³², si s'hagués mantingut en les proporcions habituals -com tot ho fa pensar- d'un 1 per cent de difusió a les Balears, s'hauria estabilitzat en la mateixa difusió.

L'única premsa d'intercanvi ha estat l'esportiva, de manera que de 1976 a 1996 s'ha més que duplicat, especialment amb l'aparició de l'Sport. En total, s'ha passat de 3.558 exemplars diaris de difusió als 8.041. En total, premsa esportiva i premsa d'informació general, arriben poc més de 11.000 diaris cada dia de Barcelona a les Balears -el doble de fa vint anys-, però que, en termes relatius, si el 1976 representava el 8,3 per cent de la premsa difosa a les Illes, el 1996 és del 9,8 per cent: la meitat de la que arriba de Madrid, sense comptar El Día del Mundo.

5.3. El País Valencià

Al País Valencià la premsa de cada província ha guanyat difusió en el propi territori, especialment a Alacant i Castelló, que pràcticament ha doblat el nombre d'exemplars venuts, i ha guanyat en taxa de difusió, que en el conjunt era del 33 diaris per cada 1.000 habitants i ara és del 42. Tanmateix, el creixement tan elevat de la premsa estatal en vint anys -2,6 vegades pel conjunt, però fins a 3,8 vegades a la província de València-, en termes relatius, ha fet baixar el pes total de la premsa regional, o més pròpiament, de la provincial, que el 1976 significava el 65 per cent dels diaris venuts i el 1996 ja només era el 53 per cent, mentre la premsa estatal que havia estat de poc més d'un 30 per cent del total de la difusió, el 1996 ja era el 42 per cent³³.

En canvi, la premsa que entrava a Alacant, amb edició pròpia, de Múrcia, els darrers anys ha baixat fins a la meitat. La Verdad ha passat d'una difusió de poc més de 16.000 exemplars diaris el 1976, als 7.500 de 1996, que en un marc de creixement de la difusió, significa passar d'una taxa superior als 15 exemplars per 1000 habitants a una de 5, i d'ocupar el 28 per cent del mercat a ser-ne el 6,5 per cent. Aquesta elevada xifra de La Verdad explica l'elevada dada de penetració premsa a la província en els gràfics relatius a 1976³⁴. Tanmateix, no s'oblidi que Levante i Las Províncias plegats, a Alacant, no arriben ni a una venda de 3 exemplars per cada 1000 habitants: és a dir, que entre tots

dos, amb 3.992 exemplars, amb prou feines superen la meitat de La Verdad de Múrcia.

Pel que fa als intercanvis interprovincials, en el conjunt són insignificants.

Pel que fa als intercanvis interprovincials, tot i la migradesa, en vint anys es pot assenyalar un petit increment de Las Provincias a Alacant (de 1.458 a 2.626 exemplars, però amb pèrdues semblants de Levante) i de Levante a Castelló (de 1.302 a 3.149 exemplars, amb manteniment de Las Provincias), però que en el conjunt són insignificants.

En relació a la presència de premsa barcelonina, les dades no tenen cap coherència i fan pensar fins i tot en inexactituds provocades per les petites xifres que hi ha en joc. L'Avui, per exemple, hauria passat dels poc més de 1.000 exemplars de 1976 als 116 actuals a la província de València, dels 181 als 97 a Alacant i dels 96 als 216 a Castelló. La Vanguardia s'hauria mantingut sota els 2000 exemplars per tot el País Valencià, guanyant a València el que perdia a Castelló i Alacant. El Periódico difon poc més de 1.000 exemplars diaris, però el 1996, només 126 exemplars a la província de València.

Només la premsa esportiva barcelonina multiplica per més de quatre vegades la difusió al País Valencià en vint anys.

Només la premsa esportiva barcelonina, com a les Illes Balears, travessa la *frontera*, multiplicant per més de quatre vegades la difusió al País Valencià en vint anys: de 3.068 exemplars de El Mundo Deportivo i el Dicen, als 14.250 de El Mundo Deportivo i Sport. Ras i curt: el pes de la premsa barcelonina d'informació general ha passat, en vint anys, del 2 al 1 per cent del total de la difusió de premsa als País Valencià, i l'esportiva ha crescut del 1,8 al 5,2 per cent: tot plegat, un 5,2 per cent de premsa barcelonina al costat del 42,2 per cent de premsa madrilenya: la dependència informativa, en termes objectius, és diàfana.

5.4. Catalunya

El cas de Catalunya té la particularitat de la possibilitat de distingir entre una premsa pròpiament regional -només en el cas de l'Avui es podria parlar de premsa nacional, en termes polítics-, de la local-comarcal, d'entre la qual la comarcal sol tenir una perspectiva nacional més clara que la d'abast regional³⁵.

Girona

A Girona, al cap de vint anys, es venen els mateixos diaris de Barcelona, es gairebé triplica la premsa local-comarcal i es multiplica per 5.000 els exemplars de premsa de Madrid.

Girona és on la difusió de premsa en termes absoluts ha crescut més -un 56 per cent en vint anys-, i on s'ha aconseguit la taxa més alta de difusió: 140 exemplars per cada mil habitants. El creixement relatiu de 32 exemplars més per cada mil habitants aconseguits en el període, però, és distribueixen així: 22, guanyats per la premsa comarcal i local, davant d'una pèrdua d'11 exemplars de premsa regional; 3 exemplars guanyats per l'esportiva barcelonina i 19 exemplars guanyats per la premsa estatal. En termes absoluts, això vol dir que al cap de vint anys, es venen els mateixos diaris de Barcelona, es gairebé triplica la premsa local-comarcal i es multiplica per 5.000 els exemplars de premsa de Madrid.

Pel que fa a la premsa de Barcelona, l'Avui va perdre moltes posicions en el període 1976-1981 (de 5668 exemplars a 2149) coincidint amb l'aparició de Punt Diari, i es va recuperar lleugerament el 1986 (3460 exemplars) i el 1991 (3477). El 1996 havia tornat a baixar significativament (2513 exemplars). En definitiva, si tenim en compte que Barcelona el 1996 rebia 3558 El Punt, el saldo de premsa entre aquest diari i l'Avui entre Barcelona i Girona, encara era favorable a Girona. L'altra dada significativa és l'estancament de La Vanguardia en 12000 exemplars, que creix fins als 15000 en el darrer quinquenni.

Lleida

A Lleida, la premsa pròpia ha perdut un 4 per cent del seu pes, mentre l'estatal n'ha guanyat un 800 per cent.

A Lleida, el creixement en termes absoluts és menor -un 11 per cent en vint anys-, i passa de 103 a 112 exemplars de difusió per cada 1000 habitants. El 9 exemplars més de venda per cada 1000 habitants provenen dels 14 de més d'estatal de penetració (7 de general i 7 d'esportiva), i de la pèrdua de 5 diaris barcelonins d'informació general i 1 de premsa esportiva. La comarcal-local no ha variat, en termes relatius. En definitiva, a Lleida, la premsa pròpia ha perdut, en termes absoluts, un 4 per cent del seu pes, mentre l'estatal n'ha guanyat un 800 per cent.

Tarragona

La província de Tarragona manté la taxa més baixa de

A Tarragona la difusió de premsa local i comarcal s'ha duplicat, la informació general barcelonina s'ha mantingut, ha crescut un 35 per cent l'esportiva catalana, i l'estatal un 562 per cent.

lectura del Principat, 103 exemplars, tot i que venia d'una xifra molt més baixa, de 81 diaris per cada 1000 habitants el 1976. Per això, el creixement absolut de difusió de premsa ha estat alt, semblant al de Girona, d'un 54 per cent. Ara bé, també aquest creixement de 22 diaris més per cada 1000 habitants es reparteix en un increment de 9 exemplars de premsa local i comarcal, 2 de premsa esportiva barcelonina, una pèrdua de 7 exemplars d'informació general regional i un guany de 18 exemplars de premsa estatal. En termes absoluts, la difusió de premsa local i comarcal s'ha duplicat, la d'informació general barcelonina s'ha mantingut, ha crescut un 35 per cent l'esportiva catalana, i l'estatal ha crescut un 562 per cent (740 per cent la d'informació general i més de deu vegades l'esportiva de Madrid).

Barcelona

A Barcelona la premsa local-comarcal ha doblat la difusió, la d'informació general n'ha perdut un 8 per cent, l'esportiva s'ha mantingut, i l'estatal ha crescut un 259 per cent.

El pes de Barcelona fa que les xifres d'aquesta província acabin predominant sobre el conjunt en les dades generals de Catalunya. Però són interessants algunes especificitats que queden més remarcades quan s'exclouen la resta de províncies. Així, la difusió de premsa a Barcelona província només ha crescut un 12 per cent, mentre que la taxa de difusió ha passat dels 122 diaris per cada 1000 habitants de 1976 als 129 de 1996. Els 7 diaris més que es venen per cada 1000 habitants provenen de restar 11 diaris de premsa d'informació general i 1 d'esportiva catalans als 3 que hi ha aportat la premsa local-comarcal i els 16 de premsa estatal (1 dels quals, de premsa esportiva). En termes absoluts, es pot dir que la premsa local-comarcal ha doblat la difusió, la d'informació general n'ha perdut un 8 per cent, l'esportiva s'ha mantingut, i l'estatal ha crescut un 259 per cent. Per quota de mercat, si l'any 1976, la premsa estatal d'informació general ocupava un 1,3 per cent del total de difusió, el 1996 n'ocupa el 11,5 per cent, que amb l'esportiva arriben a un 18,1 per cent del total.

6. NOTES PER A UNA ANÀLISI QUALITATIVA

6.1. Consideracions generals

Si una anàlisi quantitativa de la interdependència informativa i, en conseqüència, territorial i política, és tan difícil d'establir a través de dades objectivables com s'ha vist fins ara, un treball qualitatiu, si bé no seria gaire més difícil, demanaria una elaboració molt més lenta. És per rigor, doncs, que no ens atrevim a parlar més que d'unes *notes*, que podrien ser el punt de partida de treballs posteriors, potser més d'un, en la línia de les hipòtesis generals suggerides en la nostra investigació.

En molta premsa provincial dels Països Catalans l'opinió que s'hi troba no és referida al propi territori, ni als temes que hi són prioritars, ni des de la perspectiva i interessos que l'afecten.

Els problemes que planteja una anàlisi qualitativa són molts i molt diversos. En primer lloc, el de la seva difícil *mesurabilitat*. Posem el cas de les pàgines d'opinió. De fet, en molta premsa provincial dels Països Catalans, en la mesura que forma part de grups empresarials estatals, o que compren els serveis d'agències, l'opinió que s'hi troba, i especialment la de signatures conegudes, no és referida al propi territori, ni als temes que hi són prioritars, ni des de la perspectiva i interessos que l'afecten. En aquest cas, el diari provincial en qüestió no vertebrava el seu propi territori a través d'una política pròpia una opinió pública específica, sinó que simplement és una balda més d'una cadena general de fabricació d'opinió que té per àmbit el del grup empresarial i, en definitiva, el que s'imposa implícitament, que és l'estatal. D'altra banda, segons que hem pogut observar, quan l'articulista és local, sovint escriu emulant les grans figures, des del punt de vista temàtic, i així, tampoc no és segur que intervingui en els debats propis. La pregunta, doncs, és: es podria mesurar amb una certa precisió la importància relativa d'aquest fet? Sí, però després d'un treball lent, que anés més enllà de la simple anàlisi de l'estructura de col.laboradors, i que observés continguts i el paper del mateix mitjà en l'orientació dels continguts d'opinió. Perquè no podem perdre de vista que, en la mateixa dificultat de control del fenomen hi ha els fonaments de la seva importància. És a dir, que la dificultat de deixar-

se mesurar és una de les característiques de tota manifestació de poder.

Els esbiaixaments ideològics i polítics no són només en les pàgines de política, sinó que sobretot s'expressen en els llocs menys previsibles.

La segona gran dificultat és la de la *invisibilitat* d'allò que volem mesurar. De fet, els esbiaixaments ideològics i polítics no són només en les pàgines de política, sinó que sobretot s'expressen en els llocs menys previsibles. Per exemple, en la representació gràfica del mapa del temps i en les llistes de les ciutats de les que es considera oportú donar-ne les temperatures màximes i mínimes. Perquè? Perquè aquí, l'arbitrarietat de la decisió -els mapes del temps, per imprecisos, solen ser ben poc informatius- afavoreix l'aparició dels prejudicis sense massa precaucions. El mateix passa amb la informació esportiva, com ja han investigat a fons Blain, Boyle i O'Donnell³⁶ (1993), que és on es reproduïxen més descaradament els estereotips nacionals i regionals. Fins i tot, la publicitat pot ser una font interessant per descobrir posicionaments territorials i ideològics de la premsa. Però, és clar, això demana mirar amb atenció cap allà on no sol ser previst fer-ho. En definitiva, el problema és que la informació més rellevant pot ser on no s'espera. I entre aquest "on no s'espera", encara pitjor, hi ha el fet que determinats esbiaixaments pot ser que es manifestin... per omissió. I com mesurar la significació de "allò que no surt"?

Allò que és políticament rellevant, en premsa, no sempre sol produir-se de manera conscient i volguda, sinó que també pot funcionar com un automatisme.

En tercer lloc, hi ha el problema de la *sobreinterpretació* de la informació obtinguda. Perquè allò que és políticament rellevant, en premsa, no sempre sol produir-se de manera conscient i volguda, sinó que també pot funcionar com un automatisme de *cultura d'empresa*. Si, per part de l'analista, es vol fer transparent el mecanisme que produeix l'esbiaixament, lògicament serà negat com a tal per part del protagonista que, de manera inconscient, hi està atrapat. Per exemple, com fer creïble l'afirmació que un diari que es dedica a combatre fins a l'esgotament el nacionalisme, és un diari nacionalista? Com es pot suposar que Las Provincias acceptés que, de tots els diaris estudiats, potser és el que té al cap els Països Catalans, ni que sigui com a enemic a abatre? El poble senzill es deixa interrogar, i després interpretar, amb molta docilitat. Però, què passa quan s'analitza l'analista? No cal dir que la dificultat és més gran per la resistència que posarà a l'objectivació de la seva posició estructural en un joc de regles no escrites però

eficaces. Però, més enllà de la resistència, com puc saber, efectivament, que no vaig massa enllà en l'anàlisi interpretativa? Els problemes epistemològics de l'interrogant són difícils de resoldre.

Una organització formal de la informació és una declaració de principis polítics i, sobretot, territorials.

Més clares poden ser les anàlisis que recolzen en l'objectivació de *mecanismes estructuradors* de la realitat informativa. Per exemple, la mateixa organització de les seccions en què s'organitza un diari, i de les importàncies relatives de cada apartat. Una organització formal de la informació és, també, una declaració de principis polítics i, sobretot, territorials. Així, no és el mateix començar un diari per una extensa secció d'internacional, que reduir l'internacional a unes poques pàgines interiors. O no és el mateix tenir una secció que digui España (El País), o que es digui Nacional (Abc), o que s'opti per un terme neutre com Política, per evitar la dicotomització Espanya-Catalunya en la informació política (significativament, La Vanguardia, El Periódico i l'Avui).

Doncs bé, en el nostre estudi ens hem enfrontat a totes i cadascuna d'aquestes dificultats, i n'hem redactat aquestes *notes*, encara que no n'hem pogut explotar a fons ni tan sols tota la documentació aconseguida.

6.2. Les temptatives d'una recerca

La nostra estratègia investigadora –més aviat, exploratòria– ha consistit en iniciar diversos camins, per veure quines dificultats i quines possibilitats presentaven. Fonamentalment, es tractava de fer un exercici de comparació entre diversos diaris, i per cada període de temps. Els resultats són interessants, encara que després dels assaigs, estaríem en disposició d'afinar més els procediments emprats.

En particular, aquesta és la feina feta:

- a) Es van considerar els cinc anys que marcaven l'evolució quinquenal de l'estudi quantitatiu (1976, 1981, 1986, 1991 i 1996), i es va analitzar tots els exemplars al llarg d'una setmana agafada a l'atzar (en aquest cas, la darrera setmana de novembre de cadascun dels anys).

- b) Vam estudiar amb detall les estructures de les seccions i les seves extensions relatives, dia a dia durant tota la setmana, per tal de descobrir-hi, també, les variacions diàries. Complementàriament, per alguns diaris es va buscar la data exacta de modificació d'aquestes estructures, si eren políticament rellevants. La complexitat i variabilitat d'aquestes estructures mostra que caldria trobar uns patrons de comparació prèvia, sense els quals es fa molt difícil anotar totes les particularitats abans d'establir-ne la significació.
- c) També es va procedir a anotar totes les col·laboracions d'opinió del període, indicant títol (i tema, si no era prou clar), i l'autor. Es tractava de descobrir les dependències d'agències i grups empresarials. Per treballar bé el material, caldria tenir còpia dels articles, i conèixer paral·lelament l'existència de les agències de distribució d'articles, les normes i compromisos interns de cada diari i no seria irrellevant conèixer els preus que es paguen per aquestes col·laboracions. Aquesta és una informació que ha quedat sense explotar a causa d'aquestes dificultats que s'assenyalaven i que demanaria fer un treball de camp al mateix diari, conèixer qui és qui en les seccions d'opinió locals, etc.
- d) Es va fotocopiar la informació meteorològica de cada diari (de tots els disponibles a la Hemeroteca de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona) en cadascuna de les cinc cates.

6.3. Algunes conclusions

Les seccions informatives jerarquitzen la realitat de manera coherent amb les pretensions polítiques i ideològiques dels diaris.

Les seccions dels diaris

Tal com suposàvem, les seccions informatives jerarquitzen la realitat de manera coherent amb les pretensions polítiques i ideològiques del diaris. Que Las Provincias jerarquitzí la realitat per l'ordre *Nacional* [Espanya] - *Internacional -Valencia* [província]- *Región* [innominada, i que cal entendre com a part de la província] - *Valencia municipal*, mentre que Levante segueix l'estructura *ciutat* -

comarca - província - nacional - internacional, indica dos projectes diferents de diari i de concepció de país. O que l'Avui hagi passat en les diverses etapes per: *Països Catalans - Espanya - Món* (1976); *Política catalana - PP. CC. - Espanya - Món* (1981); *PP.CC. - Política catalana - Espanya - Món* (1986); *Món - PP.CC. - Espanya* (1991) i *Món - Política* (1996), podria llegir-se com una força clara metàfora d'algunes transformacions polítiques externes a què s'ha adaptat, o bé de les diverses –i no sempre coherents- línies de direcció del diari.

En l'anàlisi ens interessava particularment assenyalar aquesta desaparició de la categoria *Catalunya* o *Política catalana* com a classificació de la informació a la premsa de Catalunya. L'any 1976, La Vanguardia organitzava la informació política en les seccions *Nacional - Extranjero - Barcelona - Cataluña*. El 20 de setembre passa a *Política - España - Internacional - Barcelona - Cataluña*. La correcció política de la transició imposava el canvi Nacional per Espanya, i Extranjero per Internacional. Des del 1 d'octubre de 1981, es reorganitza així: *España - Internacional - Cataluña (Barcelona - Política - Comarques)*. L'1 de febrer de 1984 torna a canviar: *Internacional - España - Cataluña*. Hi ha inversió de jerarquia entre el *dins* i el *fora*, probablement en la perspectiva de la integració europea. Però sobretot és interessant el canvi del 7 d'abril de 1988: *Internacional - Política*, a partir del qual, desapareix l'especificitat de la política catalana. Des del meu punt de vista, tota una declaració de principis, que caldria circumscriure políticament i en relació als projectes empresarials del diari i les seves estratègies.

El Periódico també segueix canvis interessants. El 1981, la informació política es jerarquitzava així: *Internacional - España política - Catalunya política - Catalunya comarques*. L'octubre de 1982 desapareix *Catalunya comarques*. I és el juliol de 1989 que es fonen l'*España política* i *Catalunya política* a *Política*, seguint el camí suggerit un any abans per La Vanguardia.

El País, com a diari de referència, és important perquè explica canvis en d'altres diaris que el segueixen de patró.

El País, com a diari de referència, és important perquè explica canvis en d'altres diaris que el segueixen de patró. El 1976, El País té les seccions següents: *Internacional - Política - Regiones - Madrid*. El dia 11 de juliol de 1979,

Política passa a dir-se *Nacional*, amb les subseccions *política* i *regiones*. El 6 de juliol de 1982, la secció *Nacional* passa a ser *España*. Amb l'edició de Barcelona, dirigida pel més endavant director de El Periódico, Antonio Franco, les seccions són: *Internacional - España - Cataluña*. El 29 de gener de 1995, l'edició Barcelona passa a denominar-se edició *Cataluña*, i Catalunya deixa de ser una secció del diari per passar a ser un quadernet central de 16 pàgines. Això dona més pàgines i més *autonomia*, però segrega la informació de l'estructura bàsica del diari. Per saber si es tracta d'un pas a favor de més autonomia informativa o si és un pas enrera, fins i tot amb independència de l'èxit d'audiència, potser caldria saber, per exemple, coses com ara si el canvi va comportar més o menys personal a la redacció. No s'ha fet, però certament caldria estudiar el pes de Catalunya en els suplementos de El País, com ara el Babelia, de cultura, o els dominicals.

Pel que fa a l'Avui, ja se n'han indicat alguns canvis. Però cal precisar que és el 19 de desembre de 1982 que la secció *Països Catalans* passa davant la de *Política catalana*, i que és el 24 de febrer de 1987 que desapareix la secció *Política catalana* i *Món* passa al davant (L'Avui, segurament evita *Internacional* per no suggerir un *nacional* equívoc amb el seu ideari polític). Més endavant, el 18 d'octubre de 1994, fa desaparèixer les seccions específiques de *Països Catalans* i *Espanya*, i opta per la fórmula *Món - Política - Catalunya - País Valencià/Illes Balears*, creant ja un espai informatiu territorialment no anomenat, però que és el de les relacions Estat-Catalunya (els pactes de CiU amb el PSOE eren de 1993, i aquesta relació proporcionava el gruix de la informació política, difícil de classificar a una de les bandes). Finalment, poc després dels pactes amb el PP, com els altres diaris catalans, l'Avui opta per fondre la informació catalana en el receptacle genèric *Política*³⁷.

Les raons del canvi de La Vanguardia, el 1988, per fer desaparèixer la secció de política catalana, les del canvi a El Periódico de 1989, el final de la secció Catalunya a El País i el pas al quadernet i, finalment, la desaparició a l'Avui, el 1996, de la distinció entre política espanyola, inclosa la catalana a Madrid i política de Catalunya, mereixerien tota una monografia, no exempta de dificultats.

Els mapes del temps

El més significatiu de les pàgines del temps a la premsa és la seva generalització i extensió.

Probablement, el més significatiu de les pàgines del temps a la premsa és, abans que cap altra cosa, la seva generalització i extensió. És a dir, que el 1976, el temps era inexistent en alguns diaris, i una secció precària en la majoria dels altres. La Vanguardia mateix, a part de publicar el mapa habitual d'isòbares que proporcionava el *Servicio Nacional*, en publicava un altre de previsió, que sobre unes línies generals de l'Europa occidental i d'una part més que significativa d'Àfrica –en superfícies, gairebé tanta com Europa- el títol “Previsto Hoy” i els símbols eren dibuixats a mà. A l'Avui, no hi havia mapa del temps. El País publicava també un petit mapa d'isòbares de previsió i un petit mapa d'Espanya amb unes línies divisòries internes absolutament independents dels territoris administratius, corresponents a les clàssiques divisions del Levante, Cantábrico, Depresión del Ebro, Sistema Central, etc. , que d'altra banda eren els termes que s'utilitzaven en el text. Altres diaris, com Mundo Diario, feien pràcticament el mateix, i sobre un petit mapa d'Espanya, en aquest cas sense divisòries internes, s'explicava el temps al *Sistema Central* i al *Ibérico*, i a les *cabeceras del Duero* i *Ebro*, que els lectors d'ara tindrien dificultats a saber situar amb precisió.

És una secció en creixement, i que va introduint els canvis polítics propis de l'Estat.

Però, com hem dit, aquesta és una secció en creixement, i que va introduint els canvis polítics propis de l'Estat. Un element interessant és aquell que suggeríem de la presència d'Àfrica. En la informació meteorològica del diari de Mallorca de 1986, per exemple, el mapa d'Espanya –del mateix tamany que un segon mapa de les Balears que unes línies lliguen al primer- té una superfície igual o inferior a la del tros d'Àfrica que es representa. Europa no hi surt gens, i l'estret de Gibraltar gairebé ocupa una posició central. Això permet que apareguin les illes Canaries al seu lloc: potser es tracta d'una sensibilitat interillena... En tot cas, el 1996, el mapa gran és el de les Balears, i en el més petit d'Espanya, Àfrica gairebé ha desaparegut, les Canaries no hi són, i Europa hi treu el nas.

Un altre canvi, és el de l'increment d'informació meteorològica. Dels espais reduïts que encara tenia el temps el 1986, el 1996 s'hi dediquen pàgines senceres, com

l'Avui mateix o La Vanguardia, que hi té quatre mapes. El 1986, El Periódico, en menys de mitja pàgina, encara publica el mapa de les quatre províncies catalanes –amb els noms catalanitzats, però-, i el 1996 hi ha un mapa d'Europa oriental i occidental –d'Àfrica, ni la punta de Tarifa-, un d'Espanya amb les divisions de les Comunitats Autònomes, un de Catalunya sense divisió provincial i amb caps de comarca, i a més, mapa de constel·lacions. El País, que el 1986 havia fet desaparèixer aquelles regions escolars, el 1996 també ja dedica gairebé tota una pàgina al temps, amb mapa d'Espanya amb divisòries autonòmiques, noms catalanitzats per Catalunya, però encara noms espanyolitzats a les Balears (Mahón, Ibiza...) i, això sí, apareixen Ceuta i Melilla.

Només l'Avui i el Punt representen els Països Catalans en les seves informacions meteorològiques. L'Avui, en un petit mapa el 1986, les fronteres del qual incloïen sense precisar-ho, la Franja de Ponent, i amb delimitació, la Catalunya Nord i el País Valencià, a més de les Balears. El 1996 és un mapa semblant, però molt més gran, i a més, hi ha el d'Europa. La particularitat del Punt, és que a més, hi ha l'Alguer i tota la divisió comarcal de tots els Països Catalans. Aquesta classificació per Països Catalans es conserva a l'hora de donar les temperatures, amb la diferència que l'Avui fa constar les temperatures d'Espanya i el Punt, de l'Estat espanyol.

En definitiva, que entre la representació gràfica i les fronteres internes que es representen, la toponímia, els quadres de temperatures, etc., s'estableix una autorepresentació identitària gens menyspreable a l'hora de fer l'anàlisi de la vertebració territorial que un diari proposa als seus lectors.

Entre la representació gràfica i les fronteres internes que es representen, la toponímia, els quadres de temperatures, etc., s'estableix una autorepresentació identitària.

7. CONCLUSIONS

En un treball de tipus bàsicament descriptiu com aquest, les conclusions són les mateixes dades que s'han obtingut i elaborat, en tota la seva extensió. Tanmateix, assenyalarem breument els grans paràmetres que s'hi han pogut descobrir:

L'evolució de la difusió de la premsa als Països Catalans revela unes diferències molt significatives de creixement, taxes de lectura i tipus de premsa per cada territori.

1. L'evolució de la difusió de premsa als Països Catalans revela unes diferències molt significatives de creixement, taxes de lectura i tipus de premsa per cada territori, cosa que impedeix fer consideracions generals. Així, mentre a Catalunya la premsa pròpia no creix en el període estudiat i pràcticament tots els increments es deuen a la premsa de penetració, les Illes Balears i al País Valencià tenen increments importants en la difusió de la premsa pròpia, per bé que aquest darrer segueix presentant les taxes més baixes de lectura de premsa en general, però les difusions relatives més altes de premsa esportiva.

Trets diferencials de la premsa dels Països Catalans

	Creixement total 1976-1996 (% sobre 1976)	Creixement premsa pròpia 1976-1996 (% sobre 1976)	Taxes de lectura 1996	Difusió relativa de premsa esportiva 1996
Illes Balears	63	43	149.5	16.9
País Valencià	99	62	85.0	27.0
Catalunya	17	2	126.6	21.9
Països Catalans	36	13	112.8	22.8

L'intercanvi de premsa en l'àmbit territorial dels Països Catalans és irrellevant.

2. L'intercanvi de premsa en l'àmbit territorial dels Països Catalans és irrellevant, i els fluxes només són del 0,5 per cent pel que fa a la premsa regional barcelonina d'informació general i, una mica més rellevants, de 1,8 els d'informació esportiva del Principat.

Aquesta situació ha estat estable pels vint anys estudiats, amb l'excepció de la premsa esportiva que ha crescut un 236 per cent respecte de 1976.

Intercanvi de premsa entre els Països Catalans (1976-1996)

	Informació general 1976	Esportiva 1976	Informació general 1996	Esportiva 1996
Illes Balears	2270	3558	3045	8041
País Valencià	3404	3068	3431	14250
Catalunya	-	-	-	-

La premsa de penetració s'ha implantat de manera extraordinària.

3. La premsa de penetració, bàsicament la d'àmbit estatal amb centre a Madrid, s'ha implantat de manera extraordinària als tres territoris que es prenen en consideració. En el cas de la premsa d'informació general els creixements han estat del 351 per cent pel conjunt dels Països Catalans, respecte de 1976. Però el creixement més espectacular ha estat a Catalunya, que en relació a 1976, ha crescut un 919 per cent.

Incrementos del total de premsa de penetració (central i fronterera). 1976-1996

		1976			1996		
	DIFUSIÓ	DIFUSIÓ RELATIVA	TAXA	DIFUSIÓ	DIFUSIÓ RELATIVA	TAXA	
Illes Balears	6911	9,9	11,58	37085	18,2		
País Valencià	54210	31,6	16,0	143814	42,2	35,9	
Catalunya	33030	5,0	5,8	85618	17,8	22,5	
Països Catalans	898135	10.5	9.8	1225360	24.6	27.8	

Nota: A les Illes Balears, la premsa de penetració inclòs El Día del Mundo, seria per 1996 de 36.800 exemplars, que fan una difusió relativa del 32,4 per cent i una taxa de difusió de 48,4 diaris per cada 1000 habitants, dels 149,5 que es llegeixen.

Cal destacar el paper de la premsa esportiva en el creixement de la premsa de penetració.

4. És de destacar el paper de la premsa esportiva en el creixement de la premsa de penetració. A part de la ja esmentada premsa esportiva barcelonina, molt lligada al fenomen Barça, la premsa esportiva de Madrid ha fet un avenç veritablement significatiu en tots tres territoris, que pel conjunt és del 184 per cent respecte 1976, però que a València arriba al 375 per cent.

Malgrat l'increment de premsa central de penetració, els

5. Sigui com sigui, malgrat el notable increment de premsa central de penetració, tots els territoris dels Països Catalans es mantenen per sota de la mitjana espanyola que és del 42,2 per cent del total de premsa difosa, amb

- Països Catalans es mantenen per sota de la mitjana espanyola.** un 24,6 per cent. Ara bé, el País Valencià està a la mitjana espanyola, amb un 42,2 per cent, les Illes Balears una mica més avall, un 32,4 per cent (amb El Día del Mundo), i Catalunya, tot i l'augment espectacular, a més distància amb un 17,8 per cent.
- A excepció de Catalunya no es pot parlar de premsa regional.** 6. A excepció de Catalunya, ni a les Illes Balears ni al País Valencià es pot parlar de veritable premsa regional, que vertebrí informativament i territorialment la *balearitat* ni la *valencianitat*, i per tant només hi ha una premsa local, per a cada illa o per a cada província.
- A Catalunya la premsa comarcal ha representat l'únic increment real de difusió de premsa pròpia en vint anys.** 7. A Catalunya, l'aparició del fenomen de la premsa comarcal –El Punt, El 9 Nou i Regió 7- és molt interessant i ha representat l'únic increment real de difusió de premsa pròpia en vint anys. Tanmateix, el seu pes específic encara és molt petit, amb una difusió relativa del 3,7 per cent, que sumada a la premsa local i provincial arriba al 10,2 de la difusió total.

ANNEX I. L'ELABORACIÓ DE LA TAULA GENERAL

1. Observacions generals

La difusió total suma la pagada i la gratuïta, que pot ser entre un 2 i un 5 per cent en la premsa d'informació general i superar el 10 per cent en premsa local.

Les dades que s'han pres com a referència, tal com ja s'ha explicat, són les de la mitjana de *difusió total diària* que proporciona l'OJD, diumenges inclosos, i per anys naturals. Aquesta difusió total suma la difusió total pagada - subscripcions i venda a quiosc- i la difusió gratuïta, que generalment pot representar entre un 2 i un 5 per cent del total de la difusió en el cas de la premsa d'informació general, però que fins i tot pot superar el 10 per cent en alguns casos de premsa local (en les taules per cada diari s'indica la proporció exacta).

Ara bé, pels anys anteriors a 1982, l'OJD no donava les dades de difusió dels anys naturals sinó per períodes arbitraris i canviants, i això ha estat una de les causes més habituals de discrepància en les xifres ofertes en molts estudis, que han seguit criteris diversos a l'hora d'escollir a quina columna d'any calia comptabilitzar el període irregular. Especialment, cal fer notar les diferències de criteri amb la taula més coneguda i que se sol citar més freqüentment, elaborada per Josep Gifreu i publicada a "Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya", a la revista l'Avenç (1983), respecte de la qual nosaltres, per raó de l'atribució d'aquests períodes irregulars, en alguns casos, presentem les dades d'OJD avançades a l'any anterior. En cada cas, nosaltres deixarem constància de la decisió que s'ha pres, per bé que hem seguit unes regles generals que les considerem més adequades: sempre hem assignat la difusió calculada per l'OJD a l'any del qual hi ha mesos comptabilitzats en el període registrat (per exemple, si el període registrat és d'octubre del 1979 al setembre de 1980, l'assignarem al 1980); en cas de més d'un període registrat pel mateix any, hem escollit el que contenia més mesos del propi any comptabilitzat i, encara, en cas de dubte, hem seguit el criteri d'escollir el període que permetia fer les comparacions entre diaris el més homogènies possible, seleccionant períodes semblants.

Tanmateix, com que les dades disponibles no sempre permetien completar les sèries de la Taula General, hem recorregut a altres fonts i fins i tot a càlculs aproximats, que s'indiquen sempre en cursiva per recordar el seu caràcter d'estimació aproximada. També en cada cas, fem constar quina és la font alternativa a l'OJD que hem escollit, seguint criteris de plausibilitat i de contrastació de dades. Quan han fallat totes les fonts al nostre abast, hem optat per fer algun tipus de càlcul aproximat, el més plausible possible a partir de totes les dades disponibles, com ara l'evolució general de la difusió o dels tiratges dels anys anteriors o posteriors. Certament, sempre indiquem la mena de càlcul que hem fet per no haver de trencar les anàlisis evolutives, ja que hem preferit una estimació, per aproximada que fos, que no pas ignorar la presència del mitjà, cosa que distorsionava tant o més les dades generals. I, en qualsevol cas, aquesta mena de càlculs, generalment, només han estat necessaris en publicacions de difusió petita i per períodes excepcionals.

Quan només hem comptat amb estimacions, a l'hora d'estudiar les evolucions quinquennals i la seva distribució provincial, també hem hagut de recórrer a noves estimacions, fetes amb els criteris que en cada cas es precisen. En general, però, s'ha optat per aplicar la distribució provincial de difusió més propera de què es tenien dades certes. En general, aquesta mena d'estimacions només han estat necessàries en alguns casos dels primers períodes (1976 i 1981) i en diaris d'una importància menor, i per tant, sense massa rellevància quantitativa final.

El fet d'haver d'utilitzar percentatges arrodonits per reconstruir xifres absolutes, introdueix petites diferències que, a vegades, poden introduir variacions en els totals que no solen ser superiors a la unitat. Pot ser, doncs, que en algunes taules hi hagi variacions d'aquesta magnitud.

Finalment, quan l'alta o la baixa d'una capçalera ha deixat més de la meitat de l'any natural sense el diari corresponent, no es dona xifra de difusió per aquell any. Així mateix, hem desestimat els casos de dos diaris apareguts el 1996, l'Eco de Barcelona -de vida curta- i La Voz de Baleares, dels que no teníem dades de difusió, i que en

aparèixer al final del període estudiat, no tenien una significació rellevant.

Cal advertir que les xifres de la Taula General relatives a la premsa dels Països Catalans, fan referència als totals de difusió, fins i tot a la difusió fora dels límits de cada territori. Certament, això introdueix una petita imprecisió que és de difícil resolució, ja que no sempre la OJD proporciona dades prou completes com per detallar amb exactitud i per tots els casos les difusions fora del territori de referència de cada diari. D'altra banda, tampoc és fàcil determinar per a tots els diaris aquesta noció de "territori de referència", més analítica que descriptiva. Val a dir, però, que la difusió fora del propi territori és irrellevant: en el període estudiat, per La Vanguardia representa un 5 per cent del total, un 2,6 per cent de l'Avui o un 2,0 per cent de El Periódico, i només en la premsa esportiva les proporcions augmenten més significativament. Però, a més, aquestes difusions solen anar destinades a la resta dels Països Catalans. En qualsevol cas, en les taules relatives a cada diari, es detalla amb precisió la difusió interior, i és també aquesta mesura precisa la que utilitzem en les anàlisis evolutives.

No caldria dir que considerem la Taula General oberta a noves precisions, resultat de futures investigacions o d'informacions de primera mà, que afegixin més rigor a les anàlisis posteriors. Agraïrem, doncs, totes les observacions que se'ns facin.

2. Les difusions dels diaris registrats a la Taula General

2.1. Illes Balears

Balears [Palma, 13.7.39 --]. Balears va ser resultat de la fusió dels diaris El Día i Falange, i fins a 1975 havia estat el diari de més difusió a Mallorca. Després de vint anys d'una lenta pèrdua de lectors, el dia 1 de maig de 1996 es transforma en Balears i s'edita en català i amb una clara voluntat de traspasar l'àmbit estrictament mallorquí. Fins a 1989 tenim dades d'OJD, amb els mateixos problemes de periodització que presenta la resta de premsa pels anys

anteriors a 1982: dades d'abril del mateix any a març del següent per 1976 i 1977, i dades de març a febrer en endavant fins a 1981 inclòs. A partir de 1990, són dades que ens han proporcionat fonts vinculades a la mateixa empresa. Aquestes fonts apuntaven un descens continuat des de 1990 a 1995, que aniria dels 7.000 als 5.000 exemplars. A partir de l'edició en català del maig de 1996, segons les mateixes fonts, es recuperaria una difusió de 7.000 exemplars diaris.

Diario de Ibiza [Eivissa, 1937 --]. La recuperació d'una capçalera el 1937 -que s'havia deixat d'editar un any abans- permet que torni a aparèixer el que de fet ha estat el diari que ha dominat el panorama informatiu eivissenc des de la Guerra Civil, a excepció dels anys 1988 a 1993 (vegeu La Prensa de Ibiza). Les dades controlades per OJD comencen el 1979. Però el primer control parcial de 1979 (d'abril a setembre) l'apliquem a 1978. Per a 1979, considerem adequades les xifres de control del període que va d'abril de 1979 a març de 1980, i així successivament per 1980 i 1981, fins a la regularització per anys naturals. Per a 1976 i 1977, simplement prolonguem la difusió de 1979, arrodonida a 4.500 exemplars. La confrontació, a finals dels vuitanta, amb La Prensa de Ibiza, va portar els antics editors del Diario, segons rumors impossibles de documentar, a trucar les xifres de difusió. També l'enquesta d'audiència donava xifres notablement superiors per La Prensa. Finalment, el Diario de Ibiza va ser venut al Grup Moll el 1991.

Diario de Mallorca [Palma, 1953 --]. És resultat de la fusió dels diaris La Almudaina i Correo de Mallorca. Les difusions d'OJD tenen la mateixa periodització que el Balears, d'abril a març. Per 1990, 1991 i 1992, que no hi ha control d'OJD, hem considerat les xifres que hem obtingut dels controls del propi diari. Va tenir una edició eivissenca entre 1978 i 1981.

El Día del Mundo de Baleares [Palma, 1981 --]. Fundat el 1981 com a El Día de Baleares, el 1 de maig de 1988 es vincula amb el Grupo 16 i es converteix en El Día 16 de Baleares, fins que el 28 de gener de 1993 se separa d'aquell grup i arriba a un acord amb el grup Mundo i torna a canviar de capçalera per la de El Día del Mundo de Baleares. Tenim controls d'OJD des de 1982, excepte per

1990 i 1991, per bé que hem optat per una estimació de 14.479 exemplars, arrodonint les tendències dels anys anteriors i posteriors. El control de 1992 correspon al període que va de juliol a desembre. De 1981 a 1984 va tenir una delegació a Eivissa.

La Prensa de Ibiza [Eivissa, 20.12.1988 - 15.8.1993]. Es tracta de l'únic diari que ha entrat a competir amb el Diario de Ibiza, des d'una sensibilitat més propera al socialisme que governava Espanya. Sorprenentment, va plegar quan es deia que havia arribat a superar la difusió del seu competidor. Totes les dades són d'OJD, excepte la de 1993, que l'hem obtinguda d'antics col·laboradors del mateix diari, i que situen la difusió per sobre dels 4.000 exemplars.

Menorca [Maó, 1.2.1941 --]. Les difusions corresponen a l'OJD, amb la salvetat dels períodes irregulars que pel 1978 va d'octubre del mateix any a març de 1979, i de 1979 a 1981, d'abril del mateix any al març del següent. Les dades de 1976 i 1977, són una estimació que té en compte que el tiratge, a principis dels anys setanta era de 3.000 exemplars, segons el Anuario de la Prensa Española de 1970, el mateix que el 1978, mentre que la difusió el 1980 se situava prop dels 3.000 exemplars amb un tiratge de 4.000 exemplars. Si es té en compte la relació tiratge/difusió, la xifra de 2.500 exemplars per aquells dos anys, és prou versemblant.

Última Hora [Palma, anterior a 1936 --]. Tenim dades d'OJD per la totalitat del període, amb la corresponent irregularitat de períodes de 1976 a 1982 (1976 i 1977, abril-març; 1978 a 1981, març-febrer). Pel 1990 i 1991 no hi ha control d'OJD, i fem la mitjana entre els anys anteriors i posteriors. Com altres diaris mallorquins, ha intentat obrir delegacions o redaccions a Menorca (de 1980 a 1993) i a Eivissa i Formentera, irregularment des de 1980.

2.2. País Valencià

Castellón Diario [Castelló, maig de 1982 - 10.9.1997]. Els controls OJD s'inicien el 1985, encara que aquest any només inclou el període de juliol a desembre. Pels tres anys anteriors, a falta de dades, mantenim la primera xifra de

1985, arrodonida a la baixa, de 4.000 exemplars.

Diario de Valencia [València, 1980-1982]. Disposem d'una estimació feta per Rafael Xambó en la seva tesi *El sistema comunicatiu valencià* (1996), que situa la difusió en els 12.000 exemplars.

Información [Alacant, --]. Els controls de l'OJD fan referència als períodes d'abril del mateix any a març del següent pels anys 1976 i 1977, d'abril a febrer per 1978, i de març a febrer pels anys 1979, 1980 i 1981. El 1982 queden regularitzats, a excepció feta del 1984, a causa del traspàs de propietat, que només es controla de maig a desembre.

Las Provincias [València, 31.1.1866 --]. Controls d'OJD, per a 1976 i 1977, d'abril a març, i de 1978 a 1981, de març a febrer. A partir de 1982, regularitzades per anys naturals. Té edicions territorials per Horta, La Ribera, La Marina, Marítimo, La Safor i la de València, que anomena Región.

Levante [València, --]. Controls d'OJD, per a 1976 i 1977, d'abril a març; el 1978, d'abril a febrer i 1979 i 1980, de març a febrer. A partir de 1981 ja són anys naturals. El 1984, per canvi de propietat, es controla només de maig a desembre. Té edicions territorials per La Safor (des de 1987), La Ribera (1988), Castelló (1990), La Costera (1991), Camp de Morvedre (1991), l'Horta (1994), Bunyol-Xiva (1992), Requena-Utiel (1993) i Camp del Túria (1993).

Mediterráneo [Castelló, --]. Com en la majoria de casos, el control OJD és d'abril a març pels anys 1976 i 1977; d'abril a febrer per 1978, i de març a febrer pels anys 1979 i 1980. El 1981 ja és any natural. El 1984, també pel traspàs de propietat de l'estat a l'empresa privada, només es controla de maig a desembre.

Notícias al Día [València, 1983-1984]. Es pot considerar la continuació de Diario de Valencia, i segons Rafael Xambó (1996), hauria recollit els lectors d'aquest diari, mantenint la difusió de 12.000 exemplars. Quan va tancar, són lectors que hauria recollit Levante.

Súper Deporte [València, març 1993 --]. Les difusions

controlades comencen el 1995. Per a 1993 i 1994, arrodonim la de 1995.

2.3. Catalunya

2.3.1. Premsa d'informació general

Avui [Barcelona, 23.4.1976 --]. La xifra de difusió d'OJD de 1976 fa referència al període de juny de 1976 a novembre de 1977. Hi ha estudis que per a 1976 recullen un període alternatiu de recompte, de juny de 1976 a abril de 1977, amb una difusió mitjana de 50.591 exemplars, i que emmascara encara més la forta disminució de difusió inicial que alguns autors situen en prop de 80.000 exemplars, per bé que també n'exageren l'enfonsada posterior (Fundació Caixa de Catalunya, 1995, pàg. 504). De 1977 a 1979, els períodes comptabilitzats van del maig del mateix any al març del següent. Pels anys 1980 i 1981, el període és d'abril del mateix any a març del següent. A partir de 1982 es regularitza la xifra de difusió de l'OJD per anys naturals.

Catalunya Express [Barcelona, 14.12.1976 - 11.01.1980]. No hi ha controls OJD. Prenem les estimacions de Milagros P. Oliva a El País (16.2.86) pels anys 1977, 1978 i 1979. Per a l'anàlisi de difusió provincial, hi apliquem les xifres arrodonides del diari del que era hereu, el Tele/Express, corresponents a 1976.

Diari de Barcelona [Barcelona, 1.10.1792 - 28.1.1994]. La irregularitat dels darrers anys d'aquest emblemàtic diari fa que manquin molts controls d'OJD. D'una banda, en no sortir durant el període 22.3.1984 -13.3.1987, deixem sense dades els anys 1984, 1985 i 1986. Les propostes d'estimació són diverses i no coincidents. Pel període 1977-1983 ens hem decantat per utilitzar la font molt citada de Milagros P. Oliva a El País (16.02.1986) que, a més, pel 1976, amb control OJD, segueix el nostre mateix criteri d'atribució de les dades. Pel 1987 -reaparegut com a Diari de Barcelona el 14 de març de 1987, i editat en català-, se segueix l'estimació que fa J.M. Corbella a la revista Cultura, 19 (gener de 1991). De 1988 a 1991, es tracta de dades de l'OJD. Pel 1992, és una estimació que respecta, en xifres rodones, la dada de l'any anterior. A partir del 30 d'abril de

1993 tornaria a canviar la capçalera per la de Nou Diari, que tancaria finalment el 28 de gener de 1994. Per a 1993, estimarem una difusió de 10.000 exemplars. D'altra banda, les difusions provincials s'han estimat a partir de les dades OJD més properes: els anys setanta, en referència al 1976 i els anys vuitanta, en referència al 1988.

El Correo Catalán [Barcelona, 16.12.1876 - 16.11.1985]. Fins a l'any 1981, el període de control va de maig a abril i d'abril a març, alternativament. A partir de 1982, les dades respecten l'any natural. Pel darrer any d'aparició, el 1985, a manca d'altra informació, mantenim la xifra arrodonida de 1984, tant pel que fa a difusió total com a distribució provincial.

El Noticiero Universal [Barcelona, 15.04.1888 -- 31.10.1985]. El període de control, de 1976 a 1979, és des del maig de l'any registrat a l'abril del següent. El 1980 i 1981, el període anotat és des de l'abril de l'any registrat al març del següent. El 1982, es regularitza. Per l'any de la seva desaparició, repetim, arrodonint-la, la xifra del darrer control d'OJD.

El Observador [Barcelona, 23.10.1990 - 11.10.1993]. El control de la difusió per OJD es limita a l'any 1991. Les fortes promocions, amb obsequis diaris, fan poc significativa la xifra aconseguida per El Observador, les dades de difusió del qual sempre han estat objecte de moltes suspicàcies. A la mateixa revista del Col·legi de Periodistes, al núm. 48 (desembre 1993 - gener 1994), la difusió es qualifica "d'inconfessable". Col·laboradors del diari ens han donat xifres de difusió plausibles per a 1992 i 1993 de 25.000 i 12.500 exemplars, aconseguides gràcies a promocions agressives.

El Periódico de Catalunya [Barcelona, 28.10.1978 --]. En el diferents estudis, i fins al 1982, el ball de xifres és notable a causa dels diversos períodes de control que existeixen, i que mai no coincideixen amb els anys naturals. Seguint el nostre criteri general, que d'altra banda és coherent amb la resta de casos, les dades que registrem són les corresponen als següents períodes: pel 1979, de maig de 1979 a març de 1980; pel 1980, d'abril de 1980 a març de 1981; i el 1981, d'abril de 1981 a març de 1982.

La Prensa [Barcelona, 28.5.1941 - 16.6.1979]. Com que l'única referència de què disposem és la que F. Gutiérrez (1985) dóna del tiratge net de 1976, 2.065 exemplars, per a 1977, 1978 i 1979, mantenim una estimació plausible de 1.500 exemplars difosos. Cal assenyalar la notable diferència que hi ha amb les estimacions de difusió de fonts de la mateixa empresa de Milagros P. Oliva a *El País* (16.2.1986), de 8000 exemplars el 1976 i de 5.000 el 1977 i 1978. Tanmateix, la nostra és una xifra més coherent amb els comentaris de J. Guillamet (1994) sobre el caràcter marginal (pàg. 184), i també de J. Guillamet (1988) sobre la funció "estrictament testimonial" (pàg. 14) tant de *La Prensa* com de *Solidaridad Nacional*.

La Vanguardia [Barcelona, 1.2.1881 --]. Les dades de difusió segueixen els criteris generals d'OJD que ja s'han apuntat, excepte pels anys 1990 i 1991 en que *La Vanguardia* va deixar aquesta organització. Pel primer d'aquests anys, el diari va comptar amb un control encarregat per l'empresa a Price Waterhouse. Per a 1991, tenim una estimació de fonts de la mateixa empresa. Del juliol de 1987 al gener de 1989 va fer una edició per a les Illes Balears.

Mundo Diario [Barcelona, 16.2.1974 - 30.12.1980]. Té com a precedents el *Diari Femenino* i *DF*. Les dades de difusió d'OJD corresponents a 1977 i 1978 van de maig de 1977 a abril de 1978, i pel 1979, d'abril de 1979 a març de 1980. Per aquest darrer any, recorrem a l'estimació de Milagros P. Oliva a *El País* (16.2.1986).

Solidaridad Nacional [14.2.1939 - 16.6.1979]. L'única font disponible és la que proporciona F. Gutiérrez (1985) que en una tesi inèdita -va treballar 20 anys al diari i en va ser director a l'última etapa- dóna les tirades netes fins a 1978. Són aquestes: el 1976 de 3.629; el 1977 de 2.649, i el 1978 de 1.968 exemplars. (El volum *200 anys de premsa diària a Catalunya 1792-1992* presenta una taula de difusions (pàg. 532), en la que tot i que diu que només utilitza dades de l'OJD, dóna aquestes xifres dels tiratges de la *Solidaridad Nacional*). Les xifres que generalment s'han fet servir com a estimacions són molt superiors al tiratge reals, com és el cas de Milagros P. Oliva, a *El País* (16.2.1986), que repeteix

les atorgades a La Prensa, amb 8.000 exemplars el 1976 i 5.000 el 1977 i 1978. Per mantenir unes estimacions plausibles que ens permetin l'anàlisi de l'evolució anual, suposarem unes difusions, pel període 1976-1979 de 3.000, 2.000, 1.500 i 1.500 exemplars, més coherents amb els tiratges reals.

Tele/Exprés [16.9.1964 - 23.12.1980]. El 1976 té control OJD pel període maig 1976 a abril 1977. De 1977 a 1980 recorrem a les estimacions de Milagros P. Oliva de El País (16.2.1986), de fonts vinculades al mateix diari.

2.3.2. Premsa local i comarcal

Catalunya Sud [Tarragona, 10.1.1986 - 21.1.1988]. L'estimació pel 1987, i que ens sembla molt optimista, és la que dóna Jaume Guillamet a *La premsa a Catalunya els anys vuitanta* (pàg. 42).

Diari de Girona [Girona, 1.1.1943 --]. Abans *Los Sitios*, des de 1984, quan deixa de pertànyer als Medios de Comunicación del Estado, incorpora la denominació *Diari de Girona* (primer com a subtítol, i el 1986 invertint l'ordre, *Los Sitios* esdevé subtítol), i des de 1988 és només *Diari de Girona*. Per 1976, el període de control és de juny 1976 a abril 1977. Els anys següents, de maig del mateix any a abril del següent, i per 1980 i 1981, d'abril a març. El 1984, en què s'efectua el traspàs de propietat a l'Editorial Gironina, el control OJD és de maig a desembre del mateix any.

Diari de Lleida [Lleida, 16.5.1966 - 29.4.93]. Abans *Diario de Lérida*, el 15 de setembre de 1989 va canviar de propietaris i de capçalera i s'edità en català. En sentit estricte, aquest diari tancà el 29 de març de 1993 per donar pas a la nova capçalera *Nou Diari*. A la nostra Taula General, les dades de 1993 del *Nou Diari* es mantenen a la fila del *Diari de Lleida*, i a manca de dades d'OJD i d'altres fonts, i vist el poc èxit del projecte, mantenim per aquest any la mateixa sèrie estimada que la revista *Cultura* (1991) li atribuïa de 1985 fins a 1989, de 2.500 exemplars diaris. Per l'any 1978 i 1982, a J. Gifreu, *Comunicació, llengua i cultura...*(1986, pàg. 123), es donen estimacions fetes per la

mateixa empresa, de 10.000 exemplars de difusió, descaradament exagerades, que De Mateo (1985) rebaixa per 1980 fins a 3.000 i per 1982 a 5.000 exemplars. Seguint un criteri eclèctic, hem respectat les exagerades estimacions de l'empresa fins a 1978, i hem aproximat les sèries a les dades de De Mateo (1985) per 1980 i fins a 1982, mantenint la darrera xifra de 1982 fins a les dades de 1985 proporcionades per J.M. Corbella (1991). No cal dir que som conscients de l'arbitrarietat dels criteris, però excepte pels anys 1976-1978, notòriament inflades, la resta de la sèrie s'acosta a les fonts disponibles i resulta prou versemblant com per mantenir-la a efectes d'anàlisi de l'evolució d'aquest diari.

Diari de Sabadell [Sabadell, 30.9.1969 --]. Abans *Sabadell*, el 2 d'abril de 1977 es converteix en *Diario de Sabadell*. El primer control OJD és el de 1978, de novembre 1978 a abril 1979 (encara que De Mateo (1985) recull una estimació de 8.500 exemplars de fonts de l'empresa). Per 1976 i 1977, arrodonim la xifra més propera que tenim, de 1978. Pel 1979, el període OJD és de maig del mateix any a març del següent. Per 1980 i 1981, són dades OJD dels períodes abril a març. A partir de 1982, són xifres regularitzades.

Diari de Tarragona [Tarragona, 17.1.39 --]. Nascut *Diario Español*, es privatitza el 16 de maig de 1984 i esdevé el *Diario de Tarragona* el 1 de juny de 1986. El primer control OJD és el de 1985, que inclou el control del període de juliol a desembre. De Mateo (1985) fa unes estimacions per a 1978, 1980 i 1982 amb dades de la mateixa empresa, que nosaltres les fem extensives a 1976 i 1977 (les de 1978), 1979 i 1981 (les de 1980) i a 1983 i 1984 (les de 1982). Josep Gifreu (1986) estima la difusió de 1978 en 7.800 exemplars i la de 1982 en 7.500. A partir de 1985, les dades són d'OJD, regularitzades.

Diari de Terrassa [Terrassa, 3.1.1953 --]. Abans, *Tarrasa Información*, des del 1 de gener de 1976 és *Diario de Terrassa*. El primer control OJD, per a 1979, és del període octubre 1979 a març 1980. La xifra de 1978 és una estimació de la pròpia empresa publicada per Rosario De Mateo (1985) que coincideix amb la de Josep Gifreu (1986). Pels anys 1976 i 1977, ampliem la xifra arrodonida de 1978.

Pels anys 1980 i 1981, són xifres OJD pel període habitual d'abril del mateix any a març del següent. A partir de 1982, les dades OJD són regulars i per anys naturals.

El 9 Nou. Diari del Vallès Occidental [Sabadell, Terrassa, 24.4.1995 --]. Continuació de l'Actualitat de Terrassa, primer setmanari i després bisetmanal, El 9 Nou va convertir-se en diari amb el canvi de capçalera i amb dues edicions, una per Terrassa i una per Sabadell. Posteriorment, va unificar les dues edicions en una del Vallès Occidental, encara que mantenint pàgines diverses per cada població. Les dades de difusió són d'OJD i per 1995 sumem les encara dues edicions locals.

El Maresme [Mataró, 6.10.1982 - 31.12.1983]. En aquest període és quan El Maresme esdevé diari, amb cinc edicions setmanals. Els primers cent números (fins l'11 de març de 1983) es repartiren gratuïtament amb El Periódico. A partir d'aquella data, es va vendre sol fins a la seva desaparició com a diari el darrer dia de l'any 1983. D'aquest període, no se'n tenen dades.

El Punt [Girona, 24.1.1979 --]. Nascut *Punt Diari*, modifica la capçalera el 1990. Els primers anys, 1979 i 1980 no hi ha control OJD. A la fitxa de Fundació Caixa de Catalunya, *200 anys de premsa diària a Catalunya 1792-1992* (pàg. 507), hi consta un tiratge de 3.400 exemplars per 1980. Nosaltres comptabilitzarem 3.000 exemplars de difusió, que fem extensius, també, al 1979. Josep Gifreu (1986) dóna una dada errònia de difusió del Punt Diari de fonts de l'empresa de 3.000 exemplars per a 1978 (encara no havia sortit), que probablement correspon a 1979. El control OJD de 1981 és del període octubre 1981 a març 1982. La resta són tots regulars. Les difusions inclouen, des de 1995, les edicions del Barcelonès Nord i el Maresme -aparegudes l'onze de setembre de 1994-, i des de l'onze de setembre de 1996, les de les comarques tarragonines.

Gazeta de Manresa [Manresa, 1.4.1976 - 30.12.1982]. Abans de l'abril de 1976, havia tingut la capçalera *Manresa*. Les xifres de difusió són estimacions de De Mateo (1988) per a 1980 i 1982 -Josep Gifreu (1986) hi coincideix per la difusió de 1982-. Per completar la sèrie pel període anterior (1976-1979), fem extensiva la xifra de 1980. Per a 1981,

fem la mitjana entre 1980 i 1982.

La Mañana [Lleida, 20.12.1938 --]. Els períodes de control OJD són variables. El 1976, va de juny 1976 a abril 1977. El 1977 i 1978, són de maig del mateix any a abril del següent. Per 1979, 1980 i 1981, d'abril del mateix any a març del següent. El 1982 i 1983 són regulars. Per a 1984 i 1985, que no hi ha control, fem una mitjana amb les xifres anterior i posterior, que és de 5.607 exemplars. El 1986 té controlats els mesos de juliol a desembre. De 1987 a 1989, són dades OJD de períodes regulars. El 1990, sense control, la dada és una mitjana dels anys anterior i posterior, i que fa 7.815 exemplars. A partir de 1991, les xifres OJD són regulars.

Nou Diari [Barcelona, 30.4.1993 - 28.1.1994; Lleida, 30.4.93 - 31.3.1994; Girona, 30.4.1993 - 2.3.1994; Tarragona i Reus, 5.10.1990 - 21.3.1997]. L'experiència del Nou Diari és difícil d'ubicar-la correctament a la nostra Taula General. Per bé que comença amb dues capçaleres comarcals, Tarragona i Reus, l'abril de 1993 es crea la nova capçalera de Girona i es reconverteixen el Diari de Lleida i el Diari de Barcelona, en una experiència ambiciosa de diari nacional amb cinc edicions comarcals. Finalment, per la brevetat de l'experiència, hem preferit mantenir les difusions estimades de 1993 a les capçaleres anteriors (al Diari de Barcelona i al Diari de Lleida), i mantenir agrupades a Nou Diari, les difusions de Tarragona i Reus de les quals el 21 de març de 1997 apareixia el darrer número. Pel que fa a la difusió pel 1993 del Nou Diari de Girona, no tenim cap dada, i donada l'excepcionalitat del cas, queda sense registrar.

Regió 7 [Manresa, 17.10.1983 --]. Nascut com a bisetmanari el 30 de desembre de 1978, incrementa progressivament la seva aparició fins a ser quatrissetmanal l'octubre de 1983. Per tant, nosaltres només l'incorporem a les difusions dels diaris a partir de 1984, amb dades regulars de l'OJD.

Segre [3.9.1982 --]. El primer control OJD és per a 1984, pel període juliol a desembre. Per a 1983, mantenim la xifra de 1984. A partir de 1979 fa una doble edició en català i castellà amb molt bons resultats.

2.3.3. *Premsa esportiva*

El Mundo Deportivo [Barcelona, 1.1.1906 --]. Com en els altres casos, els controls d'OJD de 1976 a 1978 són de maig del mateix any a abril del següent; els de 1979 a 1981, d'abril a març, i a partir de 1982, es regularitzen. Entre el setembre de 1986 i el maig de 1990 va tenir una redacció local a Mallorca.

Sport [Barcelona, 3.11.1979 --]. El control OJD de 1980 és del període setembre de 1980 a març de 1981, i el control de 1981 inclou el període abril 1981 a març de 1982. Després, es regularitza. Algunes fonts recullen un error del mateix Boletín OJD núm. 226, en la suma de difusions mensuals de 1983, que nosaltres esmenem.

Dicen [Barcelona, 4.2.65 - 2.10.1985]. Els períodes de control OJD fins a 1980, són de maig del mateix any a abril del següent, o d'abril a març. El 1981, ja és regular. Per a 1985, mantenim la difusió de 1984.

4-2-4 [Barcelona, 28.10.1975 - 11.1.1980]. Des del 2 de maig de 1975, havia estat suplement esportiu de Mundo Diario. Donem les dades de difusió estimades per Milagros P. Oliva a El País (16.2.1986). Els càlculs de distribució provincial els ajustem a les xifres de distribució de Mundo Diario, que és d'on havia nascut.

2.4. *Diaris que no s'han pres en consideració*

Indiquem, també, el llistat de les capçaleres que a causa de la brevetat de la seva aparició o del fet que només afectaven els darrers mesos de 1996 sense poder-ne establir la seva difusió, no s'han pres en consideració.

Mar Diari [Mataró, 2.5.1990 - 28.6.1990]

El Dia de Catalunya [Barcelona, 6.10.1987 - 28.1.1988]

La Veu de la Ciutat [Sabadell, 8.10.1981 - 11.12.1981]

ABB [Barcelona, 19.2.1986 - 28.2.1986]

Récord [Barcelona, 3.3.1986 - 27.5.1986]

Las Noticias [Barcelona, 15.5.1990 - 2.8.1990]

Claro [Barcelona, 8.4.1991 - 6.8.1991]

Gramma [Santa Coloma de Gramenet, 1.10.1982 - 8.1.1983]

Eco [Barcelona, 23.4.1996 - 5.8.1997]

Diari de Manacor i Comarca [Manacor, 30.10.1990 - 26.6.1991]

La Voz de Baleares [Palma, 14.6.1996 -]

2.5. *Diaris d'àmbit estatal i provinents d'altres autonomies, d'implantació significativa als Països Catalans*

Abc [Madrid, --]. de 1976 a 1981, hi ha controls de juliol del mateix any a juny del següent. El 1988 treu una edició a Alacant i el 1990 a València i Castelló. És un diari que es podria considerar *unipersonal* -vegeu Rafael Xambó (1996)- ja que, segons EGM, té una rotació molt baixa, de poc més d'un lector per exemplar.

Diario 16 [Madrid, 18.10.1976 --]. Amb edició per a València el 1991, i per la "Comunitat Valenciana" el 1995. A Mallorca, edició amb El Día pel període 1988-1993. El primer control de què es disposa és de gener a juny de 1977. Per proximitat, el considerem propi de 1976. Els controls posteriors, de juliol de l'any assignat a juny del següent, permeten completar dades fins a 1980. El 1981 ja és any natural. Els anys 1990 i 1991, és baixa forçada de l'OJD, i encarrega una auditoria a Coopers & Lybrand. Per la seva banda, Concha Edo (1994) utilitza unes dades que diu que són d'OJD, de 143.065 i 156.071 exemplars respectivament per 1990 i 1991. Per 1992 i 1993, el control OJD de l'edició de València apareix per separat, mentre les dades d'Alacant i Castelló són a l'edició estatal. A la Taula General, hem sumat les dues edicions pels anys 1992 a 1994 (l'edició ja no és València, sinó Comunidad Valenciana). Pel 1995, sense control OJD, mantenim les dades de 1994. El 1996, torna a causar baixa de l'OJD.

El Alcázar [Madrid, -- abril de 1987]. El prenem en consideració perquè va arribar a difondre prop de 5.000 exemplars a Catalunya i 5.000 més al País Valencià. De 1976 a 1981, els períodes de control són de juliol a juny de l'any següent. Des de 1982 són anys naturals. El 1986, sense control, repetim la xifra de 1985.

El Imparcial [Madrid, 13.12.1977 - 1980]. Tot i la brevetat

de la seva existència, al País valencià hi arriba a difondre 3.500 exemplars, i per això el considerem. Hi ha controls OJD pels anys 1978, de juliol a desembre, i 1979, de juliol de 1979 a juny de 1980.

El Mundo [Madrid, 1990 --]. Des de 1990, ha tingut un creixement espectacular arreu de l'Estat. Amb edició a Catalunya des de 1996, el 1 de desembre de 1997 va iniciar una política d'edicions pròpies per a valència, Alacant i Castelló. A les Balears, el seu acord amb El Día, fa que pràcticament no s'hi distribueixi l'edició de Madrid de El Mundo.

El País [Madrid, 23.4.1976 --]. Els períodes de control d'OJD dels anys 1976, 1977 i 1978, van de juliol del mateix any a juny del següent. A partir de 1979, són anys naturals. Amb edicions per Catalunya -que es distribueix a les Illes Balears- i pel País Valencià -"Comunidad Valenciana"- des de 1980, el gener de 1995 modifiquen el model i elaboren un quadern central específic per cada territori.

Heraldo de Aragón [Saragossa, --]. En aquest cas, no podem seguir els criteris habituals, i els controls d'OJD són, per al 1976, de setembre de 1976 a juliol de 1977, i pel 1977 al 1981, els períodes d'agost del mateix any a juliol del següent. A partir de 1982, són anys naturals.

La Verdad [Múrcia, --]. Té edició per Alacant. El territori de referència per La Verdad, el componen les províncies de Múrcia, Albacete, Almeria i Alacant, que tenen una xarxa d'interessos econòmics comuns, sovint traduïda en càlculs polítics. Tots els controls d'OJD ho són d'anys naturals. Entre el 60 i el 70 per cent de l'edició es ven a Múrcia, i la difusió a Alacant, segons Rafael Xambó, es concentra en dues tercers parts a la Vega Baixa, la comarca més pròxima a Múrcia.

Pueblo [Madrid, -- 17.5.1984]. Amb una difusió significativa a Catalunya i especialment al País Valencià. De 1976 a 1981, els controls d'OJD abasten del mes de juliol del propi any, al juny del següent. El 1982, és l'any natural i el 1983 no té control, de manera que repetim les dades de l'últim any.

Ya [Madrid, --]. De 1976 a 1981, el període de control és de juliol a juny de l'any següent. A partir de 1982, són anys naturals.

2.6 Premsa de Madrid considerada irrellevant per la seva mínima implantació als Països Catalans

Informaciones [Madrid, 1922 - juliol de 1993]. Dels 30 a 50.000 exemplars controlats per OJD de 1976 a 1978, a Catalunya n'arribaven 400 i 800 al País Valencià.

El Independiente. Sense presència rellevant als Països Catalans.

El Sol [Madrid, 22.5.1990 - 27.3.1992]. L'únic control d'OJD assenyala que va passar d'una difusió de 25.000 exemplars el març de 1991 a 150.000 el mes de maig. Algunes fonts opinen que la difusió es va aconseguir a base de regalar un llibre diàriament. Sense interès als Països Catalans.

La Información de Madrid [Madrid, març de 1994 -]. Diari local de Madrid.

2.7. Premsa econòmica de Madrid

Cinco Días [Madrid, --]. El primer control d'OJD és de gener a juny de 1980. El de 1981, correspon al període de juliol de 1980 a juny de 1981. El 1982, ja és regular. El 1987 i 1988 no hi ha controls d'OJD, i hem fet la mitjana amb els anys anterior i posterior.

Expansión [Madrid, --]. El primer control OJD és de juliol a desembre de 1987. A partir de 1988, són anys naturals.

Informe Económico [Madrid, --]. La difusió a l'Estat era molt modesta, amb una incidència a Barcelona de 391 exemplars el 1976.

La Gaceta de los Negocios [Madrid, --]. Des del primer control d'OJD, el 1989, són períodes regulars.

2.8. *Prensa esportiva*

As [Madrid, --]. De 1976 a 1981, els períodes de control són de juliol del mateix any a juny del següent. A partir de 1982, són anys naturals.

Marca [Madrid, --]. De 1976 a 1981, els controls són del juliol del mateix any a juny del següent. A partir de 1982, es regularitza per anys naturals. L'any 1984, el control és només de maig a desembre del mateix any.

**ANNEX II. TAULES DE DIFUSIÓ DE LA PREMSA DELS
PAÏsos CATALANS (1976-1996)**

01. TAULA GENERAL DE DIFUSIÓ DE PREMSA DELS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
ILLES BALEARS											
Baleares	18443	18111	15325	15517	14553	13119	11777	10890	9205	10277	10567
Diario de Ibiza	4500	4500	4689	4389	4718	4675	4597	4452	4451	4612	4396
Diario de Mallorca	19858	18004	19899	15800	20867	21868	21436	21612	22101	21503	21715
El Dia del Mundo de Baleares	0	0	0	0	0	0	10252	12045	13294	14338	14145
La Prensa de Ibiza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Menorca	2500	2500	2788	2882	3169	3561	3849	4053	4103	4189	4200
Ultima Hora	12912	15512	15289	16740	21799	23714	22258	25830	23753	24082	25048
TOTAL INF. GRAL.	58213	56627	56980	61386	65206	68837	74188	78682	76907	78981	80053
TOTAL ILLES	58213	56627	56980	61386	65206	68837	74188	78682	76907	78981	80053
PAIS VALENCIA											
Castellón Diario	0	0	0	0	0	0	4000	4000	4000	4442	4492
Información	20522	19991	21256	22037	21504	21269	21584	21178	23786	29475	31777
Las Provincias	45425	43565	41006	41250	42472	43883	45975	48276	56671	57222	54940
Levanto	40321	39053	39243	40092	37132	31316	27865	25124	26501	30093	27901
Mediterráneo	6142	6040	5919	6085	5950	6588	6367	6360	6217	6181	6757
Diario de Valencia	0	0	0	0	12000	12000	12000	0	0	0	0
Noticias al Dia	0	0	0	0	0	0	0	12000	12000	0	0
TOTAL INF. GRAL.	112410	107649	107424	109444	119058	115056	117791	116938	128055	127413	126867
Super Deporte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. ESPORT.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL P. VALENCIA	112410	107649	107424	109444	119058	115056	117791	116938	128055	127413	126867
CATALUNYA											
Avui	56624	37640	32055	34314	37142	38028	36053	38628	40452	40379	40232
Diari de Barcelona	28372	30000	25000	15000	8000	10000	5000	2000	0	0	0
El Correo Catalán	55693	46576	38290	37936	37098	33961	32951	30045	30243	30000	0
El Noticiero Universal	60715	50693	42141	45442	43365	46198	38252	32031	19681	19000	0
El Observador	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Periódico de Catal.	0	0	0	80595	85506	103350	112018	127107	127775	136947	150912
La Vanguardia	205848	195555	186173	188555	192916	196829	195850	191804	194188	191123	194563
Mundo Diario	35703	51558	47087	37421	30000	0	0	0	0	0	0
La Prensa	1500	1500	1500	1500	0	0	0	0	0	0	0
Solidaridad Nacional	3000	2000	1500	1500	0	0	0	0	0	0	0
Catalunya Express	0	12000	10000	8000	0	0	0	0	0	0	0
Tele-Express	28364	28000	22000	20000	20000	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. GRAL.	475820	455523	405726	450263	454027	428054	422024	421815	412340	417448	385697
Diario de Sabadell	5000	5000	5327	5805	5641	5898	5879	5790	6111	6076	6255
Diario de Terrassa	5000	5000	5685	5554	5267	5322	5302	5590	5352	5220	5184
Diari de Girona	7139	6619	6169	6925	6828	6443	5737	5462	5270	6233	6910
Diari de Tarragona	7800	7800	7800	7000	7000	7000	7500	7500	7500	7006	7007
Segre	0	0	0	0	0	0	0	6950	6950	7189	6498
La Mañana	7248	7328	7545	7863	7817	7510	7306	6909	5807	5807	4305
Diari de Lleida	10000	10000	10000	6500	3000	4000	5000	5000	5000	2500	2500
Catalunya Sud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Regió 7	0	0	0	0	0	0	0	0	3542	3921	4575
Gazeta de Manresa	3000	3000	3000	3000	3000	2750	2500	0	0	0	0
El Punt	0	0	0	3000	3000	6814	9580	10126	10694	10717	10878
El 9 Nou	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nou Diari Reus/Tarragona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. COMARC.	45187	44747	45526	45547	41363	45537	47604	53297	56026	54469	54112
Dicen	58877	47084	-	49898	42397	42722	34570	25172	13655	13655	0
El Mundo Deportivo	56238	51482	50189	49023	50476	43590	40916	40076	43809	45034	50046
Sport	0	0	0	0	43174	44342	44161	45862	48502	50078	51134
4 2 4	20000	25000	15000	10000	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. ESPORT.	135115	123566	65189	108921	136047	130854	119647	111210	105786	108767	101180
CATALUNYA TOTAL	656122	623836	516441	604731	631427	604485	589275	586122	574132	580685	540388
PAÏSOS CATALANS											
TOTAL INF. GRAL.	646443	618799	570130	621095	638291	610267	613983	617235	617302	623843	591617
TOTAL INF. ESPORT.	135115	123566	65189	108921	136047	130854	119647	111210	105786	108767	101180
TOTAL INF. COMARC.	45187	44747	45526	45547	41363	45537	47604	53297	56026	54469	54112
PP.CC. TOTAL	826745	787112	680945	775563	815691	786448	781234	781742	779084	787079	746909

Font: OJD i estimacions (en cursiva) d'elaboració pròpia.
Dades de difusió total no territorialitzada (DT).
Consulteu els detalls de l'elaboració a l'Annex.

01. TAULA GENERAL DE DIFUSIÓ DE PREMSA DELS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
ILLES BALEARS										
Balears	9230	9571	9187	7000	6600	6200	5800	5400	5000	7000
Diario de Ibiza	4599	4593	4184	4216	4484	4425	5244	6496	6743	6274
Diario de Mallorca	22023	22957	23159	21864	22056	22174	22013	22414	22446	21725
El Dia del Mundo de Balears	14614	14784	14998	14479	14479	13961	14865	16360	16380	16404
La Prensa de Ibiza	0	0	2314	3168	4284	3644	4000	0	0	0
Menorca	4273	4521	4806	5081	5370	5547	5457	5449	5426	5391
Ultima Hora	25997	27512	30537	28246	28246	25955	25283	25227	26149	26319
TOTAL INF. GRAL.	80736	83938	89185	84054	85519	81906	82662	81346	82144	83113
TOTAL ILLES	80736	83938	89185	84054	85519	81906	82662	81346	82144	83113
PAIS VALENCIA										
Castellón Diario	4230	4569	4597	4377	4038	3864	3821	4455	4273	4091
Información	30979	31365	34197	35539	36212	36537	38360	41190	40935	40300
Las Provincias	56498	56064	56102	57984	56751	58805	58354	59050	59351	59945
Levante	27384	33648	42562	46133	44135	43656	51240	56172	56383	54860
Mediterráneo	6662	6963	7762	8874	9211	9062	9067	9309	9403	9484
Diario de Valencia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Noticias al Dia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. GRAL.	125753	132609	145220	152907	150347	151924	160842	170176	170345	168680
Super Deporte	0	0	0	0	0	0	8000	8000	8144	12149
TOTAL INF. ESPORT.	0	0	0	0	0	0	8000	8000	8144	12149
TOTAL P. VALENCIA	125753	132609	145220	152907	150347	151924	168842	178176	178489	180829
CATALUNYA										
Avui	38890	37220	37321	38098	38939	35423	33337	38638	42184	37290
Diari de Barcelona	14000	13674	14122	12715	10752	10000	10000	0	0	0
El Correo Catalan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Noticiero Universal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Observador	0	0	0	0	20218	25000	12500	0	0	0
El Periódico de Catal.	153735	157192	164174	171439	171995	180992	185517	193576	215581	210793
La Vanguardia	195088	202741	210624	218276	210000	206829	208079	207112	203026	196807
Mundo Diario	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
La Prensa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Solidaridad Nacional	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Catalunya Express	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tele-Express	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. GRAL.	401713	410827	426241	440528	451904	458244	449383	439326	460791	444890
Diario de Sabadell	6448	6787	7118	7635	7773	7874	7587	7164	6725	6582
Diario de Terrassa	5315	5390	5517	5657	5662	5727	5567	5737	5517	5597
Diari de Girona	7396	7432	7712	7489	7302	7501	7639	7206	6028	5448
Diari de Tarragona	7940	8443	9417	10916	12202	12145	12407	12302	12760	13126
Segre	7195	7656	8216	8750	9835	10695	11389	12363	12827	12564
La Mañana	5723	6385	7409	7815	8222	8032	7244	6992	6661	6331
Diari de Lleida	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	0	0	0
Catalunya Sud	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Regió 7	5342	6204	7332	8331	8206	8070	8173	8277	8777	8556
Gazeta de Manresa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Punt	12390	12203	14061	15832	16137	16297	15399	15351	17894	18572
El 9 Nou	0	0	0	0	0	0	0	0	2499	2105
Nou Diari Reus/Tarragona	0	0	0	0	2000	2000	2000	1500	1500	1500
TOTAL INF. COMARC.	63249	63000	69282	74925	79839	80841	79905	76892	81188	80381
Dicen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Mundo Deportivo	52077	57030	57011	58073	57100	61441	67373	73059	78376	90974
Sport	50468	56775	64258	66923	70069	78201	88972	100405	101193	105537
4.2.4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL INF. ESPORT.	102545	113805	121267	124996	127169	139642	156345	173464	179569	196511
CATALUNYA TOTAL	567507	587632	616790	640449	658912	678727	685633	689682	721548	721782
PAÏSOS CATALANS										
TOTAL INF. GRAL.	608202	627374	660646	677489	687770	692074	692887	690848	713280	696683
TOTAL INF. ESPORT.	102545	113805	121267	124996	127169	139642	164345	181464	187713	208660
TOTAL INF. COMARC.	63249	63000	69282	74925	79839	80841	79905	76892	81188	80381
PP.CC. TOTAL	173996	804179	851195	877410	894778	912557	937137	949204	982181	985724

Font: OJD i estimacions (en cursiva) d'elaboració pròpia.
 Dades de difusió total no territorialitzada (DT)
 Consulteu els detalls de l'elaboració a l'Annex

02. TAULA DE LA DIFUSIÓ DE PREMSA DE PENETRACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
ABC	156725	135652	123492	130552	135554	131545	127260	145597	157205	218739	235107
a les Illes	627	543	432	614	447	400	395	568	649	1356	1199
al País Valencià	5156	5046	4606	5144	6005	5328	5587	7018	7357	8990	10979
a Catalunya	1724	1601	1852	2350	1505	1355	1311	1835	2720	3740	4796
als Països Catalans	7507	7190	6891	8107	7957	7090	7292	9420	10926	14087	16975
El País	117053	128338	146310	165153	201762	258837	296176	340998	347512	348364	360398
a les Illes	854	706	1288	1354	1735	2174	3021	3921	4587	4738	5010
al País Valencià	5518	6584	8486	10685	14487	18999	24079	26018	26758	26301	27498
a Catalunya	2704	4376	4975	5467	8434	12631	20525	41193	49833	50617	53303
als Països Catalans	9076	11666	14748	17506	24655	33804	47625	71132	81179	81657	85811
El Alcàzar	26669	63646	58005	63471	76928	92319	95121	91492	95012	93324	93324
a les Illes	88	204	400	273	562	609	637	522	504	392	392
al País Valencià	565	1648	3205	2056	4223	5188	5441	5169	4789	4480	4480
a Catalunya	293	891	4122	2824	4139	5133	5422	4767	4780	4582	4582
als Països Catalans	947	2743	7727	5154	8924	10931	11500	10458	10952	9454	9454
El Mundo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diario 16	75613	58731	47721	51109	84331	107695	125307	129816	127514	130461	134534
a les Illes	348	311	181	184	396	452	752	818	561	417	659
al País Valencià	4567	3031	1842	2289	2665	3371	6328	6257	6082	4644	6256
a Catalunya	1474	1433	1179	818	1594	1820	1779	1740	1492	1344	1762
als Països Catalans	6389	4775	3202	3271	4655	5643	8859	8815	8135	6406	8677
Ya	140572	124087	122099	117667	112310	109433	109530	104821	96186	87757	79582
a les Illes	169	161	73	118	202	197	197	178	144	132	119
al País Valencià	1827	1998	1648	1965	1954	2615	2826	3092	2876	2764	2563
a Catalunya	745	397	830	647	955	536	723	1111	991	983	804
als Països Catalans	2741	2556	2552	2730	3111	3349	3746	4382	4011	3879	3486
Pueblo	113736	79746	69806	67315	65095	52657	44954	44954	0	0	0
a les Illes	512	359	258	236	182	152	112	112	0	0	0
al País Valencià	6426	4011	3665	2989	2402	2097	1537	1537	0	0	0
a Catalunya	1262	797	496	404	592	463	301	301	0	0	0
als Països Catalans	8200	5168	4419	3628	3177	2712	1951	1951	0	0	0
El Imparcial	0	0	51929	42806	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	332	274	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	3464	3570	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	888	1759	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	4684	5603	0	0	0	0	0	0	0
Heraldo de Aragón	61382	60689	60086	58062	56223	53469	52347	49798	48830	50047	48802
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	248	303	300	348	394	428	393	149	146	210	132
a Catalunya	970	1274	1322	1393	1659	1577	1518	996	781	831	830
als Països Catalans	1215	1578	1622	1742	2052	2005	1911	1145	928	1041	961
La Verdad	44530	40276	40544	43230	44057	45817	45687	44783	43217	43361	39592
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	16031	14346	14247	14798	14028	15005	14606	13296	12542	12497	10623
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	16031	14346	14247	14798	14028	15005	14606	13296	12542	12497	10623
PENETRA INF. GRAL.											
a les Illes	2598	2284	2965	3052	3525	3993	5114	6119	6645	7035	7379
al País Valencià	40336	36968	41464	43825	46157	53031	60797	62537	60551	59887	62530
a Catalunya	9173	10770	15664	15663	18876	23515	31579	51942	60577	62097	66077
als Països Catalans	52107	50021	60092	62539	68559	80539	97490	120598	127773	129019	135988
As	160445	153158	148016	156405	154124	147243	139582	137003	143341	153059	153504
a les Illes	2760	2481	2324	2628	3344	2930	2792	2219	1921	2403	2410
al País Valencià	3450	9113	8955	10551	10496	10867	10176	9659	9418	11081	10162
a Catalunya	16734	10675	11930	4661	13686	12545	12018	8878	9432	8724	8734
als Països Catalans	22944	22269	23209	17940	27527	26342	24985	20756	20770	22209	21306
Marca	92041	90694	89721	95599	97626	100359	96655	93353	113155	112239	92059
a les Illes	1546	1587	1202	1319	1142	1204	1131	1382	1233	1235	783
al País Valencià	10318	10829	10811	10516	11110	11310	10767	10288	14914	13469	11194
a Catalunya	6701	4716	4800	4627	5174	5128	5036	4882	4209	5724	2320
als Països Catalans	18565	17132	16814	16462	17426	17643	16934	16551	20357	20427	14297
PENETRA INF. ESPORT.											
a les Illes	4306	4068	3526	3947	4487	4134	3923	3601	3154	3638	3193
al País Valencià	13767	19942	19766	21167	21606	22177	20943	19946	24331	24550	21356
a Catalunya	23435	15391	16730	9288	18860	17673	17054	13760	13641	14449	11054
als Països Catalans	41508	39401	40023	34402	44953	43985	41919	37307	41127	42636	35603

02. TAULA DE LA DIFUSIÓ DE PREMSA DE PENETRACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
ABC	247225	267772	280356	290517	292631	304098	334317	321571	321573	303019
a les Illes	1335	1473	1374	2266	2341	1551	1906	1801	1929	2121
al País Valencià	11224	12023	11747	16443	17353	15752	17853	16336	16497	14848
a Catalunya	4722	6025	8943	10255	11910	12772	12905	11673	11770	10212
als Països Catalans	17281	19521	22064	28965	31604	30075	32663	29810	30196	27181
El País	372741	376230	377528	375875	394686	407269	401258	408267	420934	413543
a les Illes	5405	5681	5738	5676	5683	5661	5497	5389	5841	5500
al País Valencià	28850	29233	28315	29581	31575	32296	31178	30947	33801	33828
a Catalunya	52333	51844	52137	53261	56795	57669	56497	57606	62046	55994
als Països Catalans	86588	86759	86190	88519	94054	95627	93172	93942	101487	95322
El Alcázar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Mundo	0	0	0	100723	131626	173766	209992	268748	307618	260616
a les Illes	0	0	0	856	763	1755	189	672	831	1199
al País Valencià	0	0	0	6194	8556	12546	12201	17899	20980	16210
a Catalunya	0	0	0	2991	3093	4118	5775	12497	18580	17357
als Països Catalans	0	0	0	10042	12412	18419	18164	31067	40390	34766
Diario 16	136099	139956	145073	132072	132072	123791	113549	77252	77252	0
a les Illes	599	154	87	40	40	0	1067	0	0	0
al País Valencià	6410	7138	5513	6485	6485	7477	6574	4048	4048	0
a Catalunya	1728	1316	1291	1228	1228	1201	1465	1143	1143	0
als Països Catalans	8738	8607	6891	7753	7753	8678	9107	5191	5191	0
Ya	75441	69114	63220	59868	46263	46007	32424	25720	24305	0
a les Illes	83	76	70	6	0	78	0	0	0	0
al País Valencià	2799	2295	2522	659	662	1435	0	159	260	0
a Catalunya	860	753	765	1018	467	860	0	0	10	0
als Països Catalans	3742	3124	3357	1682	1129	2374	0	159	270	0
Pueblo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
El Imparcial	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Heraldo de Aragón	49274	48541	49904	50561	53223	54920	58401	62262	62266	62671
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	170	235	283	431	368	350	330	367	533
a Catalunya	1094	1082	1218	1299	1538	1505	1548	1774	1638	2056
als Països Catalans	1094	1252	1452	1583	1969	1873	1898	2104	2005	2588
La Verdad	39618	38307	43518	45437	44641	47507	46919	47143	45664	43387
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	9580	8991	10636	10596	10223	9739	8910	9688	8320	7502
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	9580	8991	10636	10596	10223	9739	8910	9688	8320	7502
PENETRA INF. GRAL.										
a les Illes	7422	7384	7269	8843	8828	9045	8659	7862	8401	8820
al País Valencià	58863	59849	58967	70241	75284	79614	77066	79406	84273	72920
a Catalunya	60737	61021	64354	70054	75032	78126	78189	84694	95186	85618
als Països Catalans	127022	128253	130590	149139	159144	166785	163914	171962	187859	167359
As	156534	159915	162881	159933	150855	151512	140213	121793	113559	107169
a les Illes	2583	1103	3095	1599	2384	2742	2678	2545	2146	2133
al País Valencià	13149	14520	14154	15865	11571	11333	10530	8745	7892	7630
a Catalunya	9502	8076	9431	10092	8870	10485	10768	10206	11038	12582
als Països Catalans	25233	23699	26680	27556	22824	24560	23976	21496	21077	22345
Marca	122139	154556	182632	210211	233028	287646	333396	421294	475002	495915
a les Illes	965	1175	1425	778	1282	2704	3734	6193	8123	9026
al País Valencià	14376	18330	19761	25520	27824	36416	37007	44236	56145	57725
a Catalunya	3786	3895	5808	9943	10160	11765	13903	17399	23655	28763
als Països Catalans	19127	23400	26993	36240	39265	50885	54644	67828	87923	95513
PENETRA INF. ESPORT.										
a les Illes	3548	2278	4519	2377	3665	5446	6412	8738	10269	11158
al País Valencià	27525	32851	33915	41385	39394	47749	47537	52981	64038	65355
a Catalunya	13288	11971	15239	20035	19030	22249	24671	27606	34693	41345
als Països Catalans	44360	47099	53673	63797	62090	75445	78620	89325	108999	117858

02. Taula de la difusió de premsa de penetració als països catalans (1976-1996)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Cinco Días	18330	18330	19098	20985	24875	21222	20830	21011	19297	20979
a les Illes	310	310	183	178	246	157	187	172	168	183
al País Valencià	1278	1278	1650	1419	2007	1154	1166	1095	1214	1368
a Catalunya	2255	2255	2061	2247	2823	2801	2416	2576	2182	2750
als Països Catalans	3842	3842	3894	3844	5077	4113	3770	3843	3564	4301
Expansión	22815	24394	28312	26467	31863	34595	37013	39047	34741	37754
a les Illes	192	198	229	140	156	336	289	406	389	400
al País Valencià	1878	2034	2364	2078	2909	3453	3601	3467	3391	3277
a Catalunya	3050	2835	3819	2991	3352	4124	5086	5170	4509	5142
als Països Catalans	5120	5067	6413	5209	6417	7912	8976	9043	8289	8819
La Gaceta de los Neg.	0	0	13968	14140	12124	16392	16759	17554	15103	13061
a les Illes	0	0	144	0	0	0	0	0	154	120
al País Valencià	0	0	1087	846	736	1290	702	753	686	786
a Catalunya	0	0	3810	4340	2998	3428	3330	3337	2436	2295
als Països Catalans	0	0	5041	5185	3734	4718	4032	4090	3276	3201
Informe Económico	1215	1215	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	9	9	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	69	69	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	160	160	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	238	238	0	0	0	0	0	0	0	0
PENETRA INF. ECONÒMICA										
a les Illes	511	517	557	319	402	493	476	578	711	703
al País Valencià	3224	3381	5101	4342	5652	5897	5470	5315	5290	5431
a Catalunya	5465	5249	9690	9578	9174	10353	10832	11083	9128	10187
als Països Catalans	9200	9147	15348	14238	15228	16742	16778	16976	15129	16321
TOTAL PENETRACIÓ										
a les Illes	11480	10178	12345	11539	12895	14984	15547	17179	19380	20681
al País Valencià	89612	96080	97983	115968	120330	133260	130073	137702	153600	143706
a Catalunya	79490	78240	89283	99666	103236	110728	113692	123383	139007	137150
als Països Catalans	180582	184499	199610	227174	236462	258972	259312	278263	311988	301538

02. TAULA DE LA DIFUSIÓ DE PREMSA DE PENETRACIÓ ALS PAÏSOS CATALANS (1976-1996)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Cinco Días	0	0	0	0	15615	18136	20163	22090	23358	19970	17562
a les Illes	0	0	0	0	66	98	109	124	147	128	128
al País Valencià	0	0	0	0	426	504	579	727	766	957	934
a Catalunya	0	0	0	0	1760	1534	2428	2938	2717	2452	2427
als Països Catalans	0	0	0	0	2252	2136	3115	3788	3630	3537	3490
Expansion	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
La Gaceta de los Neg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a les Illes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
al País Valencià	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
a Catalunya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
als Països Catalans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informe Económico	2372	2139	1998	1984	1903	1782	1694	1522	1236	1173	1215
a les Illes	7	9	6	6	7	7	7	7	7	8	9
al País Valencià	107	111	107	113	104	96	86	84	70	66	69
a Catalunya	422	383	355	328	329	290	300	228	176	174	160
als Països Catalans	536	503	468	447	440	392	392	319	252	248	238
PENETRA INF. ECONÒMICA											
a les Illes	7	9	6	6	72	105	115	131	154	136	137
al País Valencià	107	111	107	113	530	600	665	811	836	1022	1003
a Catalunya	422	383	355	328	2089	1824	2727	3166	2892	2626	2587
als Països Catalans	536	503	468	447	2691	2529	3508	4108	3882	3785	3728
TOTAL PENETRACIÓ											
a les Illes	6911	6360	6497	7005	8084	8232	9152	9851	9953	10809	10709
al País Valencià	54210	57021	61337	65105	68293	75807	82404	83295	85718	85459	84889
a Catalunya	33030	26544	32749	25279	39826	43013	51360	68868	77110	79172	79718
als Països Catalans	94152	89925	100583	97388	116203	127053	142917	162013	172781	175440	175317

BIBLIOGRAFIA

- AA DD. "Mitjans de Comunicació a Catalunya" a *Anàlisi*, núm. 5 i 6, maig. Bellaterra. Facultat de Ciències de la Informació, 1982
- AA DD. *Els mitjans de comunicació a debat*. Palma de Mallorca. Govern Balear, 1994
- AA DD. *Primeres jornades de Mesocomunicació a Catalunya*. Bellaterra. Facultat de ciències de la Informació, 1985
- AA DD. *La empresa periodística en los ochenta*. Barcelona. Fundación Conde de Barcelona. La Vanguardia, 1988
- AA DD. "Quadern: Premsa local al País Valencià". Saó núm 195, abril, 1996 (21-32)
- Abaurrea, Arantxa; Serra, Rosa. "Qui són els amos dels diaris a Catalunya? Accionariat de la premsa catalana i principals grups de comunicació" a *Capçalera* núm 64, novembre, Barcelona, 1995
- Aguado, Guadalupe. *OJD y control de la difusión en España*. Barcelona. Ariel, 1996
- Barceló, Nicolau. *Breu anàlisi de dues setmanes de premsa diària a Mallorca*. Palma de Mallorca. Inèdit, 1986
- Baró i Queralt, Jaume. "OJD controla los medios electrónicos" a *Information World*, 49, novembre. Oxford, 1996 (1-3)
- Bezunartea, María Josefa. *Cómo las opiniones compiten con los hechos*. Leioa. Facultad de CC Sociales y de la Información, sd.
- Bezunartea, Ofa. *Notícias e ideología profesional. La prensa vasca en la transición política*. Deusto, 1988

- Bosch, Jesús. "Edicions comarcals de la premsa valenciana. Levante-EMV" a Saó núm 195, abril (1996). València (26-27).
- Caminos Marcet, José María. *Transformación de la prensa en Guipúzcoa durante la transición política. "La Voz de Euskadi": nacimiento y fracaso de un proyecto informativo*. Inèdit, 1993
- Casasús, Josep Maria *La premsa actual. Introducció als models de diari*. Barcelona. Edicions 62, 1981
- Company i Matas, Arnau. "La premsa diària de les balears d'ençà 1975" a *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica*. Palma de Mallorca. Govern Balear, 1994 (225-236)
- Company i Matas, Arnau. "La premsa diària a les Balears a les acaballes del franquisme" a *La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica* Palma de Mallorca. Govern Balear, 1994 (213-224)
- Corbella, Joan M. "El català en la premsa, la premsa en català" a *Cultura* núm 19, gener, 1991 (28-37)
- Corbella, Joan M. *Desenvolupament socio-econòmic i equipament de mitjans de comunicació a Catalunya: anàlisi de les relacions existents a l'inici de la dècada dels 80*. Tesi de llicenciatura. Bellaterra, 1985
- Corbella, Joan M. *La comunicació social a Catalunya. 1995*. Barcelona. CIC, Generalitat de Catalunya, 1995
- Cubet, Damià. *Historia del diario Baleares (1939-1974)*. Barcelona. Escola Oficial de Periodisme de Barcelona, 19
- Diputació Barcelona. *Llibre del cens de la premsa local i comarcal 1986*. Barcelona. Diputació de Barcelona, 1988
- Equipo Zig-zag. "Prensa valenciana, ¡qué martirio! Malos periódicos y pocos lectores" a *València setmanal*, núm 7

- Escales, Carme. "El català fixa el repte periodístic a Lleida" a *Capçalera*, núm 78, juny/juliol, 1997 (23-26)
- Esteve, Juli. "El país de les províncies: aproximació a la fragmentada premsa valenciana". *Revista de Catalunya*, núm 113, desembre, 1996 (3-14)
- Febrés, Xavier. "La premsa al País Valencià: el búnquer va bé, gràcies" a *Serra d'Or*, núm 233, febrer, 1979 (9-12)
- Felipó i Oriol, Ramon. *El català del Nord. Premsa i ràdio catalanes al Rosselló, Capcir, Vallespir, Conflent i Cerdanya septentrional*. Barcelona. El Llamp, 1985
- Figueres, Josep M. "*El País*" a *Catalunya*. Barcelona. Club Arnau de Vilanova, 1986
- Figueres, Josep M. *Diari de Barcelona, 1792-1992 dos segles de premsa*. Barcelona. Rafael Dalmau, 1992
- Figueres, Josep M. *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*. Barcelona. El Llamp, 1990
- Franco, Antonio. *Periodismo y democracia*. Conferència de Mitjans de Comunicació del PSC, 1997 (5pp)
- Fundació Caixa de Catalunya *200 anys de premsa diària a Catalunya, 1972-1992*. Barcelona. Fundació Caixa de Catalunya, 1995
- Generalitat de Catalunya. *Guia de la premsa local i comarcal, 4 vols*. Barcelona. Departament de Cultura, 1981
- Gifreu, Josep. "La difusió de la premsa diària i setmanal a Catalunya". *Anàlisi*, núm. 1, juny 1980 (23-62)
- Gifreu, Josep. *Sistema i polítiques de la comunicació a Catalunya (Premsa, ràdio, televisió i cinema, 1970-1980)* Barcelona. L'Avenç, 1983
- Gifreu, Josep i Corominas, Maria. *Construir l'Espai Català de Comunicació*. Barcelona. CIC, Generalitat de

Catalunya, 1991

Guillamet, Jaume. *La nova premsa catalana*. Barcelona. Edicions 62, 1976

Guillamet, Jaume. *La premsa a Catalunya*. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1988

Guillamet, Jaume. *La circulació de la premsa, Catalunya-Espanya: difusió interterritorial*. Barcelona. CIC, Generalitat de Catalunya, 1990

Guillamet, Jaume. *La premsa comarcal. Un model català de periodisme popular*. Barcelona. Generalitat de Catalunya, 1983

Guillamet, Jaume. *La premsa a les comarques gironines*. Barcelona. Selecta, 1977

Guillamet, Jaume. "La circulació de premsa Catalunya-Espanya: difusió interterritorial" a *Comunicación, cultura y sociedad: aportaciones desde Cataluña a la investigación de medios*. Barcelona. Centre d'Investigació de la Comunicació. 1992 (53-62)

Guillamet, Jaume, ed. *Anuari de la premsa catalana 1986*. Barcelona. Generalitat de Catalunya, 1987

Huertas, Josep Maria. "Els set pecats capitals de la premsa de Barcelona" a *Capçalera*, núm 16, octubre, 1990

Iglesias, Francisco. "Las transformaciones de la prensa diaria" a *Historia de los medios de comunicación en España: periodismo, imagen y publicidad*. Barcelona. Ariel, 1989 (436-444)

Jones, Daniel E. "Evolució de l'edició i del consum de premsa diària i setmanal d'informació general als Països Catalans (1976-1984) en relació amb la llengua" al *II Congrés Internacional de la Llengua Catalana*. Barcelona-Perpinyà. Fundació II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, 1989 (71-99)

- Jones, Daniel E. *El sistema comunicativo de masas en España: contexto y análisis sectorial (1975-1992)*. Bellaterra. Universitat Autònoma de Barcelona. Tesis doctoral, 1993
- Jones, Daniel E. *Fonts d'informació sobre comunicació i documentació periodística a Espanya: selecció d'institucions, persones i bibliografia/ 1995*. Barcelona. CIC. Generalitat de Catalunya, 1995
- Laitin, David, i Rodríguez, Guadalupe. "Llengua, ideologia i premsa a Catalunya"
- Madueño, Eugeni. *Gramà, una experiència insòlita de periodisme popular*. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1988
- Mateo, Rosario de. *Periodismo empresarial: el consumo de la prensa escrita: análisis de caso*. Barcelona. Mitre/ATE, 1985
- Mateo, Rosario de (et al). *La premsa a Catalunya als anys vuitanta*. Barcelona. Generalitat de Catalunya, 1988
- Montaner, Jordi. *El "CIERO" no va arribar al segle*. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1989
- Moragas i Spa, Miquel de, et al. *Mitjans de comunicació, política cultural i participació democràtica*. Barcelona. Diputació de Barcelona, 1986
- Moragas, Miquel de. "Els mitjans de comunicació i el canvi polític a Catalunya". *Papers. Revista de Sociologia*, núm 21, 1984 (93-116)
- Nieto, Alfonso. *La empresa periodística en España*. Pamplona. Universidad de Navarra, 1973
- Ortiz Simarro, Pedro. "La premsa local (o com el peix menut es defensa del gran)" a Saó núm 195, abril 1996 (23-25)
- Pàmies, Oriol. *El Grup Mundo*. Barcelona. Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1993

- Pastor, Jaume. "País Valencià: La informació en un país desinformat" a *Canigó* núm. 557, juny, 1978
- Pérez Vilariño, José. *Los periódicos ante las autonomías*. Madrid. Akal bolsillo, 1982
- Quintana, Gonzalo. *La prensa, 34 años de historia y servicio* Escuela Oficial de Periodismo
- Ramos Simón, Luis Fernando. "La difusión de la prensa diaria en España. El liderazgo de Madrid". *Telos* núm. 17, març-maig 1989 (27-35)
- Ramos Simón, Luis Fernando. *Análisis de la difusión de la prensa diaria en España (1976-1984)*. Madrid, Tesis doctoral, Fac CC de la Información
- Ribas, Antoni. "Prensa en català" a *Ponències al I Congrés de Periodistes Catalans*. Barcelona. Associació de Premsa de Barcelona, 1978
- Ruiz, Javier. "Edicions comarcals de la premsa valenciana. Las Provincias" a *Saó* núm 195, abril, 1996 (27)
- Santamaría, J Elena. *Publicaciones periódicas impresas en Navarra* Pamplona. Gobierno de Navarra, 1990
- Sorribes, Rosa Mari. "L'evolució de la premsa a Andorra i la relació amb els països veïns" a *Andorra i la Catalanitat. 7a Diada Andorrana*. Andorra la Vella. Societat Andorrana de Ciències, 1995 (53-60)
- Xambó, Rafael. *El sistema comunicatiu valencià*. València. Universitat de València (Tesi inèdita), 1996

NOTES

¹ En l'estudi de Jesús María Correas i Fernando Martín Regalado, *Influencia de los medios de comunicación sobre la opinión pública*, realitzat per a TECOP, s'arriba a la conclusió que, efectivament, el mitjà de més impacte en la formació de l'opinió pública és la premsa, i que alhora és el que gaudeix d'una més gran credibilitat.

² En un treball anterior, *Política de paper. Premsa i poder a Catalunya 1981-1992*, també fet amb la col·laboració de la Fundació Jaume Bofill, vam desenvolupar més a fons la qüestió de les anàlisis de contingut de la premsa a Catalunya.

³ A més dels treballs sobre difusió de premsa a la totalitat dels Països Catalans de Daniel E. Jones, especialment el presentat al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, vegeu el treball pioner de Jaume Guillaumet, *La Circulació de la Premsa Catalunya-Espanya. Difusió interterritorial* (1990), que ofereix algunes dades comparatives pels anys 1972 i 1987.

⁴ L'actual reglament de treball d'OJD de març de 1996 -modificat en diverses ocasions-, precisa el funcionament i les garanties de les seves certificacions de difusió. Segons aquest reglament, a l'Equip de Control d'OJD se li dona accés a tots els documents, registres i dependències de l'empresa editora. Les dades obtingudes per aquest equip han d'estar recolzades per "prova o evidència suficient, pertinent i fidedigna". La "prova", s'obté per comprovació física (inspecció directa), documental (examen de registres), testimonial (interrogatoris) i analítica (contrastació de dades). A més de precisar els mètodes de treball, el reglament estableix el procediment per reajustar les dades de l'editor a les de l'Equip de Control i els mecanismes de resolució de discrepàncies.

Al llibre de Guadalupe Aguado, *OJD y el control de la difusión de la prensa en España* (1996), es consideren precedents com els d'Alfonso Nieto, que havia estudiat les difusions del període 1945 a 1970 a partir de les aportacions benèfiques de la premsa a la *Institución San Isidoro Escuela Hogar* per a orfes de periodistes, creada el 1940, i sobretot s'analitza el treball d'OJD. El prologuista del llibre, Francisco Iglesias, afirma que, en poc temps, l'OJD ha aconseguit un *innegable prestigio*, cosa que "constituye el mejor aval de su actuación y fehaciente testimonio del acierto y la oportunidad de aquella iniciativa, hoy indiscutida" (pàg. 10). En relació a l'estudi de Aguado, es deixa constància de "las consiguientes garantías que avalan la veracidad y fiabilidad del control" (pàg. 12).

⁵ En aquest sentit, i tot i que la mesura és només aproximada, si suposem que a Catalunya les vendes d'El País dels diumenges mantenen la mateixa proporció amb les vendes dels dies laborables que a la resta d'Espanya -exceptuant Madrid-, és a dir, pel 1995 (segons Fundesco, *Comunicación Social 1996. Tendencias*, pàg. 73), una proporció de 3,6 vegades més, i ho apliquem a la seva difusió mitjana de 1996 aquí, que era de 55.994 exemplars, resultaria que els dies de cada dia la difusió baixaria a uns 40.000 exemplars, semblant a la de l'Avui

⁶ Neil Blain, Raymond Boyle i Hugh O'Donnell *Sport and National Identity in the European Media*. Leicester, Leicester University Press, 1993.

⁷ Vegeu "La difusión de la prensa diaria en España. El liderazgo de Madrid", publicat a *Telos*, núm. 17, març-maig de 1989.

⁸ La qualificació de la premsa com a *quart poder* l'he discutida a *Mètode. Revista de difusió de la Investigació*, núm. 13 (1996), de la Universitat de València, en l'article "La premsa, un poder de poders" (pàg. 24-25).

⁹ Un molt bon estudi sobre la qüestió és la tesi de María Josefa Bezunartea, *Cómo las opiniones compiten con los hechos. Estudio de la utilización de opiniones en la información política: su proporción, tono y efectos*. Facultat de Ciències Socials i de la Informació de la Euskal Herriko Unibersitatea.

¹⁰ És clar que se solen considerar territoris dels Països Catalans, si més no des del punt de vista cultural, la Franja de Ponent, l'Alguer, la Catalunya Nord i fins i tot Andorra. Però en el nostre estudi, i sense voler-ne fer un problema de debat, per raons metodològiques i, més senzillament, limitats per les possibilitats materials de fer la investigació amb les dades disponibles, ens hem limitat als tres territoris constituïts en *comunitats autònomes* dins l'Estat espanyol.

¹¹ Las Províncias té tant al cap als Països Catalans, per negació, que és capaç d'obrir la secció *Valencia* (30 de març de 1996) i dedicar la pàgina sencera a les declaracions del president de la regió dels Pirineus Orientals, René Marquès, sobre els riscos del catalanisme a causa d'un mapa publicat per l'Anuari de l'Avui. El País Valencià no hi sortia per res a la informació concreta, però dedicava la pàgina a reproduir una entrevista al polític publicada al Midi Libre.

¹² Pierre Bourdieu. *Per una sociologia reflexiva*. Barcelona, Herder, 1994 (pàg. 196 i ss.).

¹³ Juli Esteve, a "El país de les províncies. Aproximació a la fragmentada premsa valenciana", *Revista de Catalunya* 113 (1996), afirma: "I és paradoxal que siga un diari amb seu a Madrid [El País] el que faça en solitari aquest paper vertebrador d'informar a tots els valencians de les coses que passen als altres valencians." (pàg. 9).

¹⁴ Darrerament ha estat un gran èxit editorial el llibre de Pierre Bourdieu, *Sobre la televisió* (1997), que precisament posa al descobert el joc estretíssim de dependències entre premsa i televisió.

¹⁵ El mateix informe de Fundesco, *Comunicación Social 1996*, titulaven l'apartat dedicat a la premsa amb el títol "Premsa: ¿el fins del crecimiento?" (pàg. 43).

¹⁶ Notícies, en el seu número 153 (novembre de 1996), publica un informe sobre el creixement de la influència de la difusió dels diaris més grans, en detriment dels petits, del que s'extreuen les dades que donem aquí.

¹⁷ Consulteu els mapes 01 a 04 del segon volum, elaborats a partir dels percentatges de premsa de penetració, segons els tipus, i de la premsa pròpia presentats a la Taula 1.8.

¹⁸ La major part de les referències d'aquest apartat són de la Taula General de difusió de premsa espanyola i dels Països Catalans del segon volum (Taula 01). Són difusions, doncs, no territorialitzades, sinó totals per cada diari.

¹⁹ Els estudis sobre premsa actual a les Illes Balears no són molt nombrosos. Hi predominen els de caràcter històric. Però, de fa uns anys, Arnau Company ha publicat algun treball, especialment els que es troben aplegats a les actes de les XII Jornades d'Estudis Històrics Locals, dedicades a la Premsa, ràdio i televisió, des d'una perspectiva històrica. En aquest volum, a més d'un treball signat amb Sebastià Serra sobre la situació general des estudis sobre

premsa, cal destacar “La premsa diària de les balears a les acaballes del franquisme” i, del que n’hem pogut treure molta informació pertinent pel nostre estudi, “La premsa diària de les Balears d’ençà de 1975”.

²⁰ A les Taules 03 i 04 del segon volum, la premsa balear és situada en l’epígraf de premsa d’informació general, perquè des del punt de vista dels continguts és el que pertoca. Tanmateix, a les taules on el que interessa són els intercanvis, és a dir, que la variable a considerar és l’àmbit territorial, no ocupa el lloc de la premsa regional, sinó de la local-comarcal, atenent el seu caràcter estrictament insular i, en cap cas, balear.

²¹ La revista *Notícies* núm. 164 (novembre de 1997), proposa un taxes de difusió per a 1996 de 89 diaris per cada 1000 habitants a Alacant, 86 a Castelló i 88 a València, amb una mitjana de 88. Les seves dades no coincideixen exactament amb les nostres per a tot el País Valencià, entre d’altres coses perquè fa càlculs amb la població no actualitzada, de 1993.

²² Vegeu les Taules 14 a 16 del segon volum.

²³ Segons unes dades que hem obtingut dels tiratges habituals de 1997, la distribució de les edicions locals-comarcals és la següent (entre parèntesi, els diumenges): Horta, 9155 (15570); La Ribera, 3216 (5271); La Marina, 1702 (2290); Marítim, 5312 (9126); La Safor, 1598 (2666), i Regió (que és la capital i entorns), 40210 (58234).

²⁴ És interessant l’informe monogràfic publicat per Saó núm. 195 (abril de 1996) sobre “Premsa local al País Valencià”, amb set articles molt documentats (pàg. 21-32).

²⁵ Rafael Xambó, *El sistema comunicatiu valencià* Universitat de València, 1996.

²⁶ És imprescindible la lectura de l’interessant article de Juli Esteve a Revista de Catalunya, núm. 113 (desembre 1996), “El país de les províncies. Aproximació a la fragmentada premsa valenciana”, on detalla amb exemples relatius als continguts informatius, aquesta fragmentació de l’espai comunicatiu valencià. Per al període anterior a la Transició, cal llegir l’article documentadíssim de Xavier Febrés a Serra d’Or núm. 233 (febrer de 1977), “La premsa al País Valencià. El búnquer va bé, gràcies” (pàg. 9-12).

²⁷ L’edició en català de El Periódico, apareguda a finals de 1997, no contradiu aquesta afirmació, ja que es pot fer regionalisme en català, sense cap dificultat.

²⁸ Vegeu les Taules 20 a 23 del segon volum.

²⁹ Consulteu les Taules 4.13 a 4.16 d’aquest mateix capítol.

³⁰ Vegeu la Taula 4.5.

³¹ Consulteu la Taula 11 del segon volum.

³² A causa del fet que les dades d’OJD no sempre precisen la distribució provincial, per alguns anys, no consta la distribució de l’Avui ni a les Illes Balears ni a València. Per tant, als nostres quadres, pels anys 1986 i 1991, no hi ha difusió d’intercanvi. Tanmateix, observant el percentatge “d’altres”, es comprova que, en aquests anys, inclou les difusions mitjanes habituals a la resta de Països Catalans, que sempre són d’entre 1 i 1,5 per cent de la difusió total pel País Valencià, i al voltant d’un 1 per cent a les Illes Balears.

³³ Consulteu les taules 14 a 19 del segon volum.

³⁴ Consulteu especialment els gràfics 5, 6, 17 i 18.

³⁵ Consulteu les taules 20 a 26 del segon volum.

³⁶ Obra citada anteriorment. Els autors mostren com, fins i tot en premsa seriosa, a les pàgines d'esports s'hi poden trobar cròniques carregades de prejudicis i estereotips, impensables unes pàgines abans, però abundants en les cròniques de partits de futbol o de tenis. L'interessant és que aquesta distribució territorial del prejudici és acceptada de manera gairebé universal, i per tant genera adhesió. Vista la importància del creixement de la premsa esportiva durant aquests darrers anys –i de les pàgines i suplementes d'esports als diaris d'informació general-, seria interessant estudiar la vinculació entre esport i Estat de les autonomies.

³⁷ Qui cregués que es tracta de canvis arbitraris o merament tècnics o sense repercussió en el lector, s'equivocaria. Recordo perfectament les dificultats i grans discussions que, en un altre ordre, va comportar l'organització jeràrquica de la informació dels canals de televisió, i les protestes dels lectors davant de determinats canvis que ara no és el moment de detallar. I, naturalment, els canvis de seccions i àrees en el paper, impliquen canvis en les jerarquies ordenadores del treball a les redaccions, que també haurien de ser tingudes en compte.